

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร

21 ส.ค. 2552



เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์การจัดการ
พฤษภาคม 2552
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร



เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์การจัดการ

พฤษภาคม 2552

ลดาวรรณ หรพงศ์. (2552). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร*.

สารนิพนธ์ ศ.ม. (เศรษฐศาสตร์การจัดการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิทยาพรณ สาสีผล.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2549 โดยใช้สมการเศรษฐกิจแบบการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression) เพื่อศึกษาปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร และใช้วิธีการสรุปข้อมูลของตัวแปรเชิงคุณภาพด้วยตารางแจกแจงความถี่ (Crosstabulation) เพื่อศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม และศึกษาครัวเรือนที่มีหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะการก่อหนี้ ซึ่งใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2549 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยมีจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้น 2,235 ครัวเรือน และปัจจัยที่นำมาวิเคราะห์ คือ ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม และลักษณะการก่อหนี้ของครัวเรือน ผลการศึกษาสรุปได้ว่า

ผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2549 พบว่ามีเพียงปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือนที่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 คือ ปัญหาทางการเงินของครัวเรือน ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็น ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน และมูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน ในขณะที่มูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน และสถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในทิศทางตรงข้าม ส่วนตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 คือ ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร โดยเมื่อพิจารณาความสามารถกู้ยืมได้บางส่วน พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือน ในขณะที่ความสามารถกู้ยืมได้ทั้งหมด พบว่ามีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน และตัวแปรที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ คือ รายได้ของครัวเรือน

ผลการศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ประกอบด้วย

1 ปัจจัยที่เกี่ยวกับวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน พบว่ามีความสอดคล้องกับการกระจายรายได้และการบริโภคของบุคคลในทฤษฎีวัฏจักรชีวิต โดยครัวเรือนที่มีหนี้ ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงหนุ่มสาวสดใส ซึ่งจะ

จำนวนลดลงในช่วงแต่งงานมีครอบครัวและมีลูก และช่วงที่ลูกโต แล้วจึงกลับมาสูงขึ้นอีกครั้งเมื่อเข้าสู่ช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่ และช่วงสิ้นสุดชีวิตครอบครัว

2 ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน พบว่าครัวเรือนทั้งที่มีหนี้สินและไม่มีหนี้สิน ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาทางการเงิน มีความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตรหรือเพื่อกิจการจำเป็นได้ทั้งหมด มีมูลค่าทรัพย์สินทางการเงินตั้งแต่ต่ำกว่า 10,000 บาท ถึง 50,000 บาท และไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตัวเอง เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ครัวเรือนที่ไม่มีหนี้ ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายและรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท ถึง 50,000 บาทต่อเดือน และมีมูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนต่ำกว่า 10,000 บาท ในขณะที่ครัวเรือนที่มีหนี้ ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายและรายได้ระหว่าง 10,001 – 100,000 บาทต่อเดือน และมีมูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนอยู่ระหว่าง 1,000,001 – 5,000,000 บาท

3 ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมของครัวเรือน พบว่าครัวเรือนทั้งที่มีหนี้สินและไม่มีหนี้สิน ส่วนใหญ่มีหัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพ และมีระดับการศึกษาประถมศึกษาและต่ำกว่า เช่นเดียวกัน

ผลการศึกษาครัวเรือนที่มีหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะการก่อหนี้ครัวเรือน พบว่าครัวเรือนที่กู้ยืมเงินจากแหล่งเงินกู้ในระบบ จะมีหนี้ครัวเรือนคงค้างตั้งแต่ 30,000 บาทขึ้นไป ส่วนครัวเรือนที่กู้ยืมเงินจากแหล่งเงินกู้นอกระบบ จะมีหนี้ครัวเรือนคงค้างต่ำกว่า 10,000 บาท และครัวเรือนที่กู้ยืมเงินจากแหล่งเงินกู้ทั้งในและนอกระบบ จะมีหนี้ครัวเรือนคงค้างอยู่ระหว่าง 100,001 – 500,000 บาท โดยส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเพื่อค่าอุปโภคบริโภคไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 ของแต่ละแหล่งเงินกู้ ซึ่งจัดเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ส่งผลให้รายจ่ายในอนาคตจะสูงขึ้น

THE FACTORS RELATED TO HOUSEHOLD DEBT LEVERAGE
IN BANGKOK METROPOLITAN AREA



Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Economics Degree in Managerial Economics
at Srinakharinwirot University

May 2009

Ladawan Haraphongse. (2009). *The Factors related to Household Debt Leverage in Bangkok Metropolitan Area*. Master's Project, M.Econ. (Managerial Economics). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor: Assist. Prof. Rivipan Saleepon.

The purpose of this research was to study the factors related to household debt leverage in Bangkok Metropolitan area at the end of the year 2009. The Econometric Equation and Logistic Regression Analysis were used in this research to study the factors affecting household debt leverage in Bangkok. Data analysis was conducted using qualitative analysis with a Crosstabulation Table to examine the dispersion of household debt in Bangkok according to the economic and social circumstances, and debt leverage types. Data for the study was collected from the Household Socio-Economic Survey 2006 conducted by the National Statistic Office. The population sampled comprised 2,235 households while economic and social circumstances, and debt leverage types were analyzed to find the results for the study. The findings were as follows;

The results show that among the factors affecting household debt leverage in Bangkok in the year 2009 were financial household factors with a statistical significance of 99 percent; these included confidence levels in combating financial problem, credit for emergency loan, household expenditure, and household assets. These factors had a positive correlation to the possibilities in household debt leverage, while the financial assets and home owner had a negative relationship to the possibilities in household debt leverage. The variables under statistical significance at 90 percent confidence levels were credit for business and agriculture loans. The loans in which the borrowed sum had no statistical significance, while the borrowed sum with all purpose money had a positive relationship to the possibilities in household debt leverage, and therefore the household income had no statistical significance.

The dispersion study on household debt in Bangkok by economic and social circumstances revealed;

1 The life cycle stage factor was related to the income dispersion and consumption in Life Cycle Hypothesis. The majority of households which were in debt consisted of those at the Young Single Stage, this debt would recede when these couples became Newly Married and Full Nest Stage I, and Full Nest Stage II. The sum of the household would reversely increase in the Empty Nest Stage and Solitary Household Stage.

2 The financial household factors show that households with or without debt mostly had no financial problems; they enabled a loan for their business and agriculture or for emergencies, their financial assets ranged below 10,000 baht and up to 50,000 baht, and they were not home owners. Furthermore, households without debt mainly had expenditures and income below 10,000 baht and up to 50,000 baht per month, and their financial assets was below 10,000 baht. Meanwhile, households with debt mainly had expenditures and incomes between 10,001-100,000 baht per month, and their financial assets were in the range of 1,000,001 – 5,000,000 baht.

3 The social status of household factors revealed that household leaders both with and without debt were employed, and their educational backgrounds were in primary school or lower.

The study of Household Debt Leverage in Bangkok shows that households which had loaned from a formal sector would have a remained in household debt over 30,000 baht; the households which loaned from an informal sector would have remained in household debt below 10,000 baht; and the households which had loaned from formal and informal sectors would have remained in household debt in the range of 100,001 – 500,000 baht. Less than 40% of the loans from each sector was used for the purpose of consumption, which became a non-performing loan (NPLs), and affected an increase in future expenditures.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร
ของลดาวรรณ หรพงค์ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การจัดการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รวิพรรณ สาลีนผล)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.อรรถิพย์ ราษฎร์นิยม)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รวิพรรณ สาลีนผล)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์

(อาจารย์ ไมตรี อภิพัฒนะมนตรี)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์

(อาจารย์ ประภาพร เพ็ญพัสกุล)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การจัดการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีสำนักวิชาเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เรณู สุขารมณ์)

วันที่ 22 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2552

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.อรรถิพย์ ราษฎร์นิยม ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รวิพรรณ สาสีผล อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ อาจารย์ ไมตรี อภิพัฒนะมนตรี อาจารย์ ประพาฬ เพ็องพูนกุล และ ดร.จิรวัดณ์ เจริญสถาพรกุล กรรมการสอบสารนิพนธ์ ที่ท่านได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้ความรู้ คำปรึกษาแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการจัดทำงานวิจัยนี้ทุกขั้นตอน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับความรู้และประสบการณ์ผ่านการศึกษาจากหนังสือและงานวิจัยต่างๆ ซึ่งช่วยให้งานวิจัยมีการพัฒนาเป็นไปอย่างมีคุณค่ามากขึ้น ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้แก่ผู้วิจัยทั้งในการศึกษาตามหลักสูตรเศรษฐศาสตร์การจัดการ และในการศึกษาอื่นๆ ที่ผ่านมา

ท้ายสุดผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณพ่อที่ล่วงลับไปแล้ว คุณแม่ คุณน้า น้องณภัทร คุณวีรยา เตชะรัตนพงษ์ คุณวาริรัตน์ อัครธรรม และเพื่อนๆ ทุกคนที่ช่วยเหลือสนับสนุนการศึกษา และให้กำลังใจที่ดีเยี่ยมตลอดระยะเวลาที่ศึกษา ทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ลดาวรรณ หรพงค์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายในการวิจัย.....	9
ความสำคัญของการวิจัย.....	10
ขอบเขตของการวิจัย.....	10
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	16
สมมติฐานในการวิจัย.....	17
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	19
แนวคิดและทฤษฎี.....	19
แบบจำลองการก่อกวนนี้คร้วเรือน.....	31
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนี้คร้วเรือน.....	33
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	46
การกำหนดขอบเขตของการศึกษา.....	46
เครื่องมือในการวิจัย.....	48
การรวบรวมข้อมูล.....	48
การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล.....	49
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	62
การวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อกวนนี้คร้วเรือนในเขต	
กรุงเทพมหานคร.....	63
การศึกษาการกระจายตัวของนี้คร้วเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทาง	
เศรษฐกิจและสังคม.....	74
การศึกษาคร้วเรือนที่มีหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะการก่อกวนนี้คร้วเรือน..	86

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	89
สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	89
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	93
อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า.....	97
ข้อเสนอแนะ.....	106
ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป.....	107
บรรณานุกรม.....	108
ภาคผนวก.....	113
ภาคผนวก ก.....	114
ภาคผนวก ข.....	122
ภาคผนวก ค.....	137
ภาคผนวก ง.....	142
ประวัติผู้วิจัย.....	145

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 วัฏจักรชีวิตของครัวเรือนที่แบ่งตามอายุ สถานภาพการสมรส และการมีบุตร.....	33
2 ข้อมูลและแหล่งข้อมูลในการวิจัย.....	47
3 วัฏจักรชีวิตของครัวเรือนที่แบ่งตามอายุและสถานภาพการสมรส.....	49
4 การกำหนดชื่อตัวแปร ความหมายตัวแปร และค่าตัวแปร.....	50
5 สรุปผลปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อกันครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร..	67
6 สรุปข้อมูลสำคัญของตัวอย่างครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ใช้ในการทดสอบ สมการถดถอย.....	68
7 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อกันครัวเรือนในเขต กรุงเทพมหานคร.....	71



บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 โครงสร้างแหล่งสินเชื่อของภาคครัวเรือน ปี 2548 - 2550.....	2
2 รายได้และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน และค่าใช้จ่ายต่อรายได้ของครัวเรือน รายภาคปี 2549.....	3
3 ครัวเรือนที่มีหนี้ และจำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งสิ้น รายภาค ปี 2549.....	4
4 รายได้และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน และอัตราส่วนหนี้สินต่อรายได้ของครัวเรือนใน เขตกรุงเทพมหานคร ปี 2541 - 2549.....	5
5 อัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้และค่าใช้จ่ายต่อเดือน และหนี้สินต่อครัวเรือน ทั้งหมดในเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2541 - 2549.....	6
6 อัตราร้อยละของครัวเรือนที่มีหนี้ จำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งสิ้น และจำนวน หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2541 - 2549.....	7
7 สัดส่วนหนี้สินโดยเฉลี่ยต่อครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตาม วัตถุประสงค์ในการกู้ยืม ปี 2549.....	8
8 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการก่อหนี้ครัวเรือนไทยในเขต กรุงเทพมหานคร.....	16
9 การกระจายของรายได้และการบริโภคของบุคคลในวัฏจักรชีวิต.....	23
10 เส้นงบประมาณของการบริโภคข้ามเวลา.....	25
11 เส้นความพอใจเท่ากันของการบริโภคข้ามเวลา.....	27
12 ดุลยภาพการกู้ยืม.....	28
13 ดุลยภาพการให้สินเชื่อ.....	29
14 การกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน.....	75
15 การกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และปัญหาทางการเงินของครัวเรือน.....	76

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ

หน้า

16 การกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจ และการเกษตร.....	77
17 การกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณี จำเป็น.....	78
18 การกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และค่าใช้จ่ายของครัวเรือน.....	79
19 การกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และรายได้ของครัวเรือน.....	80
20 การกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และมูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน.....	81
21 การกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร และมูลค่าทรัพย์สิน ทางการเงิน.....	82
22 การกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และสถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย...	83
23 การกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และสถานภาพการทำงาน.....	84
24 การกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน...	85
25 ครัวเรือนที่มีหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะการก่อหนี้ครัวเรือน ระหว่างแหล่งเงินกู้ และหนี้ครัวเรือนคงค้าง.....	87
26 ครัวเรือนที่มีหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะการก่อหนี้ครัวเรือน ระหว่างแหล่งเงินกู้ และวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม.....	88

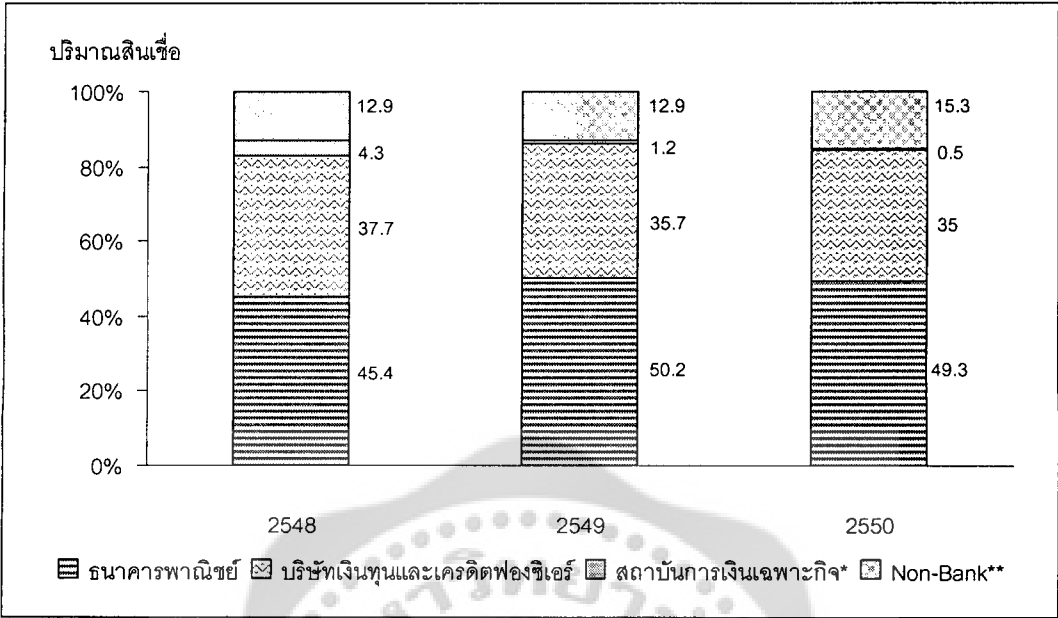
บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ภายหลังการเกิดวิกฤติในปี 2540 เศรษฐกิจไทยเริ่มกลับเข้าสู่ช่วงของการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ ตั้งแต่ปี 2544 จากการดำเนินนโยบายการเงินและการคลังเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐ ทำให้อัตราการว่างงานในประเทศลดลง รายได้ของประชาชนและความเชื่อมั่นของผู้บริโภคปรับตัวสูงขึ้นมาเป็นลำดับ ประกอบกับอัตราดอกเบี้ยที่อยู่ในระดับต่ำเป็นปัจจัยสนับสนุนให้อุปสงค์เพื่อการบริโภคในประเทศขยายตัวในระดับสูง และกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายทั้งในสินค้าคงทนและสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไป พร้อมกับมาตรการกระตุ้นการใช้จ่ายและเพิ่มรายได้แก่ภาคครัวเรือน โดยการลดและยกเว้นภาษีหลายประเภท รวมถึงโครงการของรัฐบาลที่มุ่งเป้าหมายไปยังกลุ่มคนในระดับรากหญ้า เช่น โครงการกองทุนหมู่บ้าน ธนาคารคนจน โครงการอาหารต่างๆ ตลอดจนโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน และการส่งเสริมด้านเงินทุนผ่านการขยายสินเชื่อของสถาบันการเงินในภาครัฐ ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้ง่ายขึ้นและมีต้นทุนการกู้ยืมที่ลดลง ในขณะที่สถาบันการเงินเอกชนได้ปรับเปลี่ยนนโยบายการขยายสินเชื่อโดยเน้นการขยายสินเชื่อส่วนบุคคลเพิ่มขึ้น และการเข้ามามีบทบาทในการปล่อยกู้ของ บริษัทเอกชนที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน (Non bank) ตลอดจนการเร่งขยายฐานลูกค้าของสถาบันการเงินและ บริษัทที่ให้สินเชื่อบัตรเครดิตต่างๆ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้สินเชื่อบัตรเครดิตมีการเติบโตและมีปริมาณการใช้บัตรเครดิตที่เพิ่มขึ้น (ภาพประกอบ 1)

ในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมา แนวโน้มการก่อหนี้ภาคครัวเรือนของไทยได้ขยายตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อพิจารณาจากช่วงก่อนวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2539 ยอดหนี้ครัวเรือนอยู่ที่ 52,001 บาทต่อเดือน และมีอัตราส่วนหนี้สินต่อรายได้ที่ 4.82 เท่า โดยมีจำนวนครัวเรือนที่มีหนี้สินอยู่ที่ร้อยละ 49.2 ต่อมา ภายหลังช่วงวิกฤติเศรษฐกิจภาวะหนี้ภาคครัวเรือนสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งในปี 2549 อยู่ที่ระดับ 118,434 บาทต่อเดือน และมีอัตราส่วนหนี้สินต่อรายได้ที่ 6.92 เท่า โดยมีจำนวนครัวเรือนที่มีหนี้สินเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 64.7 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ และค่าใช้จ่าย พบว่าครัวเรือนทั่วประเทศมีรายได้เฉลี่ยมากกว่าค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการยังชีพ และมีรายได้และค่าใช้จ่ายต่อเดือนเพิ่มขึ้นทุกปี (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2549:1-2)



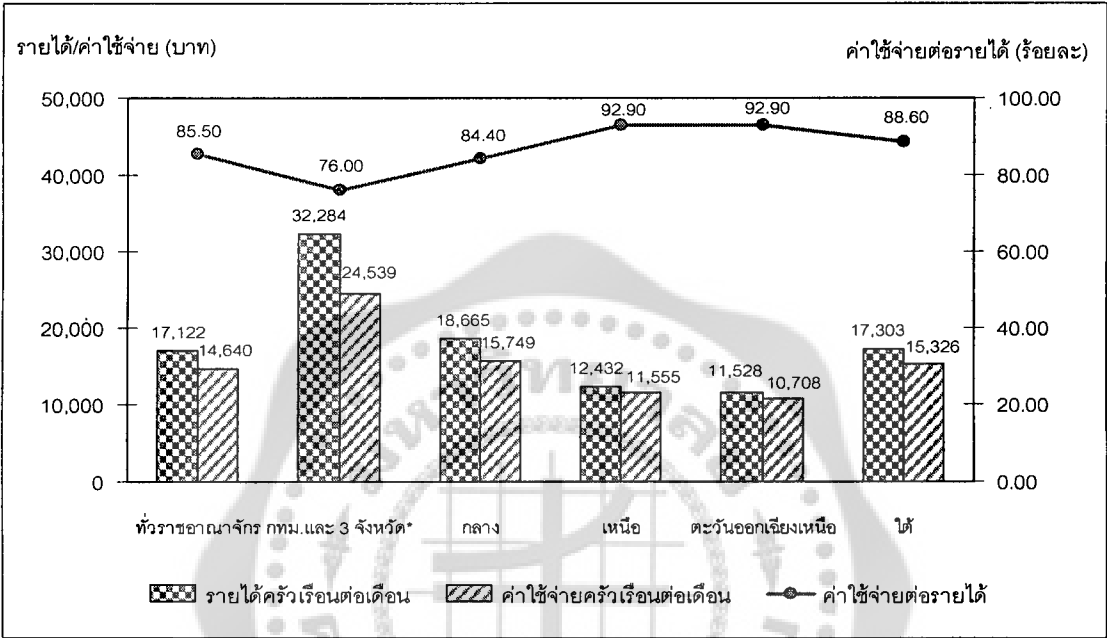
ภาพประกอบ 1 โครงสร้างแหล่งสินเชื่อของภาคครัวเรือน ปี 2548 - 2550

- * สถาบันการเงินเฉพาะกิจ ได้แก่ ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารอาคารสงเคราะห์ และธนาคารอิสลาม
- ** สินเชื่อของธุรกิจเอกชนที่มีใช้สถาบันการเงิน (Non-Bank) ที่ให้แก่ภาคครัวเรือน เฉพาะสินเชื่อบัตรเครดิต และสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ

ที่มา: รายงานเศรษฐกิจและการเงิน ปี 2550 ธนาคารแห่งประเทศไทย

การเปรียบเทียบของรายได้และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน และค่าใช้จ่ายต่อรายได้ของครัวเรือน ปี 2549 เป็นรายภาค พบว่า กทม.และ 3 จังหวัด (นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ) มีระดับรายได้สูงกว่าภาคอื่น คือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุดที่ 32,284 บาท และจากระดับค่าครองชีพที่สูง ทำให้มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนสูงสุดเช่นกันที่ 24,539 บาท แต่มีค่าใช้จ่ายต่อรายได้ของครัวเรือนต่ำที่สุดอยู่ที่ร้อยละ 76.0 เนื่องจากกทม.และ 3 จังหวัด มีส่วนต่างของรายได้และค่าใช้จ่ายสูงกว่าภาคอื่นได้ (ภาพประกอบ 2) ทำให้ครัวเรือนสามารถเก็บออมเงินไว้ใช้ เพื่อการบริโภคและสนองความต้องการอื่น ซึ่งสอดคล้องกับสัดส่วนของครัวเรือนที่มีหนี้สินของกทม.และ 3 จังหวัด มีค่าต่ำสุดร้อยละ 43.1 แต่ในอีกทางหนึ่ง การมีระดับรายได้สูง แสดงถึงความมั่นคงในอาชีพ จึงมีข้อจำกัดในการกู้ยืมต่ำ ทำให้สามารถ

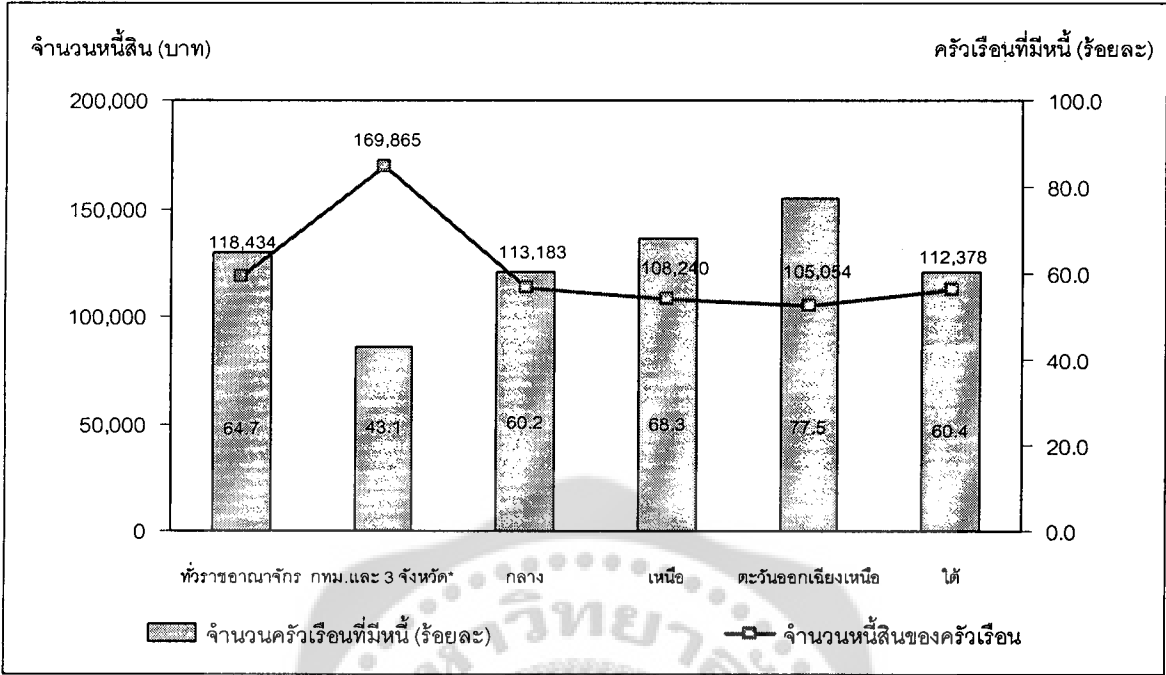
เข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายและมีวงเงินกู้ที่สูง ดังนั้นกทม.และ 3 จังหวัด จึงมีมูลค่าหนี้เงินเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่เป็นหนี้สูงสุด 169,865 บาท รองลงมา คือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต่ำสุดที่ 105,504 บาท (ภาพประกอบ 3)



ภาพประกอบ 2 รายได้และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน และค่าใช้จ่ายต่อรายได้ของครัวเรือน รายภาค ปี 2549

* กทม. และ 3 จังหวัด ได้แก่ นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ

ที่มา: รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ

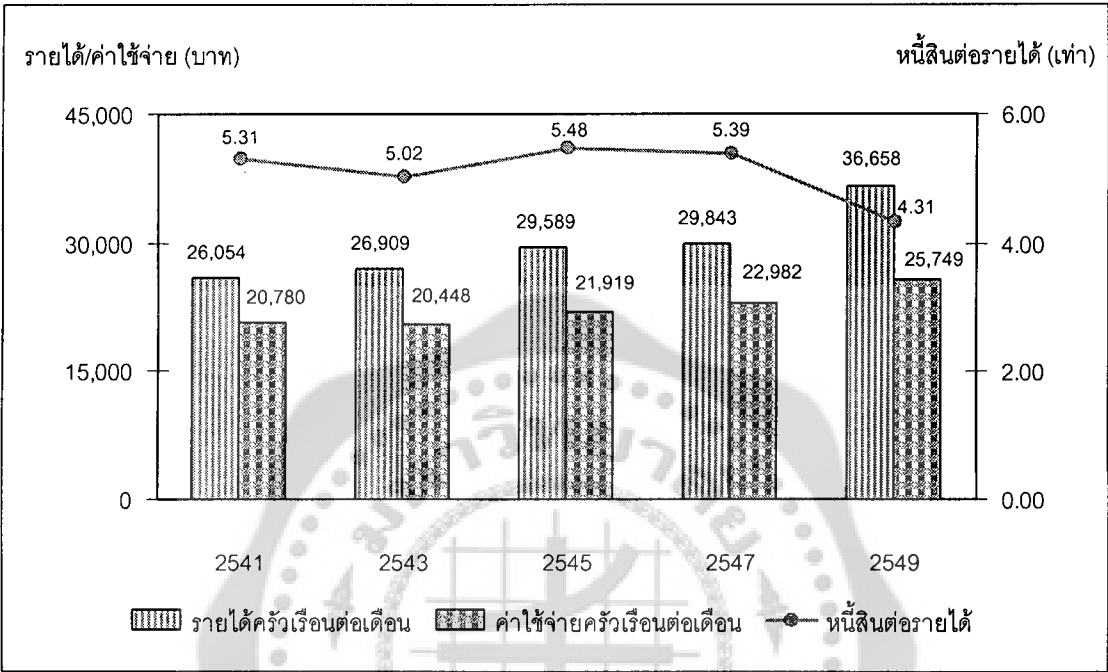


ภาพประกอบ 3 ครัวเรือนที่มีหนี้ และจำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งสิ้น รายการ ปี 2549

ที่มา: รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ

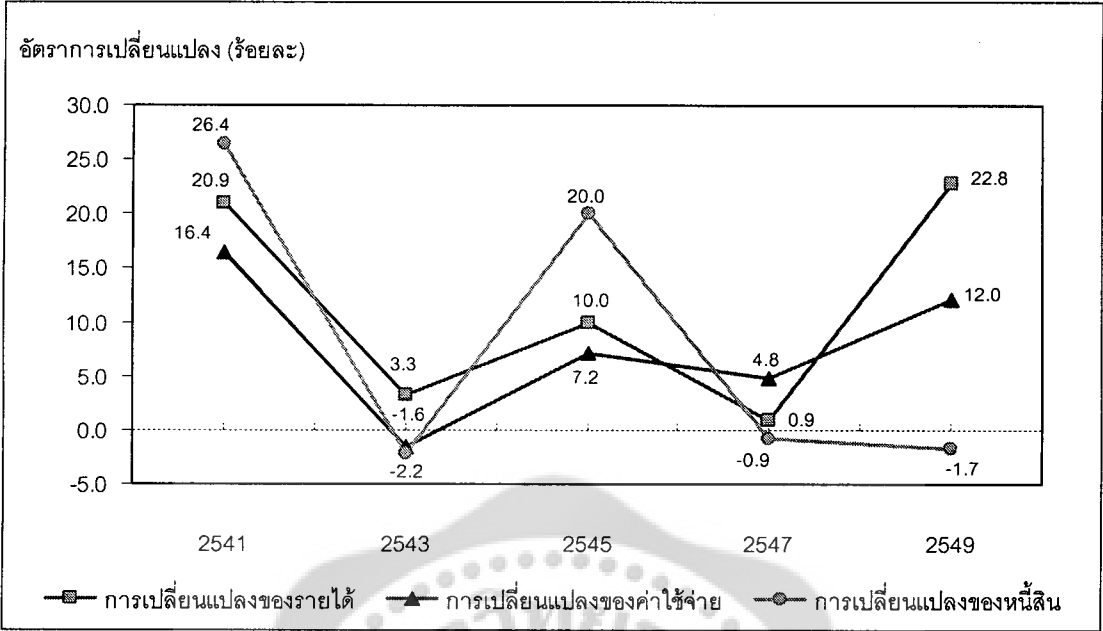
เมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัด พบว่าในปี 2549 จังหวัดกรุงเทพมหานคร มีครัวเรือนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากที่สุดถึง 1.9 ล้านครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 10.8 ของครัวเรือนทั่วประเทศ ซึ่งมีจำนวนประมาณ 18 ล้านครัวเรือน โดยมีขนาดของครัวเรือนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.2 - 3.3 คนต่อครัวเรือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2549:3) ทั้งนี้ กรุงเทพมหานครเป็นจังหวัดที่ครัวเรือนมีรายได้และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนสูงสุด คือ 36,658 และ 25,749 บาทต่อเดือน ตามลำดับ และมีแนวโน้มที่สูงขึ้นทุกปี โดยมีอัตราส่วนหนี้สินต่อรายได้ที่ 4.31 เท่า (ภาพประกอบ 4) เนื่องจากรายได้ของครัวเรือนที่ปรับตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในปี 2549 โดยมีอัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 22.8 ในขณะที่ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 12 ทำให้อัตราหนี้สินครัวเรือนทั้งหมดลดลงติดลบร้อยละ 1.7 (ภาพประกอบ 5) มียอดหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งหมด 158,059 บาท และมีหนี้สินเฉลี่ย 388,163 บาทต่อครัวเรือนที่มีหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 40.7 ของครัวเรือนทั้งหมด (ภาพประกอบ 6) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมของครัวเรือนเพื่อการใช้จ่ายในครัวเรือน ทำธุรกิจ ทำการเกษตร และอื่นๆ ร้อยละ 66.3, 31.0, 0.8 และ 1.9 ตามลำดับ โดยการใช้

จ่ายในครัวเรือนนำไปใช้ซื้อหรือเช่าบ้านหรือที่ดิน อุปโภคและบริโภค และการศึกษา ร้อยละ 43.5, 20 และ 2.8 ตามลำดับ (ภาพประกอบ 7)



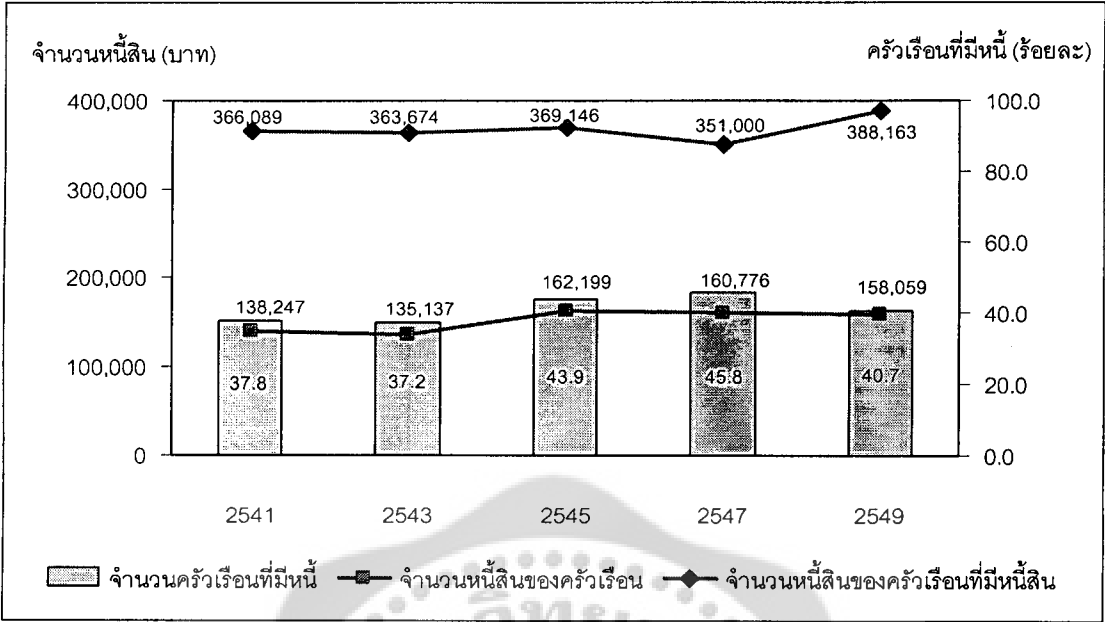
ภาพประกอบ 4 รายได้และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน และอัตราส่วนหนี้สินต่อรายได้ของครัวเรือนในเขต กรุงเทพมหานคร ปี 2541 - 2549

ที่มา: รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ



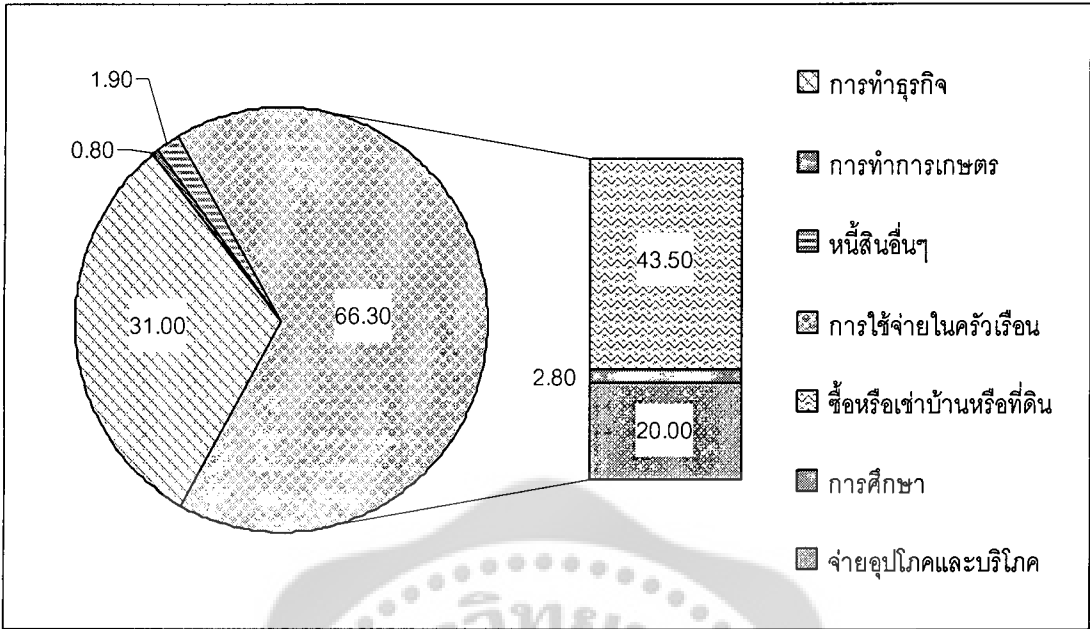
ภาพประกอบ 5 อัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้และค่าใช้จ่ายต่อเดือน และหนี้สินต่อครัวเรือนทั้งหมด
ในเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2541 - 2549

ที่มา: รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ



ภาพประกอบ 6 อัตราร้อยละของครัวเรือนที่มีหนี้ จำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งสิ้น และจำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2541 - 2549

ที่มา: รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ



ภาพประกอบ 7 สัดส่วนหนี้สินโดยเฉลี่ยต่อครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามวัตถุประสงค์ในการกู้ยืม ปี 2549

ที่มา: รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ

หากมองจากภาพรวมของเศรษฐกิจ จะพบว่าภาระหนี้ภาคครัวเรือนสามารถส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ เนื่องจากรายได้ของครัวเรือน คือรายได้ประชาชาติที่ถูกหมุนเวียนจากภาคธุรกิจไปยังภาคครัวเรือน โดยภาคครัวเรือนกระจายรายได้ออกเป็น 3 ส่วน เพื่อใช้ในการบริโภค การเก็บออม และการจ่ายภาษี ซึ่งเมื่อครัวเรือนนำเอารายได้ในอนาคตมาใช้ล่วงหน้า โดยขาดการตระหนักถึงความจำเป็นในอนาคต เฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการอุปโภคและบริโภคที่จัดเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ส่งผลให้รายจ่ายในอนาคตของครัวเรือนสูงขึ้น เนื่องจากต้องแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งเพื่อใช้ในการชำระหนี้พร้อมดอกเบี้ยในอนาคต และหากครัวเรือนมีสัดส่วนหนี้สินต่อรายได้สูง จะทำให้ความสามารถในการใช้จ่ายลดลง การออมเงินภาคครัวเรือนและภาษีที่รัฐเก็บได้ก็ลดลงเช่นกัน

สถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมโลกที่พัฒนาเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลต่อมาตรฐานความเป็นอยู่ของครัวเรือนในทุกระดับ โดยแต่ละครัวเรือนย่อมต้องการยกระดับให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทำให้พฤติกรรมการใช้จ่ายของครัวเรือนเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ไม่ว่าจะเป็นความต้องการใช้จ่ายเพื่อซื้อหรือเช่าบ้านและที่ดิน ใช้ในการอุปโภคบริโภค ใช้ประกอบธุรกิจหรือลงทุนทางการเกษตร และใช้เพื่อวัตถุประสงค์

อื่นใดก็ตาม อาจก่อให้เกิดการขาดความสมดุลในด้านรายได้กับรายจ่าย ส่งผลต่อการก่อหนี้ภาคครัวเรือนทั้งสิ้น รวมถึงความผันผวนของระบบเศรษฐกิจไทย ที่ทำให้ครัวเรือนมีความอ่อนไหวและเปราะบางต่อปัจจัยเสี่ยงต่างๆ เช่น การลดลงของรายได้ การว่างงาน ภาวะเงินเฟ้อ และการเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ย เป็นต้น หากครัวเรือนไม่สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ที่อาจต้องเผชิญในอนาคตได้ จะประสบปัญหานี้ภาคครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้นซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ในทางกลับกันการก่อหนี้ครัวเรือนก็เป็นส่วนสำคัญในขับเคลื่อนประเทศให้มีการเติบโตทัดเทียมกับประเทศอื่นๆ หากหนี้ครัวเรือนนั้นเป็นไปเพื่อการประกอบธุรกิจหรือลงทุนทางการเกษตรที่จัดเป็นการลงทุนของภาคธุรกิจ หรือแม้กระทั่งเพื่อการถือครองทรัพย์สิน ทั้งที่เป็นสังหาริมทรัพย์ หรืออสังหาริมทรัพย์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเก็งกำไรหรือสะสมทรัพย์ก็ตาม ล้วนแล้วแต่เป็นหนี้ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อครัวเรือน สังคม และเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นการก่อหนี้จึงอาจเปรียบเหมือนดาบสองคม มีทั้งข้อดีและข้อเสียขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายในการก่อหนี้และความสามารถในการชำระหนี้คงค้างของครัวเรือน

การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อหนี้ของครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นความสำคัญเฉพาะกรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นเมืองหลวง ทำให้เกิดการกระจุกตัวของจำนวนครัวเรือนสูงสุดถึงร้อยละ 10.8 ของครัวเรือนทั่วประเทศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2549:3) และเป็นจังหวัดที่มีมูลค่ารวมผลิตภัณฑ์จังหวัด (GPP) สูงสุดถึงร้อยละ 28 ของทั้งประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549:ออนไลน์) โดยการศึกษาครั้งนี้จะเลือกเฉพาะกรุงเทพมหานคร เพราะการศึกษานี้สินของครัวเรือนแบบรายภาคหรือทั่วประเทศ อาจไม่แสดงถึงปัจจัยการก่อหนี้ครัวเรือนในรายจังหวัดได้อย่างแท้จริง และศึกษาโดยใช้หลักวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน ซึ่งมีตัวแปรที่สำคัญ คือ อายุและสถานภาพการสมรส เพราะการใช้อายุเพียงอย่างเดียวนั้น อาจหมายถึงบุคคลเพียงคนเดียว มิได้หมายถึงทั้งครัวเรือน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม
3. เพื่อศึกษาครัวเรือนที่มีหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะการก่อหนี้ครัวเรือน

ความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการศึกษางานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ดังนี้

1. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อกำเนิดครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร
2. ทำให้ทราบถึงการกระจายตัวของครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม
3. ทำให้ทราบถึงครัวเรือนที่มีหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะการก่อกำเนิดครัวเรือน
4. ผู้ที่สนใจสามารถนำข้อมูลไปใช้เพื่อประกอบการตัดสินใจและวางแผนทางการเงิน ส่วนภาคธุรกิจ สามารถนำข้อมูลไปใช้ศึกษาวิจัยเพื่อวางแผนและกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมกับสินค้าและบริการได้ และหน่วยงานภาครัฐหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปใช้เพื่อวางแผนกำหนดแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนได้อย่างเหมาะสม

ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2549 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างและการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

ในการเก็บกลุ่มตัวอย่าง มีแผนการสุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นแบบ Stratified Two-stage Sampling โดยมีจังหวัดเป็นสตราตัม (76 สตราตัม) และในแต่ละสตราตัม ได้ทำการแบ่งออกเป็น 2 สตราตัมย่อยตามลักษณะการปกครอง คือ ในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาล แล้วทำการเลือกตัวอย่าง ดังนี้

1. การเลือกตัวอย่างขั้นที่หนึ่ง

จากแต่ละเขตการปกครอง ได้ทำการเลือกชุมชนอาคาร / หมู่บ้านตัวอย่าง อย่างอิสระต่อกัน โดยให้ความน่าจะเป็นในการเลือกเป็นปฏิภาคกับจำนวนครัวเรือนของชุมชนอาคาร / หมู่บ้านนั้น ๆ

2. การเลือกตัวอย่างขั้นที่สอง

เป็นการเลือกครัวเรือนส่วนบุคคลตัวอย่างจากบัญชีรายชื่อครัวเรือนทั้งหมด ซึ่งได้จากการนับจดในชุมชนอาคาร / หมู่บ้านตัวอย่าง แล้วจัดเรียงครัวเรือนใหม่ตามขนาดของครัวเรือน (จำนวนสมาชิกในครัวเรือน) และประเภทครัวเรือนเชิงเศรษฐกิจ (ตามอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้สูงสุดในครัวเรือน) ก่อนทำการเลือกครัวเรือน

ตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบมีระบบ โดยกำหนดขนาดตัวอย่างในแต่ละเขต คือ

- (1) ในเขตเทศบาล เลือก 15 ครั้วเรือนตัวอย่างต่อชุมชนอาคาร
- (2) นอกเขตเทศบาล เลือก 10 ครั้วเรือนตัวอย่างต่อหมู่บ้าน

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ทำการแบ่งครั้วเรือนตัวอย่างออกเป็น 12 กลุ่มเท่า ๆ กัน ซึ่งในแต่ละกลุ่มจะมีครั้วเรือนตัวอย่างกระจายอยู่ในทุกจังหวัดทั่วประเทศ ทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาลและดำเนินการสำรวจครั้วเรือนตัวอย่างกลุ่มละ 1 เดือน โดยการจัดส่งเจ้าหน้าที่ออกไปสัมภาษณ์หัวหน้าครั้วเรือนหรือสมาชิกของครั้วเรือนที่ได้รับเลือกเป็นตัวอย่าง ซึ่งมีคาบเวลาการปฏิบัติงานเก็บรวบรวมข้อมูล 12 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม ถึงเดือนธันวาคม 2549 ได้จำนวนครั้วเรือนส่วนบุคคลตัวอย่างของการสำรวจทั้งสิ้น 51,970 ครั้วเรือน

เมื่อแบบข้อคำถามบันทึกเรียบร้อยแล้ว และได้ผ่านการตรวจสอบรวมทั้งทำการบรรณาธิกรและลงรหัสเบื้องต้นในแต่ละจังหวัด จะถูกส่งมายังส่วนกลาง โดยเจ้าหน้าที่ในส่วนกลางจะตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนและความแนบเนียนของรายการที่สำคัญต่างๆ อีกครั้งหนึ่ง จากนั้นจึงถ่ายทอดข้อมูลลงในสื่อคอมพิวเตอร์ เพื่อการประมวลผล โดยได้ทำการบรรณาธิกรด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์อีกครั้งหนึ่ง เพื่อตรวจแก้นั้นแน่ใจว่าข้อมูลถูกต้องครบถ้วน จึงได้จำนวนครั้วเรือนส่วนบุคคลตัวอย่างทั้งสิ้น 44,918 ครั้วเรือน

การกำหนดข้อมูลและแหล่งของข้อมูล

การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อกวนครั้วเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แบ่งขอบเขตของการศึกษาไว้ ดังนี้

1. การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อกวนครั้วเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร จะเลือกเฉพาะข้อมูลครั้วเรือนของจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครั้วเรือน พ.ศ. 2549 จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ
2. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อกวนครั้วเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร จะใช้วัฏจักรชีวิตของครั้วเรือน ซึ่งจำแนกตามอายุและสถานภาพการสมรส โดยในการศึกษานี้แบ่งออกเป็น 6 ช่วง คือ ช่วงหนุ่มสาวโสด ช่วงแต่งงานมีครอบครัวและมีลูก ช่วงที่ลูกโต ช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่ ช่วงที่ครอบครัวแตกแยกและเลี้ยงลูกลำพัง และช่วงสิ้นสุดชีวิตครอบครัว

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ แบ่งเป็นดังนี้

1. ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

1.1 วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน

1.1.1 อายุ

1.1.2 สถานภาพการสมรส

1.2 สถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน

1.2.1 ปัญหาทางการเงินของครัวเรือน

1.2.2 ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร

1.2.3 ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็น

1.2.4 ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน

1.2.5 รายได้ของครัวเรือน

1.2.6 มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน

1.2.7 มูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน

1.2.8 สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย

1.3 สถานภาพทางสังคมของครัวเรือน

1.3.1 สถานภาพการทำงาน

1.3.2 ระดับการศึกษา

2. ลักษณะการก่อกำเนิดครัวเรือน

2.1 หนี้ครัวเรือนคงค้าง

2.2 แหล่งเงินกู้

2.3 วัตถุประสงค์ของการกู้ยืม

ตัวแปรตาม คือ การก่อกำเนิดครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร

นิยามศัพท์เฉพาะ

คำนิยามที่สำคัญของข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษา มีดังนี้

1. ครัวเรือน (Household) หมายถึง ครัวเรือนส่วนบุคคล ได้แก่

1.1 ครัวเรือนหนึ่งคน หมายถึง บุคคลเดียวซึ่งหุงหาอาหาร และจัดหาสิ่งอุปโภคบริโภคที่จำเป็นแก่การครองชีพ โดยไม่เกี่ยวกับผู้ใดซึ่งอาจพำนักอยู่ในเคหสถานเดียวกัน

1.2 ครัวเรือนหลายคน หมายถึง ครัวเรือนที่มีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันจัดหาและใช้สิ่งอุปโภคบริโภคที่จำเป็นแก่การครองชีพร่วมกัน ซึ่งบุคคลที่มาอยู่รวมกันในครัวเรือนอาจมีความสัมพันธ์ฉันญาติหรือไม่มีความสัมพันธ์ฉันญาติก็ได้

2. หนี้ครัวเรือน (Household Debt Leverage) หมายถึง การค้างชำระ การกู้ยืม และการเช่าซื้อของสมาชิกทุกคนในครัวเรือน รวมทั้งที่เป็นเงินสดและสิ่งของ เพื่อสนองต่อความต้องการในการอุปโภคและบริโภคต่างๆ การศึกษาครั้งนี้จะรวมถึงครัวเรือนที่มีทรัพย์สินสูงกว่าและต่ำกว่าหนี้ครัวเรือนคงค้างที่มีอยู่

3. การก่อหนี้ครัวเรือน ในการศึกษานี้หมายถึง สภาวะการเป็นหนี้ของครัวเรือน ได้แก่ มีหนี้ครัวเรือน และไม่มีหนี้ครัวเรือน

4. ลักษณะการก่อหนี้ครัวเรือน ในการศึกษานี้หมายถึง การกระทำ หรือปฏิบัติของสมาชิกครัวเรือนให้ได้มาซึ่งเงินสดหรือสิ่งของจากแหล่งเงินกู้ ได้แก่ หนี้ครัวเรือนคงค้าง แหล่งเงินกู้ของครัวเรือน และวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม

5. หนี้ครัวเรือนคงค้าง หมายถึง มูลค่าหนี้ครัวเรือน ณ วันสุดท้ายของเดือนที่ผ่านมาที่มีการสำรวจข้อมูลในแต่ละปี

6. แหล่งเงินกู้ของครัวเรือน ได้แก่

6.1 หนี้ในระบบ หมายถึง หนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมจาก ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารออมสิน กองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง สหกรณ์ออมทรัพย์ สวัสดิการของหน่วยงาน กองทุนต่างๆ บริษัทเงินทุน เครดิตฟองซิเอร์ สถาบันการเงิน และแหล่งทุนอื่น

6.2 หนี้นอกระบบ หมายถึง หนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมจากแหล่งอื่นที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ เช่น การเล่นแชร์ หรือบุคคลอื่นนอกครัวเรือน ญาติพี่น้อง

6.3 หนี้ทั้งในและนอกระบบ หมายถึง หนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ทั้งที่อยู่และไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ

7. วัตถุประสงค์ของการกู้ยืม ในการศึกษานี้หมายถึง ความมุ่งหมายในการกู้ยืมและเข้าซื้อของสมาชิกทุกคนในครัวเรือน ทั้งที่เป็นเงินสดและสิ่งของ เพื่อนำไปใช้ซื้อ/เข้าซื้อบ้านและ/หรือที่ดิน ค่าการศึกษา ค่าอุปโภคบริโภค ลงทุนในการทำธุรกิจหรือการเกษตร และอื่นๆ

8. ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ในการศึกษานี้หมายถึง สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ได้แก่ วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน ปัญหาทางการเงินของครัวเรือน ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็น ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน รายได้ของครัวเรือน มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน มูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัยของครัวเรือน สถานภาพการทำงาน และระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน

9. วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน (Life Cycle Stage) ในการศึกษานี้หมายถึง รอบชีวิตของคนเริ่มตั้งแต่การเริ่มต้นชีวิตครอบครัว ไปจนกระทั่งสิ้นสุดชีวิตครอบครัว โดยแบ่งออกเป็น 6 ช่วงใหญ่ๆ ได้แก่ (1) ช่วงหนุ่มสาวโสด (Young Single) (2) ช่วงแต่งงานมีครอบครัวและมีลูก (Newly Married and Full Nest I) (3) ช่วงที่ลูกโต (Full Nest II) (4) ช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่ (Empty Nest) (5) ช่วงที่ครอบครัวแตกแยกและเลี้ยงลูกลำพัง (Single Parent) และ (6) ช่วงสิ้นสุดชีวิตครอบครัว (Solitary Household) ซึ่งจะแบ่งตามอายุและสถานภาพการสมรส

10. ปัญหาทางการเงินของครัวเรือน ในการศึกษานี้หมายถึง ครัวเรือนมีปัญหาในการใช้จ่าย เช่น ค่าเช่าบ้าน ค่าน้ำค่าไฟ หรือค่าเล่าเรียน เป็นต้น

11. ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร ในการศึกษานี้หมายถึง วงเงินกู้เพื่อนำไปทำธุรกิจและการเกษตรของครัวเรือนจะขึ้นกับความน่าเชื่อถือในการชำระคืนหนี้ของครัวเรือน

12. ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็น ในการศึกษานี้หมายถึง วงเงินกู้เพื่อกรณีจำเป็นของครัวเรือนจะขึ้นกับความน่าเชื่อถือในการชำระคืนหนี้ของครัวเรือน

13. ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน (Household Expenditures) หมายถึง การใช้จ่ายเกี่ยวกับ “สิ่งของหรือการบริการด้านต่างๆ” ที่จำเป็นต่อการครองชีพที่ครัวเรือนต้องซื้อ/จ่ายด้วยเงิน หรือได้มาโดยไม่ได้อะไร (ผลิตเอง ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น/รัฐเป็นสวัสดิการจากการทำงาน หรือเบิกได้จากนายจ้าง) ได้แก่

13.1 ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคและบริโภค (Consumption Expenditures) หมายถึง จำนวนเงินที่ครัวเรือนได้ใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการต่างๆ ที่ใช้ในการดำรงชีพ หรือมูลค่าของสินค้าและ

บริการที่ได้รับเป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง เงินเดือน สินค้า หรืออาหารที่ครัวเรือนผลิตและบริโภคเอง หรือได้รับมาโดยไม่ต้องซื้อ

13.2 ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคและบริโภค (Non-Consumption Expenditures) หมายถึง ค่าภาษี เงินบริจาค ค่าเบี้ยประกันภัย ค่าสลากกินแบ่ง ดอกเบี้ยจ่าย และรายจ่ายอื่นๆ ที่ไม่ใช่เพื่อการบริโภค

ทั้งนี้ ค่าใช้จ่ายครัวเรือนไม่รวมรายจ่ายเพื่อการเก็บออมหรือสะสมทุน เช่น ค่าซื้อ (หรือเช่าซื้อ) บ้าน ที่ดิน ของมีค่า เช่น ทองคำ เพชร พลอย ฯลฯ และเงินค่าเบี้ยประกันชีวิตประเภทสะสมทรัพย์ เงินสมทบกองทุนต่างๆ เช่น กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เป็นต้น

14. รายได้ของครัวเรือน (Household Income) หมายถึง “เงินหรือสิ่งของ” ที่ครัวเรือนได้รับมาจากการทำงานหรือผลิตเอง หรือจากทรัพย์สินหรือได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น ได้แก่

14.1 รายได้ประจำ (Current Income) หมายถึง (1) ค่าจ้างและเงินเดือน เงินรางวัล บริกร เงินโบนัส เป็นต้น (2) กำไรสุทธิจากการประกอบธุรกิจการเกษตรและธุรกิจอื่นๆ (3) รายได้จากทรัพย์สิน เช่น ค่าเช่าที่ดิน ค่าลิขสิทธิ์ ดอกเบี้ย และเงินปันผล (4) เงินได้รับเป็นการช่วยเหลือ บำเหน็จ บำนาญ เงินสงเคราะห์ รวมทั้งเงินชดเชยการออกจากงานและเงินทดแทน (5) รายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ มูลค่าของสินค้าและบริการที่ได้รับเป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง เงินเดือน มูลค่าของสินค้าหรืออาหารที่ครัวเรือนผลิตและบริโภคเอง (รวมค่าประเมินค่าเช่าบ้านที่ครัวเรือนเป็นเจ้าของ) หรือได้รับมาโดยไม่ต้องซื้อ

14.2 รายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆ (Other Income) เช่น เงินได้รับจากการประกันภัยหรือการประกันชีวิต เงินรางวัลสลากกินแบ่งและรายรับอื่นๆ ในประเภทเดียวกัน

15. มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน (Household Assets) ในการศึกษาครั้งนี้หมายถึง มูลค่าหรือราคาของบ้าน ที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง ทั้งที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย และใช้ประกอบธุรกิจหรือการเกษตร รวมทั้งยานพาหนะที่ครัวเรือนเป็นเจ้าของ

16. มูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน (Financial Assets) ในการศึกษาครั้งนี้หมายถึง มูลค่าหรือราคาของทรัพย์สินทางการเงิน เช่น บัญชีเงินฝาก พันธบัตร หุ้นรูปแบบต่างๆ หรือการลงทุนอื่นๆ เป็นต้น

17. สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัยของครัวเรือน ในการศึกษาครั้งนี้หมายถึง สถานะของการมีที่อยู่อาศัยของครัวเรือน ได้แก่

17.1 การมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง หมายถึง เป็นเจ้าของบ้านและที่ดิน เป็นเจ้าของบ้าน แต่เช่าที่ดิน เป็นเจ้าของบ้านบนที่ดินสาธารณะ หรือเช่าซื้อ

17.2 การไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง หมายถึง ไม่ได้เป็นเจ้าของบ้านและที่ดินใดๆ

18. สถานภาพการทำงาน หมายถึง สภาวะการทำงานเชิงเศรษฐกิจทุกประเภทของหัวหน้าครัวเรือน ซึ่งในการศึกษานี้แบ่งสถานภาพการทำงานออกดังนี้

18.1 ผู้ประกอบอาชีพ หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนที่ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจและไม่ใช่เชิงเศรษฐกิจ ซึ่งมีรายได้เป็นตัวเงินจากแหล่งต่างๆ ได้แก่ รับจ้าง ข้าราชการ พนักงานของรัฐวิสาหกิจ บริษัทเอกชน หรือองค์กร และประกอบธุรกิจของตนเองหรือทำการเกษตรทั้งที่มีที่ดินเป็นของตนเองหรือเช่าที่ดินผู้อื่น หรือช่วยประกอบธุรกิจหรือทำการเกษตรของครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง

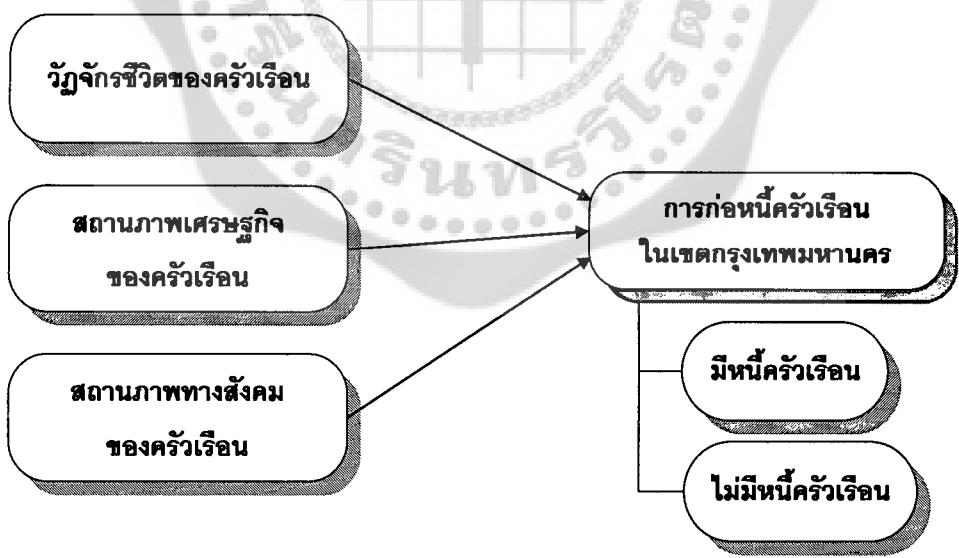
18.2 ผู้ไม่ประกอบอาชีพ หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ได้ปฏิบัติงาน ได้แก่ เด็กหรือผู้สูงอายุ ผู้ป่วยหรือผู้พิการ นักเรียนหรือนักศึกษา แม่บ้าน ผู้ไม่ทำงานหรือผู้ที่หางานทำ และอื่นๆ

19. ระดับการศึกษา หมายถึง การศึกษาสูงที่สุดที่เคยได้รับ หรือที่กำลังศึกษาอยู่ในปัจจุบันของหัวหน้าครัวเรือน

20. อายุ หมายถึง อายุจริง ตาม วัน เดือน ปี ที่เกิดของหัวหน้าครัวเรือน

21. สถานภาพการสมรส หมายถึง สถานภาพการครองเรือนในปัจจุบันของหัวหน้าครัวเรือน

กรอบแนวคิดในการวิจัย



ภาพประกอบ 8 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อกำหนดครัวเรือนไทยในเขตกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยที่เกี่ยวกับวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน และปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมของครัวเรือน ซึ่งมีสมมติฐานในการวิจัยดังนี้

1. ปัจจัยที่เกี่ยวกับวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน ประกอบด้วย

1.1 วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน มีความสัมพันธ์ได้ทั้งทางบวกและลบ (+,-) กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะในแต่ละช่วงวัฏจักรชีวิตของครัวเรือนจะมีความจำเป็นและเป้าหมายทางการเงินต่างกัน โดยช่วงที่อายุน้อย จะมีรายได้น้อย แต่มีการบริโภคสูง ทำให้มีการก่อหนี้สินสูง (-) ได้แก่ ช่วงหนุ่มสาวโสด ช่วงแต่งงานมีครอบครัวและมีลูก และช่วงที่ครอบครัวแตกแยกและเลี้ยงลูกลำพัง ในขณะที่ช่วงวัยกลางคน จะมีรายได้สูงกว่าการบริโภค ทำให้มีการก่อหนี้สินต่ำ (-) ได้แก่ ช่วงที่ลูกโต และช่วงสูงอายุ จะมีรายได้น้อยหรืออาจไม่มีรายได้เลย จึงนำเงินออมมาใช้ในการบริโภค หากไม่เพียงพอจะทำให้มีการก่อหนี้สินสูง (+) ได้แก่ ช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่ และช่วงสิ้นสุดชีวิตครอบครัว

2. ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ประกอบด้วย

2.1 ปัญหาทางการเงินของครัวเรือน มีความสัมพันธ์ทางบวก (+) กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะหากครัวเรือนมีปัญหาทางการเงินทั้งบางเดือนและหลายเดือน จะเป็นภาวะที่ครัวเรือนขาดสภาพคล่องทางการเงิน ทำให้มีความจำเป็นจะต้องก่อหนี้

2.2 ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร มีความสัมพันธ์ทางบวก (+) กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะหากครัวเรือนมีความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตรทั้งที่ได้บางส่วนและได้ทั้งหมด จะมีการก่อหนี้สินสูงกว่าครัวเรือนที่ไม่สามารถกู้ได้ เพราะข้อจำกัดทางการเงินน้อยกว่าและมีความน่าเชื่อถือในการชำระหนี้คืนสูงกว่า

2.3 ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็น มีความสัมพันธ์ทางบวก (+) กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะหากครัวเรือนมีความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็นทั้งที่ได้บางส่วนและได้ทั้งหมด จะมีการก่อหนี้สินสูงกว่าครัวเรือนที่ไม่สามารถกู้ได้ เพราะข้อจำกัดทางการเงินน้อยกว่าและมีความน่าเชื่อถือในการชำระหนี้คืนสูงกว่า

2.4 ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน มีความสัมพันธ์ทางบวก (+) กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะหากครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายสูง จะมีการก่อหนี้สินสูงกว่าครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายต่ำกว่า

2.5 รายได้ของครัวเรือน มีความสัมพันธ์ได้ทั้งทางบวกและลบ (+,-) กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะหากครัวเรือนมีรายได้สูง จะทำให้มีการเก็บออมไว้ใช้จ่าย จึงมีความจำเป็นจะต้องก่อหนีน้อยกว่า (-) ครัวเรือนที่มีรายได้น้อย แต่ในอีกทางหนึ่งครัวเรือนที่มีรายได้สูง มีข้อจำกัดในการกู้ต่ำกว่า จึงสามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้ง่าย และสามารถขยวงเงินกู้ได้สูงกว่า (+)

2.6 มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน มีความสัมพันธ์ได้ทั้งทางบวกและลบ (+,-) กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะครัวเรือนที่มีมูลค่าทรัพย์สินสูงอาจเกิดจากการก่อหนี้ของครัวเรือนเพื่อนำมาใช้ซื้อทรัพย์สินเหล่านั้น และยังสามารถนำไปใช้เป็นหลักประกันในการก่อหนี้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ ได้อีก (+) แต่ในอีกทางหนึ่งครัวเรือนที่มีทรัพย์สินสูง ไม่เดือดร้อนที่จะต้องก่อหนี้ (-)

2.7 มูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน มีความสัมพันธ์ทางลบ (-) กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะหากครัวเรือนมีมูลค่าทรัพย์สินทางการเงินสูง ทั้งที่อยู่ในรูปของบัญชีเงินฝาก พันธบัตร หุ้นรูปแบบต่างๆ หรือการลงทุนอื่นๆ นั้น จัดเป็นการออมและการลงทุน ซึ่งครัวเรือนมีโอกาสจะได้รับผลตอบแทน ทำให้ครัวเรือนมีมูลค่าทรัพย์สินทางการเงินเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นต้องก่อหนี้

2.8 สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัยของครัวเรือน มีความสัมพันธ์ได้ทั้งทางบวกและลบ (+,-) กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะหากครัวเรือนมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ซึ่งไม่มีภาระชำระหนี้ค่าที่อยู่อาศัย จะทำให้ครัวเรือนมีรายได้เหลือใช้และไม่จำเป็นต้องก่อหนี้ (-) แต่ในอีกทางหนึ่งหากครัวเรือนมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง แต่มีภาระหนี้จากการซื้อบ้านหรือที่ดิน ซึ่งหมายถึงครัวเรือนมีการก่อหนี้เพื่อนำมาใช้ซื้อหรือเช่าซื้อที่อยู่อาศัย (+)

3. ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมของครัวเรือน ประกอบด้วย

3.1 สถานภาพการทำงาน มีความสัมพันธ์ได้ทั้งทางบวกและลบ (+,-) กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะหากหัวหน้าครัวเรือนประกอบอาชีพ มีรายได้ประจำที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต จึงไม่จำเป็นต้องก่อหนี้สิน (-) แต่ในอีกทางหนึ่งก็อาจมีการก่อหนี้สินสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ประกอบอาชีพ เพราะข้อจำกัดทางการเงินน้อยกว่าและมีความน่าเชื่อถือในการชำระหนี้สินสูงกว่า (+)

3.2 ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์ได้ทั้งทางบวกและลบ (+,-) กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะระดับการศึกษาที่ต่างกันมีอิทธิพลต่อการออมที่ต่างกันด้วย ผู้มีระดับการศึกษาสูงจะมีการออมเงินสูง จึงไม่จำเป็นต้องก่อหนี้ (-) แต่ในอีกทางหนึ่งผู้มีระดับการศึกษาสูง จะมีความมั่นคงทางรายได้ และข้อจำกัดในการกู้ต่ำกว่า จึงสามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้ง่าย และสามารถขยวงเงินกู้ได้สูงกว่า (+)

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อกำเนิดหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยและเอกสารต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบในการกำหนดแนวทางการวิจัย โดยสรุปรวมเป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎี
 - 1.1 ทฤษฎีรายได้ถาวร (Permanent Income Hypothesis)
 - 1.2 ทฤษฎีวัฏจักรชีวิต (Life Cycle Hypothesis)
 - 1.3 พฤติกรรมการบริโภคข้ามเวลา (Intertemporal Consumption)
 - 1.4 การประยุกต์ทฤษฎีรายได้ถาวรและวัฏจักรชีวิตเพื่ออธิบายการก่อกำเนิดหนี้ครัวเรือน
2. แบบจำลองการก่อกำเนิดหนี้ครัวเรือน
 - 2.1 แบบจำลองแสดงการก่อกำเนิดหนี้ครัวเรือน
 - 2.2 การทดสอบแบบจำลองแสดงการก่อกำเนิดหนี้ครัวเรือน
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนี้ครัวเรือน
 - 3.1 การศึกษาความสัมพันธ์ของหนี้ครัวเรือนกับวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน
 - 3.2 การศึกษาความสัมพันธ์ของหนี้ครัวเรือนกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน
 - 3.3 การศึกษาพฤติกรรมการบริโภคและการออมที่สัมพันธ์กับการก่อกำเนิดหนี้ครัวเรือน

1. แนวคิดและทฤษฎี

การศึกษปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อกำเนิดหนี้ครัวเรือน จำเป็นต้องเข้าใจถึงสาเหตุของการก่อกำเนิดหนี้ครัวเรือนก่อน ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับความเข้าใจเรื่องการบริหารจัดการของครัวเรือนในระดับจุลภาค และการเลือกจัดการกับการบริโภคในแต่ละช่วงชีวิตของครัวเรือน ดังนั้นทฤษฎีที่นำมาใช้ในการศึกษานี้ คือ ทฤษฎีรายได้ถาวร (Permanent Income Hypothesis) ของฟริดแมน ซึ่งอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับรายได้ถาวร และความสมพันธ์ระหว่างการออมกับรายได้ชั่วคราว และทฤษฎีวัฏจักรชีวิต (Life Cycle Hypothesis) ซึ่งอธิบายถึงความสัมพันธ์ของการออมกับรายได้ในช่วงอายุต่างๆ และการ

บริโภคข้ามเวลา (Intertemporal Consumption) ซึ่งอธิบายถึงการเลือกระหว่างการบริโภคในปัจจุบันหรือในอนาคต จากแนวคิดของทฤษฎีดังกล่าวสามารถนำมาใช้ประยุกต์เพื่ออธิบายเกี่ยวกับการก่อหนี้ครัวเรือน เนื่องจากยังไม่มีทฤษฎีที่อธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมการก่อหนี้ของครัวเรือนโดยตรง

1.1 ทฤษฎีรายได้ถาวร (Permanent Income Hypothesis)

ฟรีดแมน (Milton Friedman) ได้เสนอสมมติฐานของการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้ถาวร ในปี 2500 (ค.ศ.1957) มีพื้นฐานมาจากการที่บุคคลมีความต้องการในการบริโภคอย่างคงที่และไม่เกิดความผันผวน โดยฟรีดแมนกล่าวว่า ในระยะยาวการบริโภคถาวรจะมีความสัมพันธ์กับรายได้ถาวร (permanent income) ในสัดส่วนที่คงที่

สามารถเขียนเป็นสมการดังนี้

โดยที่

$C_p = k(r, z)Y_p$

$C_p =$ การบริโภคถาวร

$Y_p =$ รายได้ถาวร

$k =$ สัดส่วนของการบริโภคต่อรายได้

ซึ่งขึ้นกับ

$r =$ ระดับอัตราดอกเบี้ย

และ

$z =$ ระดับการเปลี่ยนแปลงของรสนิยม

(1)

แนวคิดทางด้านรายได้ของฟรีดแมน รายได้ถาวร หมายถึง รายได้เฉลี่ยระยะยาวที่คาดว่าจะได้รับจากการทำงานและจากสินทรัพย์อื่นๆ ที่บุคคลถือไว้ ซึ่งในช่วงเวลาหนึ่งๆ รายได้ที่เกิดขึ้นอาจจะแตกต่างไปจากรายได้ถาวรได้ เพราะมีรายได้ชั่วคราว (transitory income) เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นรายได้ในระดับส่วนบุคคล หรือในระดับส่วนรวม ดังนั้นรายได้ชั่วคราวที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งนี้อาจจะมีค่าเป็นบวก หรือเป็นลบก็ได้ แต่ในระยะยาวแล้วค่าบวก และค่าลบจะชดเชยกันได้พอดี ดังนั้นในระยะยาว รายได้ที่เกิดขึ้นจริงในช่วงเวลาใดก็ตามจะเป็นรายได้ถาวรเท่านั้น

สามารถเขียนเป็นสมการดังนี้

$$Y = Y_p + Y_i \tag{2}$$

โดยที่ Y = รายได้ที่เกิดขึ้นจริงในช่วงเวลาหนึ่ง
 Y_p = รายได้ถาวร
 Y_i = รายได้ชั่วคราว

ส่วนแนวคิดทางด้านการบริโภคที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาใดก็เช่นเดียวกันกับทางด้านรายได้ กล่าวคือ การบริโภคที่เกิดขึ้นจะประกอบด้วยการบริโภคถาวร และการบริโภคชั่วคราว โดยในระยะยาวการบริโภคที่เกิดขึ้นจริงจะเป็นการบริโภคถาวรเช่นเดียวกันกับในกรณีของรายได้

สามารถเขียนเป็นสมการดังนี้

$$C = C_p + C_i \tag{3}$$

โดยที่ C = การบริโภคที่เกิดขึ้นจริงในช่วงเวลาหนึ่ง
 C_p = การบริโภคถาวร
 C_i = การบริโภคชั่วคราว

ฟรีดแมนพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ถาวรกับรายได้ชั่วคราว ระหว่างการบริโภคถาวรกับการบริโภคชั่วคราว และระหว่างการบริโภคชั่วคราวกับรายได้ชั่วคราว

แนวคิดตามสมมติฐานของฟรีดแมนสรุปได้ว่า การบริโภคในปัจจุบันขึ้นอยู่กับรายได้ในปัจจุบัน และรายได้ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตทำให้ครอบครัวนั้นมีแนวโน้มที่จะบริโภคเพิ่มขึ้นมากกว่ากำลังซื้อที่เกิดขึ้นในปัจจุบันแน่นอน โดยผู้บริโภคจะสามารถใช้รายได้ในอนาคตผ่านการกู้ยืม และเสียดอกเบี้ย ดังนั้น การบริโภคในปัจจุบันจึงมีข้อจำกัดที่สำคัญคือ ค่าปัจจุบันของรายได้ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคต

1.2 ทฤษฎีวัฏจักรชีวิต (Life Cycle Hypothesis)

ทฤษฎีวัฏจักรชีวิต เป็นสมมติฐานที่พัฒนาขึ้นโดยนักเศรษฐศาสตร์หลายท่าน อาทิ ฟรังโก มอดติเกลียนี (Franco Modigliani) อัลเบิร์ต แอนโด (Albert Ando) และริชาร์ด บรูมเบิร์ก (Richard Brumberg) ได้เสนอแนวคิดร่วมกัน โดยมอดติเกลียนีเสนอสมมติฐานในปี 2497 (ค.ศ.1954) มีแนวคิดว่าการตัดสินใจของครัวเรือนระหว่างการบริโภคกับการออมในขณะใดขณะหนึ่ง สะท้อนถึงความพยายาม

ที่จะให้บรรลุเป้าหมายของการกระจายการบริโภคตลอดชีวิตภายใต้ข้อจำกัดของรายได้หรือทรัพยากรที่คาดว่าจะได้รับตลอดชั่วอายุขัย ซึ่งหมายความว่า แต่ละครอบครัวต้องการรักษาระดับของการบริโภคให้เพิ่มขึ้นด้วยความมีเสถียรภาพตลอดช่วงชีวิตของตน แต่ระดับรายได้ของแต่ละครอบครัวได้รับแตกต่างกันไปจากระดับการบริโภคที่ต้องการ ทำให้สัดส่วนของการบริโภคต่อรายได้มีค่าที่แตกต่างกันมากตั้งแต่ช่วงเวลาที่เกิดจนกระทั่งตาย คล้ายคลึงกับสมมุติฐานของ Friedman ก็คือ การใช้จ่ายเพื่อบริโภคในปัจจุบันไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้ในปัจจุบันเท่านั้น ตามสมมุติฐานนี้ผู้บริโภคจะมีรายได้ต่ำมากในช่วงต้นของชีวิตและค่อยๆเพิ่มสูงขึ้น และจะมีรายได้สูงสุดในช่วงกลาง ของชีวิตก่อนที่จะลดต่ำลงไปอยู่เกือบเท่ากับตอนต้นของชีวิตอีกครั้ง เช่นเดียวกับประสิทธิภาพในการผลิต ในตอนต้นของชีวิตผู้บริโภคมักจะมีประสิทธิภาพในการผลิตต่ำ และประสิทธิภาพการผลิตจะค่อยๆ สูงขึ้นในตอนกลางของชีวิตจากนั้นลดลงต่ำในช่วงปลายของชีวิต

ในแบบจำลองของสมมุติฐานวัฏจักรชีวิต คราวเรือนแต่ละครัวเรือนเลือกที่จะบริโภคเพื่อให้ได้รับอรรถประโยชน์สูงสุดตลอดชีวิต โดยมีข้อจำกัดคือ รายได้ในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งครัวเรือนจะไม่สามารถบริโภคมากไปกว่ามูลค่าปัจจุบันของรายได้สุทธิและมูลค่าของทรัพย์สินที่มี ซึ่งเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$\max U_{it} = E_t \left[\sum_{t=0}^T \left(\frac{1}{1+\rho} \right)^t u(C_{it}; mD_{it}; \theta_{it}) \right] \tag{4}$$

ภายใต้

$$A_{it} = (1+r_{i,t-1})A_{i,t-1} + Y_{it} - C_{it} \tag{5}$$
$$A_{it} \geq 0, \quad t = 0, \dots, T-1$$

โดย U_{it} = ฟังก์ชันอรรถประโยชน์ตลอดช่วงชีวิตของครัวเรือน (Life time utility function)

u = อรรถประโยชน์ ณ ช่วงเวลาใดๆ เมื่อครัวเรือนทำการบริโภคมากขึ้นจะทำให้ อรรถประโยชน์ของครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้นแต่เพิ่มสูงขึ้นในอัตราที่ลดลง

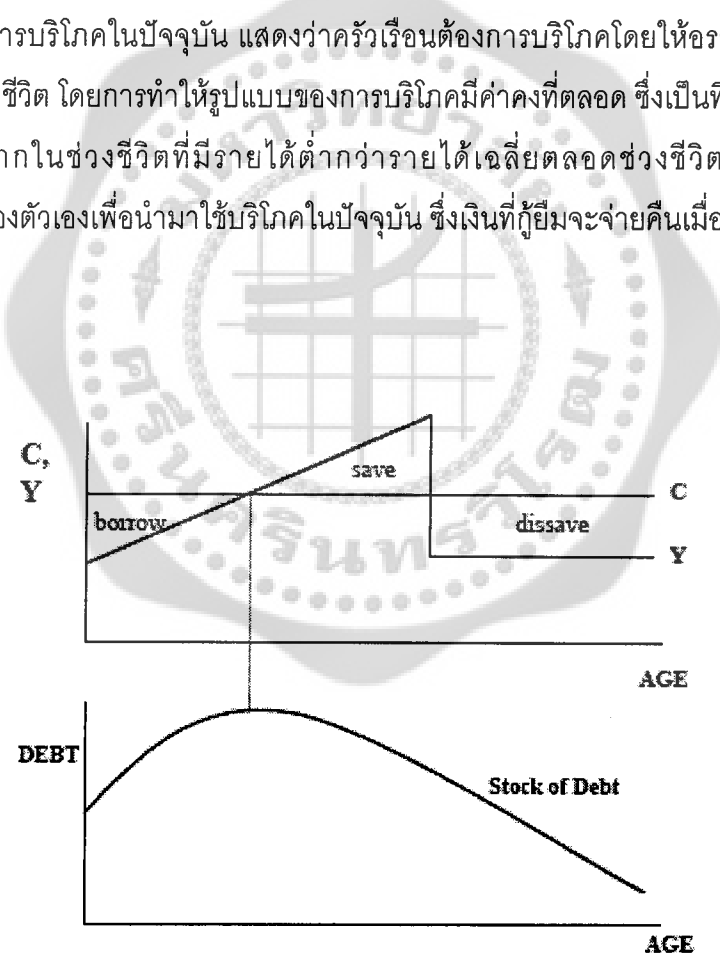
$(u' > 0, u'' < 0)$

โดยปัจจัยที่กำหนดอรรถประโยชน์

- E_t = การตัดสินใจเลือกการบริโภคของครัวเรือนตลอดช่วงชีวิตนั้น
- C_{it} = ระดับการบริโภคของครัวเรือน ณ ช่วงเวลาใดๆ

- Y_{it} = รายได้ของครัวเรือน ณ สิ้นช่วงเวลาใดๆ
- A_{it} = ทรัพย์สินสุทธิของครัวเรือน ณ สิ้นช่วงเวลาใดๆ
- m = ค่าสัมประสิทธิ์ที่แสดงสัดส่วนการใช้ประโยชน์จากสินค้านำมาบริโภค
- D_{it} = สินค้านำมาบริโภคของครัวเรือน ณ สิ้นช่วงเวลาใดๆ
- θ_{it} = รสนิยมของครัวเรือน
- $r_{i,t-1}$ = อัตราผลตอบแทนที่ครัวเรือน i ได้รับจากทรัพย์สินสุทธิระหว่างช่วงเวลา t ถึง $t + 1$
- ρ = อัตราคิดลด (Discount rate) ของฟังก์ชันอรรถประโยชน์ในแต่ละช่วงเวลา

นั่นคือ อรรถประโยชน์หน่วยสุดท้ายที่ได้รับจากการบริโภค จะต้องเท่ากับอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง ซึ่งเป็นต้นทุนของการบริโภคในปัจจุบัน แสดงว่าครัวเรือนต้องการบริโภคโดยให้อรรถประโยชน์ที่ตนจะได้รับสูงสุดตลอดชั่วชีวิต โดยการทำให้รูปแบบของการบริโภคมีค่าคงที่ตลอด ซึ่งเป็นที่มาของการกักตุนของครัวเรือน เนื่องจากในช่วงชีวิตที่มีรายได้ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยตลอดช่วงชีวิต ครัวเรือนจะกักตุนหรือขายทรัพย์สินของตนเองเพื่อนำมาใช้บริโภคในปัจจุบัน ซึ่งเงินที่กักตุนจะจ่ายคืนเมื่อรายได้สูงกว่ารายได้เฉลี่ยตลอดช่วงชีวิต



ภาพประกอบ 9 การกระจายของรายได้และการบริโภคของบุคคลในวัฏจักรชีวิต

ที่มา : Yunyong Thaicharoen, Kiatipong Ariyapruchya and Thitima Chuched (2547)

ตามสมมติฐานของทฤษฎีวิถีชีวิต การกระจายของรายได้และการบริโภคของบุคคลในวิถีชีวิต กำหนดให้อายุของบุคคล คือ AGE ในช่วงอายุน้อยๆ บุคคลยังมีรายได้ต่ำ แต่เมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้น ก็จะมีรายได้สูงขึ้นในวัยกลางคน และจะมีรายได้ลดลงเมื่ออยู่ในวัยสูงอายุ การกระจายรายได้ตลอดชั่วอายุของบุคคลจึงมีลักษณะเหมือนเส้นโค้ง YY ส่วนเส้นการบริโภค CC เป็นเส้นตรงจากซ้ายมือไปทางขวามือ แสดงว่าบุคคลจะมีระดับการบริโภคแตกต่างกันออกไปตามช่วงอายุ โดยแต่ละครัวเรือนต้องการรักษาระดับของการบริโภคให้เพิ่มขึ้นด้วยความมีเสถียรภาพตลอดช่วงชีวิตของตน (ภาพประกอบ 9)

เมื่อเปรียบเทียบเส้นรายได้ YY กับเส้นการบริโภค CC แล้วจะเห็นได้ว่า ในช่วงอายุน้อยบุคคลจะมีระดับการบริโภคสูงกว่าระดับรายได้ แสดงว่าในช่วงนั้นบุคคลจะมีการออมเป็นลบ (dissaving) หรือมีหนี้สินเกิดขึ้น (borrow) จนกระทั่งบุคคลมีหนี้สินสูงสุด ในจุดที่เส้นลากไปบรรจบกับเส้นหนี้สิน แต่เมื่ออยู่ในวัยกลางคน บุคคลจะมีระดับรายได้สูงกว่าระดับการบริโภค ทำให้สามารถออมทรัพย์ (saving) และชำระหนี้ที่เกิดขึ้นได้ ส่วนในวัยสูงอายุ รายได้ของบุคคลจะลดลง ในขณะที่การบริโภคงคงสูงอยู่ บุคคลจะกลับมา มีการออมเป็นลบอีกครั้งหนึ่ง (ภาพประกอบ 9)

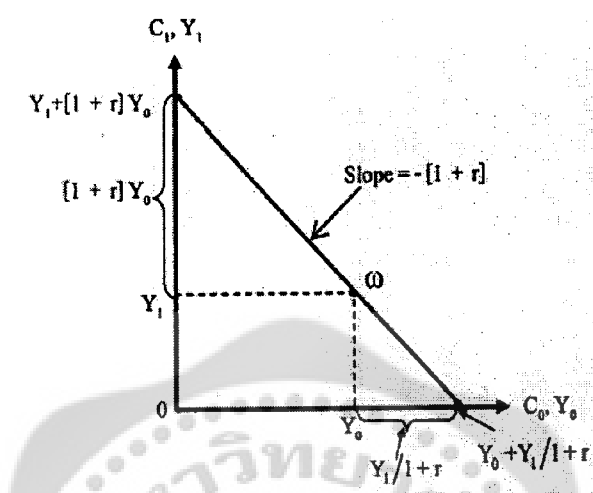
แนวคิดตามสมมติฐานวิถีชีวิตสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการออมกับระดับรายได้ของครัวเรือนมีระดับรายได้ต่างกันในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง จะพบว่าครัวเรือนที่มีระดับรายได้สูงซึ่งส่วนใหญ่อาจเป็นครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนที่อายุอยู่ในวัยกลางคน สัดส่วนของการออมต่อรายได้ของครัวเรือนจะค่อนข้างสูง ส่วนครัวเรือนที่มีระดับรายได้ต่ำ ซึ่งส่วนใหญ่อาจเป็นครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนมีอายุน้อย หรืออยู่ในวัยสูงอายุ สัดส่วนการออมต่อรายได้ของครัวเรือนก็จะค่อนข้างต่ำ

1.3 การบริโภคข้ามเวลา (Intertemporal Consumption)

ฟิชเชอร์ (Irving Fisher) นักเศรษฐศาสตร์ด้านพฤติกรรมมนุษย์ได้พัฒนาสมมติฐานของการบริโภคข้ามเวลา ในประมาณช่วงปี 2500 มีพื้นฐานมาจากการความต้องการของบุคคลในการบริโภคและการออมตลอดชีวิต โดยฟิชเชอร์ กล่าวว่า ผู้บริโภคจะตัดสินใจเลือกระหว่างการบริโภคในปัจจุบันหรือในอนาคต ซึ่งหากต้องการบริโภคในอนาคตมากขึ้น จะต้องลดการบริโภคในปัจจุบันลง แล้วนำไปเก็บออมหรือลงทุนเพื่อให้เกิดดอกผลสำหรับการบริโภคในอนาคต

จำนวนทรัพยากรเริ่มต้น (Endowment) Y_0 และ Y_1 ซึ่งแสดงด้วยจุด ω ผู้บริโภคในระบบเศรษฐกิจที่มีตลาดเงิน จะมีทางเลือก 3 ทาง คือ (1) การบริโภคสินค้าตามรายได้ดั้งเดิมในปัจจุบันที่มีอยู่ (2) การให้สินเชื่อหรือการออมเพื่อการบริโภคสินค้าในอนาคตมากขึ้น และ (3) การกู้ยืมเพื่อการบริโภค

สินค้าในปัจจุบันมากขึ้น ซึ่งจะต้องมีการจ่ายหนี้ในอนาคต โดยสมมติให้อัตราดอกเบี้ยทั้งการให้สินเชื่อและการกู้ยืม มีค่าเท่ากับ r บาทต่อปี (ภาพประกอบ 10)



ภาพประกอบ 10 เส้นงบประมาณของการบริโภคข้ามเวลา

ที่มา : ชยันต์ ดันดีสวัสดิการ (2550)

กรณีให้สินเชื่อ (Lending) คือ เมื่อผู้บริโภคเลือกที่จะไม่บริโภคในปัจจุบัน แต่นำรายได้ดั้งเดิมหรือทรัพยากรเริ่มต้นในปัจจุบันที่มีอยู่ทั้งหมดไปให้สินเชื่อ ซึ่งจะได้รับผลตอบแทนเป็นอัตราดอกเบี้ยเงินฝากต่อปี ดังนั้น เส้นงบประมาณกรณีให้สินเชื่อ คือ เส้นที่ลากจากจุด ω ไปจนถึงจุดตัดแกนตั้ง

ซึ่งมีค่าความชันเท่ากับ $\left[\frac{-(1+r)Y_0}{Y_0} \right] = -(1+r)$ (6)

เมื่อ $(1+r)Y_0$ = ผลตอบแทนที่บุคคลจะได้รับในปีถัดไป
 $Y_1 + (1+r)Y_0$ = ผลตอบแทนที่บุคคลจะได้รับในอนาคต หรือ
มูลค่าอนาคต (Future Value) ของทรัพยากรเริ่มต้นทั้งหมด

โดยที่ Y_0 = รายได้ดั้งเดิมหรือทรัพยากรเริ่มต้นในปัจจุบัน
 Y_1 = รายได้อันาคตหรือทรัพยากรเริ่มต้นในอนาคต
 r = อัตราดอกเบี้ยเงินฝากต่อปีของตลาด

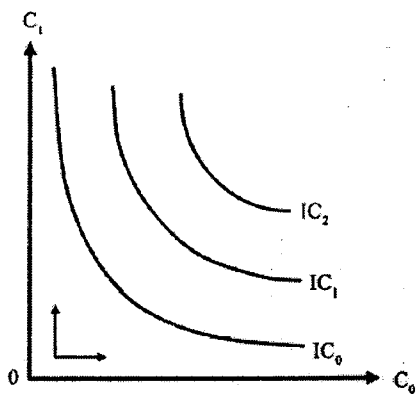
กรณีกู้ยืม (Borrowing) คือ เมื่อผู้บริโภคต้องการบริโภคในปัจจุบันมากกว่ารายได้ดั้งเดิมหรือทรัพยากรเริ่มต้นในปัจจุบันที่มีอยู่ จึงต้องกู้ยืมเงินมาบริโภค ซึ่งจะต้องจ่ายเงินคืนเป็นอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมต่อปี ดังนั้น เส้นงบประมาณกรณีกู้ยืม คือ เส้นที่ลากจากจุด ω ไปถึงจุดตัดแกนนอน

ซึ่งมีค่าความชันเท่ากับ
$$\left[\frac{-Y_1}{Y_1/[1+r]} \right] = -[1+r] \tag{7}$$

เมื่อ $[1+r]B =$ ผลตอบแทนที่บุคคลจะต้องจ่ายคืนในปีถัดไป
 $[1+r]B \leq Y_1 ; B = \frac{Y_1}{[1+r]}$
 $Y_0 + \frac{Y_1}{[1+r]} =$ ผลตอบแทนที่บุคคลจะต้องจ่ายคืนในอนาคต หรือ
มูลค่าปัจจุบัน (Present Value) ของทรัพยากรเริ่มต้นทั้งหมด

โดยที่ $B =$ จำนวนเงินที่บุคคลสามารถกู้ยืมมาได้สูงสุด
 $Y_0 =$ รายได้ดั้งเดิมหรือทรัพยากรเริ่มต้นในปัจจุบัน
 $Y_1 =$ รายได้ออนาคตหรือทรัพยากรเริ่มต้นในอนาคต
 $r =$ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมต่อปีของตลาด

โดยสรุปแล้วเส้นงบประมาณ คือ เส้นที่แสดงความเป็นไปได้ในการบริโภคของปัจจุบันและอนาคตจะเป็นเส้นตรงที่ลากผ่านจุดทรัพยากรเริ่มต้น หรือ ω โดยมีค่าความชัน เท่ากับ $-[1 + r]$ ซึ่งเปรียบเสมือนอัตราการแลกเปลี่ยนสินค้าในตลาดของสินค้าข้ามเวลา แต่ในกรณีที่ดอกเบี้ยเงินฝากสูงกว่าดอกเบี้ยเงินกู้ เส้นงบประมาณที่อยู่เหนือจุด ω จะมีความชันน้อยกว่าเส้นงบประมาณที่อยู่ต่ำกว่าจุด ω นอกจากนี้เส้นงบประมาณยังมีจุดตัดแกนตั้งเท่ากับมูลค่าอนาคตของทรัพยากรเริ่มต้น และจุดตัดแกนนอนเท่ากับมูลค่าปัจจุบันของทรัพยากรเริ่มต้นด้วย (ภาพประกอบ 10)



ภาพประกอบ 11 เส้นความพอใจเท่ากันของการบริโภคข้ามเวลา

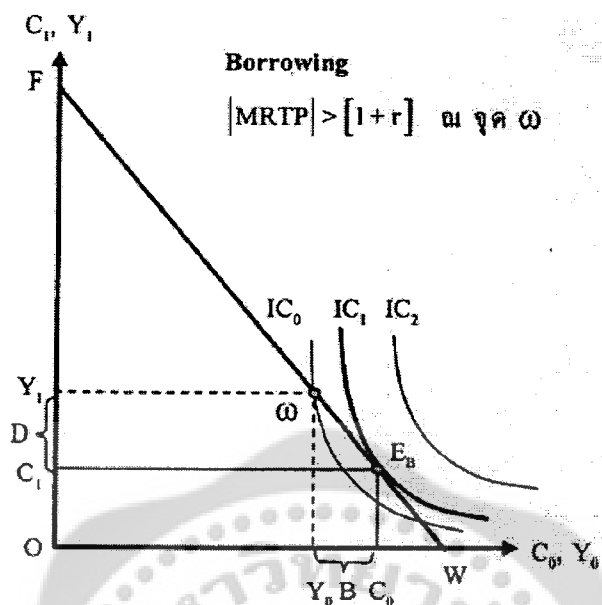
ที่มา : ชยันต์ ตันติวิธดาการ (2550)

เส้นความพอใจเท่ากันระหว่างสินค้าข้ามเวลามีคุณสมบัติเช่นเดียวกับของกรณีสินค้าในช่วงเวลาเดียว โดยเป็นเส้นที่แสดงส่วนผสมระหว่างการบริโภคสินค้าในปัจจุบัน C_0 และการบริโภคสินค้าในอนาคต C_1 ที่ทำให้ผู้บริโภคได้รับความพอใจเท่ากัน ดังนั้น เส้นความพอใจเท่ากันของสินค้าข้ามเวลาจะตัดกันเองไม่ได้ โดยเส้นที่อยู่สูงกว่าจะให้ความพอใจที่สูงกว่าและมีความชันเป็นลบ เนื่องจากเป็นสินค้าดี (Goods) ด้วยกันทั้งสองช่วงเวลา แต่ละเส้นควรเป็นเส้นโค้งเข้าหาจุดกำเนิด (Convex to the Origin) ซึ่งแสดงการทดแทนกันที่ไม่สมบูรณ์ (Imperfect Substitution) และระยะห่างระหว่างเส้นความพอใจแต่ละคู่จากซ้ายไปขวา ต้องไม่แตกต่างกันมากนัก ทำให้เส้น Income Consumption Curve มีความชันเป็นบวก และเนื่องจากทั้ง C_0 และ C_1 ต่างเป็นตัวแทนของสินค้าทุกชนิดเหมือนกัน (เพียงแต่อยู่ต่างช่วงเวลากัน) จึงต้องเป็นสินค้าปกติ (Normal Goods) ทั้งคู่ ทำให้มีการบริโภคมากขึ้นเมื่อรายได้สูงขึ้น (แม้ว่าจะไม่จำเป็นต้องเพิ่มขึ้นในอัตราเดียวกัน) (ภาพประกอบ 11)

ค่าความชันของเส้นความพอใจเท่ากันของการบริโภคข้ามเวลาเรียกว่า อัตราการทดแทนส่วนเพิ่มระหว่างเวลา หรือ Marginal Rate of Time Preference (MRTP) โดยค่าของ MRTP จะแสดงถึงสัดส่วนของปริมาณสินค้าที่ผู้บริโภคยินดีเสียสละการบริโภคในอนาคต เพื่อให้ได้สินค้ามาบริโภคในปัจจุบันเพิ่มอีก 1 หน่วย

ซึ่งนิยามให้
$$MRTP = -[1 + \rho] \tag{8}$$

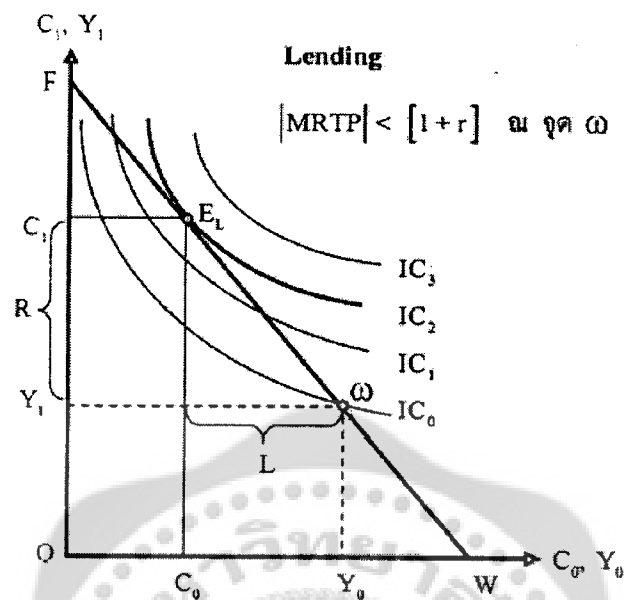
โดยที่ $\rho =$ อัตราดอกเบี้ยเฉพาะบุคคล (Subjective Interest Rate) ของผู้บริโภค



ภาพประกอบ 12 ดุลยภาพการกู้ยืม

ที่มา : ชยันต์ ดันติวิสดาการ (2550)

ในกรณีที่เส้นความพอใจเท่ากันมีค่าความชันมากกว่าของเส้นงบประมาณหรือ $1 + \rho > 1 + r$ แสดงว่าตลาดเงินจ่ายผลตอบแทนจากการให้สินเชื่อในอัตราต่ำกว่าที่บุคคลยินดีจะรับ หรือจ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำกว่าที่ตั้งใจไว้ ทำให้ผู้บริโภคยินดีที่จะเสียสละ C_1 เพื่อแลกกับการได้บริโภค C_0 เพิ่มอีกหนึ่งหน่วยในอัตราที่สูงกว่าต้นทุนค่าเสียโอกาสที่บุคคลจะได้เมื่อนำเงินไปฝากในสถาบันการเงิน ซึ่งการกู้ยืมไว้ใช้ในปัจุบันจึงให้ความพอใจแก่บุคคลมากกว่าการเก็บออมไว้ใช้ในอนาคต ดังนั้นดุลยภาพการบริโภคในกรณีนี้จึงควรที่จะอยู่ทางขวาของจุด ω บนเส้นงบประมาณ FW เช่นจุดที่ E_B ซึ่งเป็นจุดที่ความชันของเส้นความพอใจเท่ากันมีค่าเท่ากับของเส้นงบประมาณพอดี ที่จุดดุลยภาพนี้บุคคลจะกู้ยืมได้เท่ากับ B ทำให้สามารถบริโภคในปัจุบันเท่ากับ $C_0 = Y_0 + B$ และจะต้องคืนเงินกู้เท่ากับ $D = [1 + r] B$ ทำให้มีเหลือบริโภคในปีหน้าเท่ากับ $C_1 = Y_1 - D$ (ภาพประกอบ 12)



ภาพประกอบ 13 ดุลยภาพการให้สินเชื่อ

ที่มา : ชัยนธ์ ตันติวัดการ (2550)

ในกรณีที่เส้นความพอใจเท่ากันมีค่าความชันน้อยกว่าของเส้นงบประมาณหรือ $1+r > 1+\rho$ แสดงว่าตลาดเงินจ่ายผลตอบแทนจากการให้สินเชื่อในอัตราสูงกว่าที่บุคคลยินดีจะรับ หรือจ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่สูงกว่าที่ตั้งใจเอาไว้ ซึ่งการเก็บออมไว้ใช้ในอนาคตจึงให้ความพอใจแก่บุคคลมากกว่าการบริโภคในปัจจุบัน ดังนั้นดุลยภาพการบริโภคในกรณีนี้จึงควรอยู่ทางซ้ายของจุด ω บนเส้นงบประมาณ FW การให้สินเชื่อนี้จะดำเนินต่อไปเรื่อยๆ ตราบเท่าที่ $1+r > 1+\rho$ อย่างไรก็ตามการเคลื่อนที่ไปทางซ้ายของจุด ω จะทำให้ค่าของ MRTP เพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้บริโภคมียุทธศาสตร์ C_0 น้อยลง และมี C_1 เพิ่มขึ้น จนในที่สุดค่า $1+r = 1+\rho$ คือ ผู้บริโภคก็就不用การให้สินเชื่อเพิ่มขึ้นอีกต่อไป และกลายเป็นจุดดุลยภาพ E_L ในที่สุด โดยที่จุดนี้ค่าความชันของเส้นความพอใจเท่ากันจะมีค่าเท่ากับของเส้นงบประมาณ โดยบุคคลจะให้สินเชื่อเท่ากับ L มีเงินเหลือบริโภคในปัจจุบันเท่ากับ $C_0 = Y_0 - L$ และจะได้รับผลตอบแทนจากการให้สินเชื่อเท่ากับ $R = [1+r]L$ ทำให้มีเงินเหลือบริโภคในปีหน้าเท่ากับ $C_1 = Y_1 + R$ (ภาพประกอบ 13)

ดุลยภาพการบริโภคข้ามเวลาเกิดขึ้น ณ จุดที่เส้นความพอใจเท่ากันของการบริโภคข้ามเวลาสัมผัสกับเส้นงบประมาณที่ลากผ่านจุดความมั่งคั่งดั้งเดิม หรือจุดที่ $|MRTP| = -[1+r]$

การที่ดุลยภาพการบริโภคจะเป็นการกู้ยืม หรือการให้สินเชื่อขึ้น ขึ้นอยู่กับตำแหน่งของ ω และ ค่าความชันของเส้นความพอใจที่จุดทรัพยากรเริ่มต้น (ซึ่งถูกกำหนดโดยค่าของอัตราดอกเบี้ยเฉพาะบุคคล หรือ ρ) ว่าจะมีค่ามากหรือน้อยกว่าความชันของเส้นงบประมาณ (ซึ่งถูกกำหนดโดยอัตราดอกเบี้ยของ ตลาด หรือ r)

1.4 การประยุกต์ทฤษฎีเพื่ออธิบายการก่อหนี้ครัวเรือน

จากทฤษฎีรายได้ถาวร และทฤษฎีวัฏจักรชีวิตที่กล่าวมาข้างต้น สามารถนำมาประยุกต์เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการก่อหนี้ครัวเรือน

ธรรม ไทยเจริญ และคณะ (2547) มีแนวคิดที่ว่า สมมติให้รายได้ของครัวเรือนมีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งเกษียณอายุ ซึ่งเป็นเวลาที่ครัวเรือนจะมีรายได้ลดลงอย่างมาก โดยครัวเรือนจะมีการออมเป็นลบในช่วงต้นก่อนที่จะทำงาน และมีการกู้ยืมเพียงอย่างเดียวในช่วงนี้เพื่อนำมาบริโภค เมื่อมีอายุมากขึ้นและมีรายได้จากการทำงานมากขึ้น ระดับหนี้จะค่อยๆ ลดลง และเมื่อจ่ายหนี้คืนได้หมดก็จะสามารถออมเงินได้ และเริ่มต้นสะสมทุน เมื่อถึงระยะเวลาเกษียณอายุ ครัวเรือนก็จะนำเงินออมมาใช้เพื่อบริโภคโดยที่ไม่มีรายได้อื่น และเพื่อรักษาระดับการบริโภคนั้นไว้ ครัวเรือนจึงนำทรัพย์สินมาขาย ทำให้ทรัพย์สินที่สะสมไว้ลดลง ดังนั้นการก่อหนี้จึงมีความสัมพันธ์กับอายุของหัวหน้าครัวเรือน ซึ่งปัจจัยที่สำคัญของความต้องการกู้เงินของครัวเรือน มีดังนี้

1. โครงสร้างของประชากร

หากในระบบเศรษฐกิจมีประชากรอายุน้อยเป็นจำนวนมากก็必将มีความสัมพันธ์กับระดับหนี้ครัวเรือนโดยรวมในระดับที่สูง ในทางตรงกันข้ามหากมีประชากรวัยกลางคนเป็นจำนวนมากก็必将มีความสัมพันธ์กับระดับหนี้ครัวเรือนโดยรวมในระดับที่ต่ำกว่า

2. การคาดการณ์เกี่ยวกับรายได้ในอนาคต

หนี้ครัวเรือนจะมีแนวโน้มสูงขึ้น เมื่อครัวเรือนคาดการณ์ว่ารายได้ในอนาคตจะเพิ่มสูงขึ้น เป็นแรงจูงใจที่ทำให้ครัวเรือนก่อหนี้มากขึ้น ดังนั้นในช่วงต้นของการกู้ยืมจะเป็นช่วงเวลาที่สามารถบริโภคได้โดยมีความผันผวนน้อยที่สุด และจะสร้างรูปแบบการบริโภคให้มีความสม่ำเสมอตลอดช่วงชีวิต

3. การคาดการณ์เกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยในอนาคต

ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงที่มีต่อหนี้สินสุทธิโดยรวมนั้น ทางทฤษฎียังไม่ค่อยชัดเจน ขึ้นอยู่กับผลของรายได้ และผลทางด้านการทดแทน เนื่องจากการลดลงของอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง ทำให้ต้นทุนการกู้ยืมในปัจจุบันเพื่อการบริโภคลดลง และเพิ่มมูลค่าของรายได้ในปัจจุบัน

ซึ่งครัวเรือนจะก่อหนี้เพิ่มขึ้น ในทางตรงข้ามการที่อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงที่ต่ำลง จะเป็นการลดผลตอบแทนในทรัพย์สินของครัวเรือนด้วย ทำให้มูลค่าปัจจุบันของทรัพย์สินที่ครัวเรือนได้รับการถือครองทรัพย์สินมีค่าลดลงอยู่ ลดแรงจูงใจในการถือครองทรัพย์สินนั้น ความต้องการที่จะมีหนี้ก็จะลดลง ดังนั้นผลกระทบจึงมีความแตกต่างกันไปในแต่ละครัวเรือนขึ้นอยู่กับครัวเรือนอยู่ในช่วงใดของชีวิต

2. แบบจำลองการก่อหนี้ครัวเรือน

การสร้างแบบจำลองเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ได้ประยุกต์จากทฤษฎีและอาศัยข้อมูลจากเอกสารและการวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับหนี้ครัวเรือน

2.1 แบบจำลองแสดงการก่อหนี้ครัวเรือน

แบบจำลองแสดงการก่อหนี้ครัวเรือน เป็นแบบจำลองที่สร้างเพื่อหาปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ของการก่อหนี้ครัวเรือน โดยใช้แบบจำลอง Logit Model ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) ประเภทถดถอยเชิงทวิ (Binary Logistic) เนื่องจากตัวแปรตามมีลักษณะเป็นตัวแปรเชิงกลุ่มที่มีค่า 2 ค่า (Dichotomous Variable)

ซึ่งการศึกษานี้กำหนดให้

ซึ่ง

$$Y = \begin{cases} 1 & \text{ถ้าครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครมีหนี้สิน} \\ 0 & \text{ถ้าครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครไม่มีหนี้สิน} \end{cases}$$

ในการศึกษานี้ใช้แบบจำลองการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$\begin{aligned} HDEBT = & \beta_0 + \beta_1 LCS + \beta_2 PROBLEM + \beta_3 CBIZ + \beta_4 CSOS \\ & + \beta_5 InEXPEND + \beta_6 InINCOME + \beta_7 HASSET \\ & + \beta_8 FASSET + \beta_9 WORK + \beta_{10} HOME + \beta_{11} EDU + \varepsilon \end{aligned} \tag{9}$$

โดยที่

$\beta_0, \beta_1, ..., \beta_{11}$

คือ ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรอิสระแต่ละตัวในสมการ HDEBT

คือ การก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครปี 2549

LCS	คือ วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน
PROBLEM	คือ ปัญหาทางการเงินของครัวเรือน
CBIZ	คือ ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร
CSOS	คือ ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็น
InEXPEND	คือ ลอการิทึมของค่าใช้จ่ายของครัวเรือน
InINCOME	คือ ลอการิทึมของรายได้ของครัวเรือน
HASSET	คือ มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน
FASSET	คือ มูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน
HOME	คือ สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย
WORK	คือ สถานภาพการทำงาน
EDU	คือ ระดับการศึกษา

2.2 การทดสอบแบบจำลองแสดงการก่อกวนครัวเรือน

การทดสอบแบบจำลองแสดงการก่อกวนครัวเรือน ที่สร้างขึ้นเพื่อหาปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ของการก่อกวนครัวเรือน โดยการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis)

การทดสอบตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า

$H_0 : \beta_0 = \beta_1 = \dots = \beta_{11} = 0$

$H_1 : \beta_0 \neq \beta_1 \neq \dots \neq \beta_{11} \neq 0$

หรือ H_0 : โอกาสที่การก่อกวนครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครจะไม่เกิดขึ้นกับตัวแปรอิสระทั้ง 12 ตัว

H_1 : โอกาสที่การก่อกวนครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครจะเกิดขึ้นกับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัว

มีวิธีการทดสอบ 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลอง โดยสถิติที่ใช้ในการทดสอบ คือ Likelihood Ratio Chi-Square (χ^2_{LR})

ขั้นตอนที่ 2 การวัดระดับความสัมพันธ์ โดยสถิติที่ใช้ในการทดสอบ คือ $Pseudo - R^2$

ขั้นตอนที่ 3 การทดสอบสัมประสิทธิ์และค่าพารามิเตอร์ของสมการถดถอยโลจิสติกของตัวแปรอิสระแต่ละตัว โดยสถิติที่ใช้ในการทดสอบ คือ สถิติทดสอบวอลด์ (Wald test)

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนี้ครัวเรือน

3.1 การศึกษาความสัมพันธ์ของหนี้ครัวเรือนกับวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน

Baek and Hong (2004) ได้ศึกษาปัจจัยของวัฏจักรชีวิตที่มีผลกระทบต่อหนี้ผู้บริโภค (Consumer debt) ซึ่งประกอบไปด้วย หนี้เงินผ่อน (installment debt) และหนี้บัตรเครดิต (credit card debt) โดยมีตัวอย่างครัวเรือนทั้งสิ้น 3,974 ครัวเรือน จากการสำรวจสถานะทางการเงินของผู้บริโภค ปี 1998 (1998 Survey of Consumer Finances, SCF) ของ Federal Reserve Board ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งในการศึกษาใช้แนวคิดจากทฤษฎีรายได้ตามวัฏจักรชีวิต (Life-cycle Income Hypothesis) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบจำลองอุปสรรคซ้อน (double-hurdle model) มีการจำแนกครัวเรือนตามวัฏจักรชีวิตที่นำเอาการเปลี่ยนแปลงของจำนวนการมีบุตรและสถิติประชากรมาใช้ในการศึกษาแทนที่การใช้อายุของหัวหน้าครัวเรือนเพียงอย่างเดียว ดังนี้ (ตาราง 1)

ตาราง 1 วัฏจักรชีวิตของครัวเรือนที่แบ่งตามอายุ สถานภาพการสมรส และการมีบุตร

วัฏจักรชีวิต	อายุ	สถานภาพการสมรส	บุตร
ช่วงหนุ่มสาวโสด (Young Single)	17 – 39	โสด	ไม่มี
ช่วงแต่งงานมีครอบครัว (Newly Married)	17 – 39	แต่งงาน	ไม่มี
ช่วงมีลูก (Full nest I)	17 – 39	แต่งงาน	มี
ช่วงที่ลูกโต (Full nest II)	40 – 49	แต่งงาน	มี
ช่วงวัยกลางคนและไม่มีลูก (Childless middle-aged couple)	40 – 49	แต่งงาน	ไม่มี
ช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่ (Empty nest)	50 – 99	แต่งงาน	มี
ช่วงที่ครอบครัวแตกแยกและเลี้ยงลูกลำพัง (Single Parent)	17 – 49	โสด หย่าร้าง เป็นหม้าย และแยกกันอยู่	มี
ช่วงสิ้นสุดชีวิตครอบครัว (Solitary household)	50 – 99	โสด หย่าร้าง เป็นหม้าย และแยกกันอยู่	ไม่มี

ผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ของครัวเรือนในประเภทของหนี้สิน พบว่าปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อหนี้ทั้ง 2 ประเภท คือ วัฏจักรชีวิต ความสนใจในการกู้ยืม ความต้องการกู้ยืม ความสามารถในการกู้ยืม และความมั่งคั่ง นอกจากนี้ พบว่าวัฏจักรชีวิตของครัวเรือนในหลายช่วงมีความสัมพันธ์กับหนี้เงินผ่อน (installment debt) โดยช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่ ช่วงสิ้นสุดชีวิตครอบครัว และช่วงที่ครอบครัวแตกแยกและเลี้ยงลูกลำพัง มีความเป็นไปได้และระดับหนี้เงินผ่อนต่ำกว่าช่วงหนุ่มสาวโสด ในขณะที่ช่วงสิ้นสุดชีวิตครอบครัว ช่วงที่ครอบครัวแตกแยกและเลี้ยงลูกลำพัง และช่วงวัยกลางคนและไม่มีลูก มีความเป็นไปได้กับหนี้บัตรเครดิตสูง (credit card debt) และมีเพียงช่วงที่ครอบครัวแตกแยกและเลี้ยงลูกลำพังที่มีระดับหนี้เงินผ่อนสูง ทั้งนี้วัฏจักรชีวิตของครัวเรือนสามารถอธิบายระดับความสัมพันธ์กับหนี้เงินผ่อนมากกว่าหนี้บัตรเครดิต เนื่องจากหนี้เงินผ่อนจะเป็นการกู้ยืมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายบางอย่าง เช่น ค่าการศึกษา หรือซื้อรถยนต์ หรือสินค้าคงทนอื่นๆ เป็นต้น ทำให้สอดคล้องกับความจำเป็นและเป้าหมายทางการเงินของในแต่ละช่วงวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน ในขณะที่หนี้บัตรเครดิตเป็นเพียงการใช้เพื่อการบริโภคทั่วไปเท่านั้น

ผลการศึกษาปัจจัยด้านการเงินที่กำหนดความเป็นไปได้ของครัวเรือนในประเภทของหนี้สิน พบว่าปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อหนี้ทั้ง 2 ประเภท คือ รายได้ ทรัพย์สินทางการเงิน และทรัพย์สินที่ไม่ใช่การเงิน เนื่องจากปัจจัยดังกล่าวสามารถสะท้อนถึงความต้องการในการกู้ยืมและความสามารถในการกู้ยืมเพื่อให้ครัวเรือนมีสภาพการเป็นอยู่ที่ดีในตลอดทุกช่วงอายุ นอกจากนี้ผลกระทบของหนี้ทั้ง 2 ประเภทนี้สามารถเป็นได้ทั้งด้านบวกและลบขึ้นอยู่กับสถานะทางการเงินและความต้องการในการบริโภคของครัวเรือน โดยทั่วไปการมีทรัพย์สินทางการเงินจะลดความเป็นไปได้ที่จะเป็นหนี้

Guy Debelle (2004) ได้ศึกษาการเพิ่มขึ้นของหนี้ครัวเรือนกับนโยบายเศรษฐกิจมหภาค โดยใช้ตัวอย่างครัวเรือนจากประเทศพัฒนาแล้วหลายประเทศ ซึ่งในการศึกษาใช้แนวคิดจากทฤษฎีวัฏจักรชีวิต (Life-cycle Model) และทฤษฎีรายได้ถาวร (Permanent Income Model) การวิจัยนี้ไม่ได้เน้นปัจจัยทางด้านประชากรที่มีผลต่อหนี้สิน

ผลการศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาคที่มีผลต่อการเพิ่มขึ้นของหนี้ครัวเรือน โดยมีปัจจัยที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงของรายได้ การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ย การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าที่อยู่อาศัย และการถือครองกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย พบว่าหนี้ครัวเรือนเพิ่มขึ้นจากการคาดการณ์ในรายได้ที่สูงขึ้นในอนาคต ทำให้ครัวเรือนมีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้น และอัตราดอกเบี้ยที่อยู่ในระดับต่ำ ส่งผลต่อการลดลงของมูลค่าที่อยู่อาศัย ทำให้ครัวเรือนเพิกถอนกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย (housing equity withdrawal)

ประกอบกับเงินเพื่อที่อยู่ในระดับต่ำ การลดหย่อนภาษีทั้งภาษีจากดอกเบี้ยและเงินได้ส่วนบุคคล และข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อกำลัง เช่น มีการลดข้อจำกัดสำหรับสถาบันการเงิน การเปิดเสรีทางการเงินให้ต่างชาติเข้ามาแข่งขันได้ เป็นต้น ซึ่งมีผลกระทบทำให้ครัวเรือนมีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ย รายได้ และราคาทรัพย์สิน โดยเฉพาะประเทศที่มีการใช้อัตราดอกเบี้ยลอยตัว จะส่งผลกระทบต่ออย่างมากกับครัวเรือนที่กู้ยืมเงิน โดยนำทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันในการช่วยรักษาระดับการบริโภคในช่วงที่เศรษฐกิจโลกถดถอย

ผลการศึกษาการเพิ่มขึ้นของหนี้ครัวเรือนในประเทศพัฒนาแล้ว ทำให้ทราบถึงผลกระทบที่มีต่อเศรษฐกิจมหภาคในแต่ละประเทศเมื่อระดับหนี้ครัวเรือนสูงขึ้น สำหรับประเทศฟินแลนด์ นอร์เวย์ สวีเดน และอังกฤษ ในตอนต้นยุค 1990 พบว่าการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของหนี้ครัวเรือนเป็นตัวเร่งการเติบโตของระบบเศรษฐกิจและเพิ่มมูลค่าที่อยู่อาศัยให้สูงขึ้นอย่างมาก ซึ่งแสดงให้เห็นจากการใช้จ่ายของครัวเรือนที่สูงขึ้น ในขณะที่การออมเงินลดลง เมื่อเศรษฐกิจถดถอยอย่างรุนแรง ทำให้มูลค่าที่อยู่อาศัยลดลง และการฉุดรั้งหนี้ที่สูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อภาคการเงินและการธนาคารมากเกินไปที่จะรับได้ โดยผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจที่สำคัญมีอิทธิพลมาจากการเปลี่ยนแปลงของระดับหนี้ภาคครัวเรือน สำหรับประเทศเนเธอร์แลนด์ ในระหว่างปี 1994-2003 พบว่าในช่วงเศรษฐกิจถดถอยระดับหนี้ภาคครัวเรือนยังคงสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจากการกู้ยืมเพื่ออุปโภคและบริโภค เนื่องจากอัตราการเพิ่มขึ้นของมูลค่าที่อยู่อาศัยลดลง ทำให้การกู้ยืมเพื่อที่อยู่อาศัยลดลง ซึ่งหนี้ภาคครัวเรือนที่สูงขึ้นจะทำให้ครัวเรือนมีความเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงรายได้และมูลค่าที่อยู่อาศัย สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี 2001 พบว่าในช่วงเศรษฐกิจถดถอย ภาคครัวเรือนมีความต้องการในการกู้ยืมเงินเพื่อรักษาระดับการบริโภคไว้ แม้ว่าอัตราการเติบโตของรายได้ลดลง และกู้ยืมเงินเพื่อที่อยู่อาศัย เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยที่ลดลง ทั้งนี้ การศึกษาของ Guy Debelle พบว่าการเพิ่มขึ้นของหนี้ครัวเรือนไม่ได้มีผลกระทบทางลบโดยตรงต่อระบบเศรษฐกิจ แต่หนี้ครัวเรือนที่สูงขึ้นจะเป็นตัวขยายผลกระทบจากปัจจัยอื่นๆ ให้มากขึ้น โดยเฉพาะปัจจัยที่ส่งผลกระทบกับรายได้ ซึ่งทำให้ข้อจำกัดทางการเงินลดลง และยังเพิ่มความอ่อนไหวของการบริโภคที่มีต่อการคาดการณ์ในการเปลี่ยนแปลงของรายได้

3.2 การศึกษาความสัมพันธ์ของหนี้ครัวเรือนกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน

Barnes and Young (2003) ได้ศึกษาการเพิ่มขึ้นของหนี้ครัวเรือนในสหรัฐอเมริกาที่มีการประเมินถึงสาเหตุและความยั่งยืน โดยใช้ตัวอย่างครัวเรือนจากการสำรวจสถานการณ์ทางการเงินของ

ผู้บริโภคปี 1998 (1998 Survey of Consumer Finances, SCF) ของ Federal Reserve Board ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งในการศึกษาใช้แนวคิดจากทฤษฎีการบริโภคตามวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน (Life-cycle model of Household Consumption)

ผลการศึกษาถึงสาเหตุการเพิ่มขึ้นของหนี้ครัวเรือนในต้นยุค 1970 โดยใช้แบบจำลอง Calibrated Partial Equilibrium Overlapping Generations พบว่ามีความสัมพันธ์กับการผันผวนของอัตราดอกเบี้ย การคาดการณ์ต่อการเติบโตของรายได้ และการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างประชากร ส่งผลต่อพฤติกรรมในแต่ละครัวเรือน โดยสามารถใช้อธิบายลักษณะสำคัญของการกู้ยืมของครัวเรือนในสหรัฐอเมริกา ทั้งในภาคมวลรวมและภาคตัดขวางได้หลายๆ ด้าน โดยเฉพาะที่คาดการณ์ว่าหนี้ที่ต้องชำระแต่ละงวดต่อรายได้ (debt service ratio) จะมีการเพิ่มขึ้นในระหว่างยุค 1990 และมีแนวโน้มจะขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แต่ไม่สามารถอธิบายการเพิ่มขึ้นของหนี้ครัวเรือนในระหว่างยุค 1980 เป็นช่วงที่อัตราดอกเบี้ยสูง อัตราการเติบโตของรายได้ต่ำ และช่วงอายุของประชากรที่กู้ยืมมีแนวโน้มที่จะลดลง ดังนั้นข้ออธิบายที่มีความเป็นไปได้ในการเติบโตของการกู้ยืมในช่วงนั้นอาจจะเกี่ยวข้องกับการปล่อยเสรีทางการเงิน ซึ่งในแบบจำลองไม่ได้ระบุไว้

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของการครอบครองทรัพย์สินกับอายุและรายได้ พบว่าครัวเรือนในช่วงอายุน้อยจะมีแนวโน้มการกู้ยืมมากกว่าครัวเรือนในช่วงอายุมากจะมีแนวโน้มการกู้ยืมน้อยลดลง โดยเมื่ออายุน้อยมีรายได้ต่ำจะกู้ยืมเพื่อการบริโภคและที่อยู่อาศัย ซึ่งมีเพียงครัวเรือนในช่วงอายุน้อยที่สุดเท่านั้นจะกู้ยืมเพื่อการบริโภคอย่างเดียว และต่อมาจึงกู้ยืมเพื่อที่อยู่อาศัย เพราะครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำจะมีข้อจำกัดการกู้ยืมสูง จากนั้นการกู้ยืมจึงค่อยลดลงเมื่อเข้าวัยกลางคน แล้วจึงลดลงอย่างมาก เมื่อเกษียณอายุ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีหนี้เพื่อที่อยู่อาศัยลดลงแล้ว

Cave and Simon (2003) ได้ศึกษาหนี้ครัวเรือนและข้อจำกัดทางการเงิน (financial constraints) ในออสเตรเลีย ซึ่งในการศึกษาใช้แนวคิดจากทฤษฎีวัฏจักรชีวิต (Life Cycle Theory of Consumption) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยสร้างแบบจำลอง Logit Model

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นไปได้ในการเกิดข้อจำกัดทางการเงินกับลักษณะทางด้านเศรษฐกิจและประชากรของครัวเรือน โดยใช้ข้อมูลปี 1989/1999 จากโครงการสำรวจค่าใช้จ่ายในครัวเรือน (Household Expenditure Survey, HES) ของประเทศออสเตรเลีย พบว่าปัจจัยด้านประชากรที่มีความสัมพันธ์ คือ อายุ การว่างงาน และสถานภาพการสมรส ส่วนปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์ คือ การครอบครองที่อยู่อาศัย รายได้ของครัวเรือนต่อสัปดาห์ อัตราส่วนของรายได้ที่ได้มาจากดอกเบี้ย

และสัดส่วนของรายได้ที่นำไปชำระหนี้เพื่อที่อยู่อาศัย แต่เนื่องจากไม่สามารถระบุหนี้ครัวเรือนเพื่อจุดประสงค์อื่นๆ กับหนี้ครัวเรือนเพื่อที่อยู่อาศัย จึงไม่สามารถหาความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบของหนี้ครัวเรือนและความเป็นไปได้ในการเกิดจำกัดทางการเงิน

นอกจากนี้ ยังได้ประยุกต์แบบจำลองเพื่อใช้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นไปได้ในการเกิดข้อจำกัดทางการเงินกับลักษณะทางด้านเศรษฐกิจและประชากรของครัวเรือน โดยใช้ข้อมูลปี 1993/1994 จากโครงการสำรวจค่าใช้จ่ายในครัวเรือน (Household Expenditure Survey, HES) และข้อมูลปี 2001 จากการสำรวจโครงการ Household Income and Labour Dynamics in Australia (HILDA) ของประเทศออสเตรเลีย พบว่ามีเพียงปัจจัยด้านเศรษฐกิจเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์ คือ การเติบโตของรายได้ การเติบโตของมูลค่าที่อยู่อาศัย และการว่างงานที่ลดลง เนื่องจากการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจทำให้เกิดการผ่อนคลายข้อจำกัดทางการเงิน ส่วนปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่มีผลในการเพิ่มข้อจำกัดทางการเงิน คือ การจ่ายหนี้เพื่อที่อยู่อาศัยที่สูงขึ้น การเพิ่มขึ้นของหนี้บัตรเครดิต

การพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครัวเรือน โดยแบ่งตัวอย่างครัวเรือนเป็น 2 กลุ่ม คือ ครัวเรือนที่มีข้อจำกัดในการกู้ และครัวเรือนที่ไม่มีข้อจำกัดในการกู้ พบว่าการเพิ่มขึ้นของหนี้ครัวเรือนส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากครัวเรือนที่ไม่มีข้อจำกัดในการกู้มากกว่าครัวเรือนที่มีข้อจำกัดในการกู้ และหนี้จากจำนองที่อยู่อาศัยที่ต้องชำระแต่ละงวดต่อรายได้ (mortgage debt service ratio) สามารถเปลี่ยนแปลงได้ยากสำหรับครัวเรือนที่มีข้อจำกัดในการกู้ ซึ่งไม่แตกต่างจากในอดีต โดยในปัจจุบันมีครัวเรือนที่ไม่มีข้อจำกัดในการกู้เป็นจำนวนมาก และต้องรับผิดชอบต่อการเพิ่มขึ้นของหนี้ครัวเรือน แต่การเพิ่มขึ้นของหนี้ครัวเรือนโดยรวมต่ออัตราส่วนรายได้จะสะท้อนถึงปฏิกิริยาของครัวเรือน เมื่อรายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้น และการว่างงานลดลง แทนที่จะบ่งชี้การเพิ่มขึ้นของปัญหาทางการเงินหรือความเปราะบางของครัวเรือน

เชาเรศ ทับพันธุ์ (2530) ได้ศึกษาปัจจัยกำหนดแหล่งเงินกู้และระดับการกู้ยืมของครัวเรือนชนบท โดยมีตัวอย่างครัวเรือนทั้งสิ้น 1,623 ครัวเรือนที่ถูกสุ่มเลือกขึ้นมา จากการสำรวจภาคสนามในจังหวัดนครราชสีมา เดือนเมษายน 2528 ซึ่งในการศึกษาใช้แนวคิดจากทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานรายได้ถาวร (The Permanent Income Hypothesis) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการถดถอยแบบโลจิสติก (Logistic Regression)

ผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดโอกาสที่ครัวเรือนจะกู้เงินจากแหล่งเงินกู้ต่างๆ พบว่าหมู่บ้านที่มีรายได้จากการเกษตรสูง มีโอกาสที่จะได้รับเลือกจาก ธ.ก.ส. เพื่อเข้าไปส่งเสริมปล่อยสินเชื่อการเกษตร

ของ ธ.ก.ส. สูงกว่า ในขณะที่หมู่บ้านที่มีการออกเอกสารสิทธิ์บนที่ดินอย่างกว้างขวาง จะมีโอกาสกู้ยืมจาก ธนาคารพาณิชย์สูงกว่า เพราะการกู้จากธนาคารพาณิชย์ต้องมีหลักค้ำประกัน และเมื่อพิจารณาในระดับครัวเรือน พบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับโอกาสของการที่ครัวเรือนจะได้กู้จาก ธ.ก.ส. ได้แก่ ขนาดของรายได้จากการเกษตรไร่-นาของครัวเรือน ขนาดของที่ดินในครอบครอง นี่คงต่างจากแหล่งสินเชื่อในระบบ และฐานะทางสังคมของหัวหน้าครัวเรือน และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้าม ได้แก่ ดัชนีวัดความกระจุกตัวของรายได้จากกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ในขณะที่ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับโอกาสที่ครัวเรือนจะได้กู้จากธนาคารพาณิชย์ ได้แก่ ระดับรายได้อื่นๆ ที่มีไ้จากการเกษตรบนไร่-นาของตนเอง ปริมาณหนี้คงค้างที่มีอยู่กับแหล่งสินเชื่อในระบบ และขนาดของที่ดินที่ครัวเรือนมีอยู่ นอกจากนี้ครัวเรือนที่มีความสัมพันธ์กับโอกาสในการได้กู้กับสถาบันการเงินในระบบโดยรวม พบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ ขนาดของที่ดินที่ครัวเรือนมีอยู่นี้คงค้างของครัวเรือนจากแหล่งสินเชื่อในระบบ รายได้จากทั้งการเกษตรและรายได้อื่นๆ ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้าม ได้แก่ ปริมาณหนี้คงค้างที่มีอยู่กับแหล่งเงินกู้นอกระบบ และดัชนีวัดความกระจุกตัวของรายได้จากกิจกรรมต่างๆ

ผลการศึกษาถึงอิทธิพลของตัวแปรต่างๆ ที่มีต่อปริมาณการกู้ที่ครัวเรือนหนึ่งๆ ได้รับในช่วงเวลา 1 ปี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นตัวแปรแสดงลักษณะหรือฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน โดยใช้สมการการกู้ (Borrowing Function) ที่ให้ความสนใจกับผู้กู้นอกระบบเป็นสำคัญ วิเคราะห์ด้วยวิธี Tobit พบว่ามูลค่าสินทรัพย์ และรายได้สุทธิของครัวเรือน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับปริมาณเงินกู้นอกระบบที่ครัวเรือนจะได้รับ ในขณะที่หนี้คงค้างทั้งหมดเมื่อต้นงวด มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้าม นอกจากนี้ การคำนวณสมการปริมาณการกู้รวม (รวมปริมาณการกู้จากทั้งในและนอกระบบ) ด้วยวิธีการ Tobit และตัวแปรอิสระชุดเดียวกับการคำนวณสมการการกู้นอกระบบข้างต้น พบว่ารายได้ สินทรัพย์และจำนวนที่ดินที่ใช้ในการเพาะปลูก และปริมาณหนี้คงค้างเมื่อต้นงวด มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับปริมาณการกู้รวมของครัวเรือน

สมชัย จิตสุชน (2546) ได้ศึกษาการกระจายรายได้ ความยากจน : ปัญหาและแนวทางแก้ไข โดยใช้ข้อมูลจากโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2537-2545 นำมาจำแนกตามกลุ่มประชากร คือ ครัวเรือนทั่วประเทศ ครัวเรือนยากจน และครัวเรือนยากจนมาก (หมายถึง ครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของเส้นความยากจน) มีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิง

ประจักษ์ในการวัดผลด้านการกระจายรายได้ ความยากจน และการวัดผลกระทบของการใช้นโยบายการคลัง

ผลการศึกษา พบว่าความยากจนโดยรวมของครัวเรือนไทยมีแนวโน้มดีขึ้น แต่สถานการณ์ด้านการกระจายรายได้นั้นแย่ลง โดยมีช่องว่างระหว่างคนจนและคนรวยในประเทศมากขึ้น และพบว่าในช่วงปี 2537-2545 ครัวเรือนไทยมีหนี้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วถึงร้อยละ 170 และเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนทั้ง 3 กลุ่มประชากร คือ ครัวเรือนทั่วประเทศ ครัวเรือนยากจน และครัวเรือนยากจนมาก ซึ่งค่าเฉลี่ยของหนี้ครัวเรือนสูงกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้ โดยสัดส่วนหนี้ต่อรายได้มีการเพิ่มจาก 3 เท่าเป็น 5.5 เท่าภายในระยะเวลาไม่ถึง 10 ปี กลุ่มที่น่าเป็นห่วง คือ ครัวเรือนยากจน และครัวเรือนยากจนมาก เนื่องจากมีการสะสมหนี้สูงและรวดเร็ว คือ มีสัดส่วนหนี้ต่อรายได้เพิ่มขึ้นมากกว่า 2 เท่าสำหรับครัวเรือนยากจน และเพิ่มขึ้นเกือบ 4 เท่าตัวสำหรับครัวเรือนยากจนมาก ซึ่งจะได้รับผลกระทบสูงในช่วงที่เศรษฐกิจผันผวน และเสี่ยงกับความผันผวนของอัตราดอกเบี้ยอย่างมาก นอกจากนี้ พบว่าหนี้เพื่อการบริโภคสูงขึ้นรวดเร็วกว่าหนี้เพื่อการลงทุน ซึ่งมีสาเหตุที่สำคัญมาจากอัตราการว่างงานสูงในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ ประกอบกับการใช้นโยบายของรัฐบาลในการกระจายสินเชื่อไปสู่ครัวเรือนที่มีรายได้น้อย

สำหรับสาเหตุของการก่อหนี้ของครัวเรือนนั้น พบว่ายังไม่ค่อยชัดเจน โดยมีการสะสมของหนี้ครัวเรือนมาตั้งแต่ปี 2539 ก่อนที่จะเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ส่วนหนี้ครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นในช่วงปี 2541-2543 อาจจะเนื่องจากผลกระทบของภาวะเศรษฐกิจทำให้หลายครัวเรือนไม่มีงานทำและจำเป็นต้องกู้ยืมเพื่อการบริโภค สำหรับในปี 2545 เป็นปีที่เศรษฐกิจมีการเติบโต อัตราการว่างงานอยู่ในระดับต่ำ หนี้อาจจะเกิดจากการนโยบายภาครัฐที่ทำให้มีการเข้าถึงแหล่งสินเชื่อได้ง่ายขึ้น เช่น กองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

ยุทธอง ไทยเจริญ และคณะ (2547) ได้ศึกษาภาวะหนี้ครัวเรือนไทย : ความเสี่ยงและนัยเชิงนโยบาย โดยใช้ข้อมูลหนี้ครัวเรือนในระดับจุลภาค จากการโครงการสำรวจครัวเรือนที่สำคัญ ได้แก่ โครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี 2547 ไตรมาส 1 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และข้อมูลจากการสำรวจของธนาคารแห่งประเทศไทย คือ โครงการศึกษาความต้องการบริการทางการเงิน ปี 2546 และโครงการสำรวจทัศนคติครัวเรือนต่อการก่อหนี้และการออม ปี 2547 ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2,800 ตัวอย่าง จาก 5 ภาค รวมทั้งหมด 14 จังหวัด ซึ่งในการศึกษาใช้แนวคิดจากทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานรายได้ถาวร (The Permanent Income Hypothesis) และทฤษฎีวัฏจักรชีวิต (Life-cycle Model) ที่มีการประยุกต์ให้เหมาะกับกรณีของประเทศไทย

ผลการศึกษาถึงความเปราะบางของครัวเรือนต่อภาวะหนี้ในระดับมหภาค โดยวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับต่างประเทศ พบว่าในระดับมหภาคครัวเรือนไทยยังมีระดับหนี้ครัวเรือนที่ยังไม่มีสัญญาณบ่งชี้ถึงอันตรายใดๆ แต่เมื่ออัตราดอกเบี้ยอยู่ในระดับที่ต่ำ โครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนไป โอกาสการเข้าถึงแหล่งสินเชื่อที่มากขึ้น และความเชื่อมั่นในสถานะทางเศรษฐกิจ ทำให้มีการก่อหนี้ครัวเรือนมากขึ้น ส่วนในระดับจุลภาค พบว่ากลุ่มครัวเรือนที่มีความเปราะบางจากภาวะหนี้ที่สูงขึ้น คือกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้น้อยและมีภาระหนี้สูง เช่น กลุ่มที่มีอายุน้อยหรือเกษียณอายุแล้ว ในขณะที่กลุ่มครัวเรือนที่มีความเสี่ยงสูงต่อความผันผวนของรายได้ คือกลุ่มที่มีรายได้ไม่แน่นอน เช่น ลูกจ้างรายวันหรือรายสัปดาห์ กลุ่มครัวเรือนในภาคเกษตรที่อาจจะคาดการณ์เกี่ยวกับรายได้ในอนาคตได้ยากเกินไป กลุ่มครัวเรือนที่ขาดความรู้ความเข้าใจทางการเงิน และกลุ่มครัวเรือนที่ยังต้องพึ่งพาการกู้ยืมนอกระบบ ทำให้ค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยสูง

สำหรับหนี้ที่มีต่อระบบสถาบันการเงิน และต่อเศรษฐกิจมหภาค พบว่าความเสี่ยงที่เกิดขึ้นต่อสถาบันการเงินนั้นไม่เท่ากัน คือ สถาบันการเงินเฉพาะกิจและโครงการที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐอาจมีความเสี่ยงต่อทัศนคติของการผิดชำระหนี้ที่สูงกว่าสถาบันการเงินเอกชน นอกจากนี้ยังพบทัศนคติการก่อหนี้และการผิดชำระหนี้ที่ไม่เหมาะสมในกลุ่มคนที่มีอายุน้อย และครัวเรือนส่วนใหญ่คาดหวังความช่วยเหลือจากรัฐบาลหากเกิดปัญหานี้ขึ้นเป็นอันดับแรก นอกจากนี้ การเป็นหนี้ของครัวเรือนยังแสดงนัยต่อเศรษฐกิจมหภาค โดยครัวเรือนที่มีหนี้ต่อรายได้ที่สูง จะแสดงถึงการบริโภคของครัวเรือนที่มีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานะเศรษฐกิจมากขึ้น และครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำจะมีภาระหนี้สูง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจมหภาคได้มากกว่า

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือนกับลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม โดยใช้ข้อมูลจากการโครงการสำรวจการก่อหนี้ ของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งมีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการถดถอยแบบพหุ (Multiple Regression) และประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อย (Ordinary Least Square: OLS) พบว่าอายุกับหนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์กันแบบ hump shape เช่นเดียวกับงานศึกษาในต่างประเทศ คือ หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุน้อยจะมีแนวโน้มในการก่อหนี้สูงกว่าครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุมาก สอดคล้องกับทฤษฎีวัฏจักรชีวิต โดยครัวเรือนที่มีรายได้ประมาณเปอร์เซ็นต์ไทด์ที่ 50 มีหนี้ต่อรายได้ต่ำที่สุด และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับหนี้ครัวเรือน คือ ดอกเบี้ยที่ลดลง ระดับการศึกษา การกู้ซื้อบ้าน ขนาดของครัวเรือน และครัวเรือนในภาคใต้เมื่อเทียบกับกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลจากการโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี 2547 ไตรมาส 1 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ด้วยวิธีการเดียวกัน จะให้ผลลัพธ์ที่ใกล้เคียงกัน

ผลการศึกษาความต้องการกู้ยืมของครัวเรือน โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจโครงการศึกษาความต้องการบริการทางการเงิน ปี 2546 ของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งมีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบจำลอง Ordered Logit Model พบว่าครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำ อายุน้อย การศึกษาต่ำ ประกอบอาชีพการเกษตร หรือแรงงานที่ใช้ทักษะต่ำ จะมีความต้องการสินเชื่อมากกว่าครัวเรือนอื่นๆ และครัวเรือนในภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ จะมีความต้องการกู้ยืมมากกว่าครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญ

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อกับลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจโครงการศึกษาความต้องการบริการทางการเงิน ปี 2546 ซึ่งมีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบจำลอง Logit Model พบว่าครัวเรือนที่มีรายได้สูง มีหัวหน้าครัวเรือนอายุมากเป็นเพศหญิง ประกอบอาชีพการเกษตร หรือมีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาหรือสูงกว่า จะมีข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อลดลง แต่แรงงานรายวันหรือรายสัปดาห์ จะมีข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อมากกว่า ในขณะที่ครัวเรือนในภาคเหนือ และภาคกลาง จะมีข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อน้อยลง เมื่อเทียบกับครัวเรือนที่อาศัยในกรุงเทพมหานคร

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความกดดันจากภาระหนี้กับลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจโครงการศึกษาความต้องการบริการทางการเงิน ปี 2546 ซึ่งมีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบจำลอง Logit Model พบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับความกดดันจากภาระหนี้ คือ หนี้ต่อรายได้ ภาระหนี้จ่าย (debt-service ratio) รายได้ที่ลดลง การมีหนี้ในระบบ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การผ่อนบ้าน ดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้น ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้าม คือ รายได้ ระดับการศึกษา การทำงาน อายุ ความรู้ทางการเงิน การเข้าถึงแหล่งเงินทุน และครัวเรือนส่วนใหญ่ยังสามารถรองรับความผันผวนที่เกิดขึ้นในอัตราดอกเบี้ย รายได้ และจำนวนหนี้ได้

สรุป เชื้อฉันทา (2550) ได้ศึกษาพฤติกรรมการก่อหนี้ของครัวเรือนไทยในช่วงก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ โดยใช้ข้อมูลภาคตัดขวาง (Cross-Section Data) จากโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่กำหนดให้ปี 2537 เป็นตัวแทนช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ และปี 2541 2545 และ 2547 แทนช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจ ซึ่งในการศึกษาใช้แนวคิดจากทฤษฎีการบริโภคตามทฤษฎีรายได้ถาวร (Permanent Income Theory of Consumption) และทฤษฎีวัฏจักรชีวิต (Life Cycle Theory of Consumption) โดยศึกษาปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ที่ครัวเรือนจะเป็นหนี้ด้วยแบบจำลอง Logit Model มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการถดถอยแบบโลจิสติก (Logistic Regression)

และประมาณค่าด้วยวิธี Maximum Likelihood และศึกษาปัจจัยที่กำหนดปริมาณหนี้คงค้าง และภาระหนี้ของครัวเรือน มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการถดถอยแบบพหุ (Multiple Regression) และประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square: OLS) ที่ทำการศึกษากาปรวมทั้งประเทศ และจำแนกตามอาชีพหลัก คือ (1) วิชาชีพ นักวิชาการ หรือนักบริหารที่รับจ้าง (2) เกษตรกรที่มีที่ดินส่วนใหญ่เป็นของตนเองหรือเช่าที่ดินผู้อื่นอยู่ (3) ประกอบธุรกิจของตนเองในการค้าหรืออุตสาหกรรม และ (4) คนงานเกษตร คนงานทั่วไป เสมียนพนักงาน หรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต

ผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ที่ครัวเรือนจะเป็นหนี้ พบว่ามีความแตกต่างกันระหว่างช่วงก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ ทั้งระดับประเทศ และตามอาชีพหลัก ซึ่งช่วงหลังวิกฤตครัวเรือนมีความเป็นไปได้ที่จะเป็นหนี้เพิ่มขึ้นในหลายกลุ่มของประชากร เช่น ครัวเรือนที่มีรายได้น้อย ครัวเรือนที่มีที่อยู่อาศัย และครัวเรือนที่อาศัยนอกเขตเทศบาล สำหรับอายุของหัวหน้าครัวเรือนมีลักษณะเป็นไปตามทฤษฎีวัฏจักรชีวิต และทฤษฎีรายได้ถาวร คือ ครัวเรือนอายุน้อยมีความเป็นไปได้ที่จะเป็นหนี้มากขึ้นเมื่ออายุเพิ่มขึ้น และจะลดลงในวัยสูงอายุ การศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือสูงกว่าของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับความเป็นไปได้ที่จะเป็นหนี้ และเมื่อแยกศึกษาตามอาชีพหลักยังพบความสัมพันธ์ของตัวแปรในทิศทางคล้ายกับการศึกษาทั่วประเทศ กล่าวคือ การมีที่อยู่อาศัย เงินช่วยเหลือพิเศษของหัวหน้าครัวเรือน และอัตราพึ่งพิง มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ที่จะเป็นหนี้ในทิศทางเดียวกัน ในหลายอาชีพ ขณะที่ครัวเรือนที่อาศัยในเขตเทศบาลมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับความเป็นไปได้ที่จะเป็นหนี้ และอายุของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ที่จะเป็นหนี้ตามทฤษฎีวัฏจักรชีวิต

ผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือน พบว่ามีความแตกต่างระหว่างช่วงก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ ทั้งระดับประเทศ และตามอาชีพหลักเช่นกัน ซึ่งครัวเรือนที่มีรายได้น้อยยังถูกจำกัดปริมาณเงินกู้ยืม ขณะที่ครัวเรือนที่อาศัยนอกเขตเทศบาลมีข้อจำกัดในการกู้ยืมที่ลดลง ส่วนอัตราพึ่งพิงและเงินช่วยเหลือมีความสัมพันธ์ในทิศทางที่ตรงข้ามกับหนี้คงค้าง เมื่อแยกศึกษาตามอาชีพหลัก พบว่าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพวิชาชีพ นักวิชาการเป็นครัวเรือนที่มีข้อจำกัดในการกู้ยืมต่ำ ส่วนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพธุรกิจของตนเองมีหนี้ที่สูงหากอาศัยในเขตเทศบาล โดยความแตกต่างของปัจจัยที่กำหนดปริมาณหนี้คงค้างช่วงก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ พบว่าส่วนใหญ่เกิดจากข้อจำกัดในการกู้ยืมของครัวเรือนกลุ่มต่างๆ เช่น ครัวเรือนที่มีหัวหน้าจบการศึกษาระดับต่างๆ ครัวเรือนที่มีที่อยู่อาศัย หัวหน้าครัวเรือนเพศหญิง

ผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดภาระหนี้ของครัวเรือนทั่วประเทศ ส่วนใหญ่มีทิศทางเดียวกับปัจจัยที่กำหนดปริมาณหนี้คงค้าง จะต่างกันที่เพศของหัวหน้าครัวเรือนไม่ใช่ปัจจัยที่กำหนดภาระหนี้เลย ส่วน

ครัวเรือนที่มีระดับรายได้กลางๆ มีภาระหนี้ต่ำที่สุด ขณะที่ครัวเรือนในเขตเทศบาลมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับภาระหนี้ เมื่อศึกษาแยกตามอาชีพหลัก พบว่าตัวแปรด้านรายได้ การมีที่อยู่อาศัย อายุ และระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน เป็นปัจจัยที่สำคัญในแทบทุกอาชีพ สำหรับความแตกต่างของปัจจัยที่กำหนดภาระหนี้ในช่วงก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ พบเพียงในครัวเรือนระดับประเทศ และอาชีพวิชาชีพ นักวิชาการเท่านั้น

ผลการศึกษาพฤติกรรมการก่อหนี้โดยแยกตามแหล่งสินเชื่อ มีผลลัพธ์เช่นเดียวกันกับกรณีไม่แยกแหล่งสินเชื่อ พบว่าหนี้ในระบบมีความสัมพันธ์กับครัวเรือนอาชีพวิชาชีพ นักวิชาการ จะมีข้อจำกัดในการกู้ในระบบที่ต่ำ ส่วนครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลจะเป็นปัจจัยที่สำคัญในทิศทางเดียวกับอาชีพธุรกิจของตนเอง ในขณะที่หนี้ในระบบมีความสัมพันธ์กับครัวเรือนที่อยู่นอกเขตเทศบาลในทิศทางเดียวกับปริมาณหนี้ในระบบ สำหรับปัจจัยที่กำหนดภาระหนี้ในระบบ มีปัจจัยสำคัญเพียง 2 ตัวแปร ได้แก่ รายได้ และเขตที่อยู่อาศัย โดยครัวเรือนในเขตเทศบาลมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับภาระหนี้ และครัวเรือนที่มีหนี้ทั้งในระบบและนอกระบบ จะมีปัจจัยที่กำหนดปริมาณหนี้คงค้าง และภาระหนี้ คือ รายได้ อายุ และการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน

3.3 การศึกษาพฤติกรรมการบริโภคและการออมที่สัมพันธ์กับการก่อหนี้ครัวเรือน

การศึกษาเกี่ยวกับการก่อหนี้ของครัวเรือน มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาพฤติกรรมการบริโภคและการออม จึงนำงานศึกษาที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคและการออมในประเทศไทยมาใช้เป็นแนวทางการศึกษาในเรื่องนี้ได้

อรรพรรณ อีสาร (2538) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และในต่างจังหวัด โดยใช้ข้อมูลภาคตัดขวาง (Cross-Section Data) จากโครงการสำรวจเงินออมของฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย ปี 2535/2536 นำมาจำแนกตามประชากร คือ ครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท และมีรายได้ตั้งแต่ 15,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป ซึ่งในการศึกษาใช้แนวคิดจากทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานรายได้ถาวร (The Permanent Income Hypothesis) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการถดถอยแบบพหุ (Multiple Regression) และประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบถ่วงน้ำหนัก (Weighted Least Square: WLS)

ผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือนที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลที่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน พบว่ารายได้ประจำและรายได้ชั่วคราวของครัวเรือน หัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพรับราชการ พนักงานองค์การของรัฐ/รัฐวิสาหกิจเป็นหลัก และอาชีพ

ค้าขาย : เจ้าของกิจการ/ธุรกิจเป็นหลัก มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการออมของครัวเรือน ส่วนด้านอายุและการศึกษาระดับอุดมศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้าม ส่วนเพศของหัวหน้าครัวเรือน อัตราการพึ่งพิง ทรัพย์สินทางการเงินสุทธิ ตลอดจนอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อพฤติกรรมการออมของครัวเรือน และครัวเรือนที่มีรายได้ตั้งแต่ 15,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป พบว่ารายได้ประจำและรายได้ชั่วคราวของครัวเรือน การศึกษาระดับอุดมศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน และเพศของครัวเรือน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการออมของครัวเรือน ส่วนอายุของหัวหน้าครัวเรือน อาชีพหลักของครัวเรือน อัตราการพึ่งพิง ทรัพย์สินทางการเงินสุทธิ ตลอดจนอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อพฤติกรรมการออมของครัวเรือน

ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือนที่อยู่ในต่างจังหวัดที่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน พบว่ารายได้ประจำและรายได้ชั่วคราวของครัวเรือน หัวหน้าครัวเรือนที่จบการศึกษาระดับอุดมศึกษา ทรัพย์สินทางการเงินสุทธิของครัวเรือน และตัวแปรครัวเรือนที่อยู่ในภาคใต้ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการออม ส่วนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพ ค้าขาย : เจ้าของกิจการ/ธุรกิจเป็นหลัก มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับการออม ส่วนเพศและอายุของหัวหน้าครัวเรือน อัตราการพึ่งพิง ตัวแปรเขตที่อยู่อาศัย ตลอดจนอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อพฤติกรรมการออมของครัวเรือน และครัวเรือนที่มีรายได้ตั้งแต่ 15,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป พบว่ารายได้ชั่วคราวของครัวเรือน และหัวหน้าครัวเรือนที่มีการศึกษาระดับอาชีวศึกษา มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับการออม ส่วนตัวแปรอื่นๆ ไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อพฤติกรรมการออมของครัวเรือน

สมปอง แจงสุบิน (2544) ได้ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการออมของครัวเรือนก่อนและระหว่างเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลจากโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี 2539 และโครงการสำรวจพฤติกรรมออมปี 2541 นำมาจำแนกตามอาชีพหลักของครัวเรือน คือ ครัวเรือนที่มีรายได้แน่นอน (Certainty) และครัวเรือนที่มีรายได้ไม่แน่นอน (Uncertainty) ซึ่งในการศึกษาใช้แนวคิดจากทฤษฎีรายได้สมบูรณ์ (Absolute Income Theory) ทฤษฎีรายได้ถาวร (Permanent Income Theory) และทฤษฎีการบริโภคในวงจรชีวิต (Life Cycle Theory of Consumption) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการถดถอยแบบพหุ (Multiple Regression) และประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square: OLS) แล้วทดสอบความแตกต่างด้วยวิธีการ Chow test

ผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดความแตกต่างพฤติกรรมการออมของครัวเรือนก่อนและระหว่างเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศไทย จำแนกตามอาชีพหลักของครัวเรือน พบว่าทั้งครัวเรือนที่มีแหล่งที่มาของรายได้แน่นอน (certainty) และไม่แน่นอน (uncertainty) มีพฤติกรรมการออมก่อนวิกฤตแตกต่างจากช่วงวิกฤตเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญ โดยครัวเรือนที่ประกอบอาชีพที่มีแหล่งที่มาของรายได้แน่นอน (certainty) ได้แก่ นักวิชาชีพ นักวิชาการ หรือนักบริหาร และครัวเรือนที่ประกอบอาชีพที่มีแหล่งที่มาของรายได้ไม่แน่นอน (uncertainty) ได้แก่ เกษตรกรที่มีที่ดินเป็นของตนเองหรือมีที่ดินเช่าให้ผู้อื่น ประกอบธุรกิจของตนเองในการค้าหรืออุตสาหกรรม และคนงานเกษตร คนงานทั่วไป หรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต ซึ่งมีรายได้เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการออมทั้งสองช่วงเวลา คือ ถ้ารายได้เฉลี่ยต่อหัวของครัวเรือนทั้ง 2 กลุ่ม เพิ่มขึ้นในอัตราที่เท่าๆ กันแล้ว จะส่งผลให้สัดส่วนเงินออมต่อรายได้ของครัวเรือนก่อนวิกฤตเศรษฐกิจมีค่าต่ำกว่าช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ

สำหรับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม พบว่าครัวเรือนที่มีแหล่งรายได้ที่แน่นอน (certainty) ไม่มีปัจจัยอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อการออมทั้งสองช่วงเวลา และครัวเรือนที่มีแหล่งที่มาของรายได้ไม่แน่นอน (uncertainty) มีปัจจัยด้านอัตราพึ่งพิงของสมาชิกวัยเด็กและวัยชราภาพต่อสมาชิกวัยทำงานเป็นปัจจัยที่กำหนดความแตกต่างพฤติกรรมการออมของครัวเรือนที่มีรายได้ไม่แน่นอนทุกอาชีพ โดยที่ถ้าอัตราการพึ่งพิงเพิ่มขึ้นเท่ากัน จะส่งผลให้ค่าสัดส่วนเงินออมต่อรายได้ของครัวเรือนก่อนวิกฤตเศรษฐกิจต่ำกว่าช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ และปัจจัยอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อการออมของทั้งสองช่วงเวลา คือ ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพธุรกิจของตนเองในการค้าหรืออุตสาหกรรมที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุ 50-59 ปี และมากกว่าหรือเท่ากับ 60 ปี หรือจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษาหรือสูงกว่า หรือครัวเรือนที่อาศัยนอกเขตเทศบาล พบว่ามีเงินออมต่อรายได้สูงกว่า และมีค่าสัดส่วนเงินออมต่อรายได้ของครัวเรือนก่อนวิกฤตเศรษฐกิจต่ำกว่าช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ ในขณะที่ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเป็นคนงานเกษตร คนงานทั่วไป หรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต ที่มีหัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษาระดับประถมศึกษา หรือต่ำกว่า หรือครัวเรือนที่อาศัยนอกเขตเทศบาล พบว่ามีเงินออมต่อรายได้สูงกว่า และมีค่าสัดส่วนเงินออมต่อรายได้ของครัวเรือนก่อนวิกฤตเศรษฐกิจต่ำกว่าช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ และครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรที่มีที่ดินเป็นของตนเองหรือมีที่ดินเช่าให้ผู้อื่น พบว่ารายได้เฉลี่ยต่อหัวของครัวเรือนเพิ่มขึ้นจะทำให้มีสัดส่วนเงินออมต่อรายได้ของครัวเรือนก่อนวิกฤตเศรษฐกิจต่ำกว่าช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาโดยอาศัยข้อมูลทุติยภูมิ และมีการแบ่งการศึกษาเป็น 3 ส่วน คือ (1) การวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อกำเนิดครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร (2) การศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม และ (3) การศึกษาครัวเรือนที่มีหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะการก่อกำเนิดครัวเรือน ในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดขอบเขตของการศึกษา
2. เครื่องมือในการวิจัย
3. การรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดขอบเขตของการศึกษา

1. ระยะเวลาที่ศึกษา

1.1 ศึกษาปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อกำเนิดครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2549 เป็นระยะเวลา 1 ปี

1.2 ศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ปี 2549 เป็นระยะเวลา 1 ปี

1.3 ศึกษาครัวเรือนที่มีหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะการก่อกำเนิดครัวเรือน ปี 2549 เป็นระยะเวลา 1 ปี

2. ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

ตาราง 2 ข้อมูลและแหล่งข้อมูลในการวิจัย

ข้อมูล	แหล่งข้อมูล
ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน	
- อายุ	
- สถานภาพการสมรส	
สถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน	
- ปัญหาทางการเงินของครัวเรือน	
- ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร	
- ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็น	
- ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน	
- รายได้ของครัวเรือน	
- มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน	
- มูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน	
- สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย	
สถานภาพทางสังคมของครัวเรือน	
- สถานภาพการทำงาน	
- ระดับการศึกษา	
ลักษณะการก่อหนี้ครัวเรือน	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
- หนี้ครัวเรือนคงค้าง	
- แหล่งเงินกู้	
- วัตถุประสงค์ของการกู้ยืม	

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการประมวลผล ผู้วิจัยได้เลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC เนื่องจากมีความเหมาะสมกับการวิจัยมากที่สุด โดยแบ่งการศึกษาเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อกวนครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยเลือกใช้การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) ซึ่งประมาณค่าด้วยวิธี Maximum Likelihood โดยทดสอบหาค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Coefficient: β) และค่าพารามิเตอร์ของสมการถดถอยโลจิสติก (Probability Value: P-value or Significant: Sig.) ของตัวแปรอิสระจากสถิติทดสอบวอลด์ (Wald test) ค่าความผันแปรของตัวแปรตาม (Pseudo- R^2) และค่าความเหมาะสมของแบบจำลอง (-2Log likelihood)
2. การศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ผู้วิจัยเลือกใช้การสรุปข้อมูลของตัวแปรเชิงคุณภาพ โดยสร้างตารางแจกแจงความถี่ (Crosstabs)
3. การศึกษาครัวเรือนที่มีหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะการก่อกวนครัวเรือน ผู้วิจัยเลือกใช้การสรุปข้อมูลของตัวแปรเชิงคุณภาพ โดยสร้างตารางแจกแจงความถี่ (Crosstabs)

การรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2549 จัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่กำหนดให้ทำการสำรวจทุก 2 ปี ซึ่งได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลครัวเรือนส่วนบุคคล ทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาลของทุกจังหวัดทั่วประเทศ (ยกเว้น ครัวเรือนทูต ผู้แทนต่างประเทศ และผู้อยู่อาศัยในประเทศไทยชั่วคราว) ตั้งแต่เดือนมกราคม - ธันวาคม 2549 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สำคัญด้านเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน เช่น รายได้ ค่าใช้จ่าย ภาวะหนี้สิน ทรัพย์สิน โครงสร้างของสมาชิกในครัวเรือน ลักษณะที่อยู่อาศัย การย้ายถิ่นและการส่งเงิน ตลอดจนการได้รับสวัสดิการ/ความช่วยเหลือจากรัฐ และใช้บริการของภาครัฐ เป็นต้น ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับครัวเรือนมากที่สุดในประเทศไทย

การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยมีการจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1. นำข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2549 จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ มาคัดเลือกเฉพาะตัวอย่างครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีจำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 2,763 ครัวเรือน จากตัวอย่างครัวเรือนทั่วประเทศจำนวนทั้งสิ้น 44,918 ครัวเรือน
- 2. นำตัวอย่างครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครมาคัดเลือกเฉพาะตัวแปรที่ต้องการนำมาใช้ในการศึกษา
- 3. นำตัวอย่างครัวเรือนที่ได้มาคัดเลือกโดยใช้วัฏจักรชีวิตของครัวเรือนที่แบ่งออกเป็น 6 ช่วงตามอายุและสถานภาพการสมรส (ตาราง 2) ได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 2,235 ครัวเรือน
- 4. นำตัวอย่างครัวเรือนมากำหนดชื่อตัวแปร (Variable Name) ให้สอดคล้องกับความหมายตัวแปร (Variable Label) และลงรหัสหรือกำหนดค่าตัวแปร (Variable Value) จากข้อมูล (ตาราง 3)

ตาราง 3 วัฏจักรชีวิตของครัวเรือนที่แบ่งตามอายุและสถานภาพการสมรส

วัฏจักรชีวิต	อายุ	สถานภาพการสมรส
ช่วงหนุ่มสาวโสด	17 – 39	โสด
ช่วงแต่งงานมีครอบครัวและมีลูก	17 – 39	แต่งงาน
ช่วงที่ลูกโต	40 – 49	แต่งงาน
ช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่	50 – 99	แต่งงาน
ช่วงที่ครอบครัวแตกแยกและเลี้ยงลูกลำพัง	17 – 49	หย่าร้าง เป็นหม้าย และแยกกันอยู่
ช่วงสิ้นสุดชีวิตครอบครัว	40 – 49	โสด
	50 – 99	โสด หย่าร้าง เป็นหม้าย และแยกกันอยู่

ตาราง 4 การกำหนดชื่อตัวแปร ความหมายตัวแปร และค่าตัวแปร

ตัวแปร	ชื่อตัวแปร (Variable name)	ความหมายตัวแปร (Variable label)	ค่าตัวแปร (Variable value)
1	การก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร (Household Debt Leverage)	HDEBT	0 = ไม่มีหนี้ครัวเรือน 1 = มีหนี้ครัวเรือน
2	หนี้ครัวเรือนคงค้าง (Total Debt)	TDEBT	0 = ไม่มีหนี้ครัวเรือน 1 = น้อยกว่า 10,000 บาท 2 = 10,001 – 30,000 บาท 3 = 30,001 – 50,000 บาท 4 = 50,001 – 100,000 บาท 5 = 100,001 – 500,000 บาท 6 = 500,001 – 1,000,000 บาท 7 = 1,000,001 – 5,000,000 บาท 8 = 5,000,001 – 10,000,000 บาท 9 = มากกว่า 10,000,000 บาท
3	แหล่งเงินทุน (Debt Sector)	DSECTOR	1 = มีหนี้ในระบบ 2 = มีหนี้นอกระบบ 3 = มีหนี้ทั้งในระบบและนอกระบบ
4	วัตถุประสงค์ของการกู้ยืม (Purpose of Loan) ประกอบด้วย	PURPOSE	
4.1	วัตถุประสงค์ของการกู้ยืมจากในระบบ (Formal Sector Loan)	FS_PURPOSE	0 = ไม่มีหนี้สิน 1 = เพื่อซื้อ/เช่าซื้อบ้านและ/หรือที่ดิน 2 = เพื่อการศึกษา 3 = เพื่อค่าอุปโภคบริโภค 4 = เพื่อการทำธุรกิจ 5 = เพื่อการทำการเกษตร 6 = เพื่ออื่นๆ 7 = เพื่อหลายวัตถุประสงค์

ตาราง 4 (ต่อ)

ตัวแปร	ชื่อตัวแปร (Variable name)	ความหมายตัวแปร (Variable label)	ค่าตัวแปร (Variable value)
	4.2 วัตถุประสงค์ของการกู้ยืมจากนอกระบบ (Informal Sector Loan)	IFS_PURPOSE	0 = ไม่มีหนี้สิน
			1 = เพื่อซื้อ/เช่าซื้อบ้านและ/หรือที่ดิน
			2 = เพื่อการศึกษา
			3 = เพื่อค่าอุปโภคบริโภค
			4 = เพื่อการทำธุรกิจ
			5 = เพื่อการทำการเกษตร
			6 = เพื่ออื่นๆ
	4.3 วัตถุประสงค์ของการกู้ยืมจากทั้งในและนอกระบบ (Formal and Informal Sector Loan)	BOTH_PURPOSE	0 = ไม่มีหนี้สิน
			1 = เพื่อซื้อ/เช่าซื้อบ้านและ/หรือที่ดิน
			2 = เพื่อการศึกษา
			3 = เพื่อค่าอุปโภคบริโภค
			4 = เพื่อการทำธุรกิจ
			5 = เพื่อการทำการเกษตร
			6 = เพื่ออื่นๆ
5	วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน (Life Cycle Stage) แบ่งตามอายุและสถานภาพการสมรส	LCS	1 = ช่วงหนุ่มสาวโสด
			2 = ช่วงแต่งงานมีครอบครัวและมีลูก
			3 = ช่วงที่ลูกโต
			4 = ช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่
			5 = ช่วงที่ครอบครัวแตกแยกและเลี้ยงลูกลำพัง
			6 = ช่วงสิ้นสุดชีวิตครอบครัว
6	สถานภาพเศรษฐกิจของครัวเรือน (Financial Household) ประกอบด้วย	FHH	
	6.1 ปัญหาทางการเงินของครัวเรือน (Financial Problem)	PROBLEM	0 = ไม่มีปัญหา
			1 = มีปัญหาเฉพาะบางเดือน
			2 = มีปัญหาหลายเดือน

ตาราง 4 (ต่อ)

ตัวแปร	ชื่อตัวแปร (Variable name)	ความหมายตัวแปร (Variable label)	ค่าตัวแปร (Variable value)
	6.2 ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร (Credit for Business and Agriculture Loan)	CBIZ	0 = ไม่สามารถกู้ยืมได้
			1 = สามารถกู้ยืมได้บางส่วน
			2 = สามารถกู้ยืมได้ทั้งหมด
	6.3 ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็น (Credit for Emergency Loan)	CSOS	0 = ไม่สามารถกู้ยืมได้
			1 = สามารถกู้ยืมได้บางส่วน
			2 = สามารถกู้ยืมได้ทั้งหมด
	6.4 ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน (Total Expenditure)	EXPEND	1 = น้อยกว่า 10,000 บาท
			2 = 10,001 – 30,000 บาท
			3 = 30,001 – 50,000 บาท
			4 = 50,001 – 100,000 บาท
			5 = 100,001 – 500,000 บาท
			6 = 500,001 – 1,000,000 บาท
	6.5 รายได้ของครัวเรือน (Total Income)	INCOME	1 = น้อยกว่า 10,000 บาท
			2 = 10,001 – 30,000 บาท
			3 = 30,001 – 50,000 บาท
			4 = 50,001 – 100,000 บาท
			5 = 100,001 – 500,000 บาท
			6 = 500,001 – 1,000,000 บาท
	6.6 มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน (Household Assets)	HASSET	1 = น้อยกว่า 10,000 บาท
			2 = 10,001 – 30,000 บาท
			3 = 30,001 – 50,000 บาท
			4 = 50,001 – 100,000 บาท
			5 = 100,001 – 500,000 บาท
			6 = 500,001 – 1,000,000 บาท
			7 = 1,000,001 – 5,000,000 บาท
			8 = 5,000,001 – 10,000,000 บาท
			9 = มากกว่า 10,000,000 บาท

ตาราง 4 (ต่อ)

ตัวแปร	ชื่อตัวแปร (Variable name)	ความหมายตัวแปร (Variable label)	ค่าตัวแปร (Variable value)
	6.7 มูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน (Financial Assets)	FASSET	1 = น้อยกว่า 10,000 บาท
			2 = 10,001 – 30,000 บาท
			3 = 30,001 – 50,000 บาท
			4 = 50,001 – 100,000 บาท
			5 = 100,001 – 500,000 บาท
			6 = 500,001 – 1,000,000 บาท
			7 = 1,000,001 – 5,000,000 บาท
			8 = 5,000,001 – 10,000,000 บาท
			9 = มากกว่า 10,000,000 บาท
	6.8 สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย (Home Owner)	HOME	0 = ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง
			1 = มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง
7	สถานภาพทางสังคมของครัวเรือน (Social Status of Household) ประกอบด้วย	SHH	
7.1	สถานภาพการทำงาน (Work)	WORK	0 = ผู้ไม่ประกอบอาชีพ
			1 = ผู้ประกอบอาชีพ
7.2	ระดับการศึกษา (Education)	EDU	1 = ประถมศึกษาและต่ำกว่า
			2 = มัธยมศึกษา
			3 = อนุปริญญา
			4 =ปริญญาตรี
			5 = ปริญญาโทและสูงกว่า
			6 = การศึกษาอื่นๆ

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) โดยใช้แบบจำลอง Logit Model เป็นการวิเคราะห์ความถดถอยที่มีตัวแปรตามเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ ซึ่งกำหนดให้เป็น การก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีลักษณะเป็นตัวแปรเชิงทวิ (Binary Logistic Regression) ที่มีเพียง 2 ค่า คือ มีค่าเป็น 1 หากครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครมีหนี้สิน และมีค่าเป็น 0 หากครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครไม่มีหนี้สิน ส่วนตัวแปรอิสระจะมีทั้งตัวแปรเชิงปริมาณและตัวแปรเชิงคุณภาพ ซึ่งกำหนดให้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มตามสมมติฐาน คือ วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน สถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน และสถานภาพทางสังคมของครัวเรือน

แบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ

$$HDEBT = \beta_0 + \beta_1 LCS + \beta_2 PROBLEM + \beta_3 CBIZ + \beta_4 CSOS + \beta_5 InEXPEND + \beta_6 InINCOME + \beta_7 HASSET + \beta_8 FASSET + \beta_9 WORK + \beta_{10} HOME + \beta_{11} EDU + \varepsilon$$

โดยที่

$\beta_0, \beta_1, ..., \beta_{11}$	คือ ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรอิสระแต่ละตัวในสมการ
HDEBT	คือ การก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครปี 2549
LCS	คือ วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน
PROBLEM	คือ ปัญหาทางการเงินของครัวเรือน
CBIZ	คือ ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร
CSOS	คือ ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็น
InEXPEND	คือ ลอการิทึมของค่าใช้จ่ายของครัวเรือน
InINCOME	คือ ลอการิทึมของรายได้ของครัวเรือน
HASSET	คือ มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน
FASSET	คือ มูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน

HOME	คือ สถานภาพการครองครองที่อยู่อาศัย
WORK	คือ สถานภาพการทำงาน
EDU	คือ ระดับการศึกษา

ตัวแปรอิสระที่มีลักษณะเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพหรือตัวแปรกลุ่ม ที่มีค่า k ค่า จะต้องสร้างตัวแปรเทียมหรือตัวแปรหุ่น (Dummy Variable or Indicator Variable) จำนวน k-1 ตัว โดยกำหนดให้ค่าของตัวแปรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มอ้างอิง (Reference Category) และตัวแปรเทียมแต่ละตัวจะมีเพียง 2 ค่า คือ ตัวแปรกลุ่มที่ใช้เป็นกลุ่มอ้างอิงในการเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่นๆ จะมีค่าเป็น 1 ในขณะที่กลุ่มอ้างอิงจะมีค่าเป็น 0 (ซึ่งในการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกนี้ โปรแกรม SPSS จะสร้างตัวแปรเทียมให้โดยอัตโนมัติ)

มีตัวแปรอิสระเชิงปริมาณ 2 ตัว คือ

lnEXPEND	คือ ลอการิทึมของค่าใช้จ่ายของครัวเรือน
lnINCOME	คือ ลอการิทึมของรายได้ของครัวเรือน

มีตัวแปรอิสระเชิงคุณภาพ 2 ตัวที่อยู่ในรูปของตัวแปรหุ่นแล้ว คือ

HOME ₀	คือ การไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตัวเอง
HOME ₁	คือ การมีที่อยู่อาศัยเป็นของตัวเอง
WORK ₀	คือ ผู้ไม่ประกอบอาชีพ
WORK ₁	คือ ผู้ประกอบอาชีพ

และสร้างตัวแปรหุ่นให้ตัวแปรอิสระ 7 ตัว คือ

LCS ₁	คือ วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน ช่วงแต่งงานมีครอบครัวและมีลูก
LCS ₂	คือ วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน ช่วงที่ลูกโต
LCS ₃	คือ วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน ช่วงที่ลูกแยกไปตั้งครอบครัวใหม่
LCS ₄	คือ วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน ช่วงที่ครอบครัวแตกแยกและเลี้ยงลูกลำพัง
LCS ₅	คือ วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน ช่วงสิ้นสุดชีวิตครอบครัว
PROBLEM ₁	คือ การมีปัญหาทางการเงินเฉพาะบางเดือนของครัวเรือน
PROBLEM ₂	คือ การมีปัญหาทางการเงินหลายเดือนของครัวเรือน
CBIZ ₁	คือ ความสามารถกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตรได้บางส่วน

CBIZ ₂	คือ ความสามารถกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตรได้ทั้งหมด
CSOS ₁	คือ ความสามารถกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็นได้บางส่วน
CSOS ₂	คือ ความสามารถกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็นได้ทั้งหมด
HASSET ₁	คือ มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนอยู่ระหว่าง 10,001 - 30,000 บาท
HASSET ₂	คือ มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนอยู่ระหว่าง 30,001 - 50,000 บาท
HASSET ₃	คือ มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนอยู่ระหว่าง 50,001 - 100,000 บาท
HASSET ₄	คือ มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนอยู่ระหว่าง 100,001 - 500,000 บาท
HASSET ₅	คือ มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนอยู่ระหว่าง 500,001 - 1,000,000 บาท
HASSET ₆	คือ มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนอยู่ระหว่าง 1,000,001 - 5,000,000 บาท
HASSET ₇	คือ มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนอยู่ระหว่าง 5,000,001 - 10,000,000 บาท
HASSET ₈	คือ มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนมากกว่า 10,000,000 บาท
FASSET ₁	คือ มูลค่าทรัพย์สินทางการเงินอยู่ระหว่าง 10,001 - 30,000 บาท
FASSET ₂	คือ มูลค่าทรัพย์สินทางการเงินอยู่ระหว่าง 30,001 - 50,000 บาท
FASSET ₃	คือ มูลค่าทรัพย์สินทางการเงินอยู่ระหว่าง 50,001 - 100,000 บาท
FASSET ₄	คือ มูลค่าทรัพย์สินทางการเงินอยู่ระหว่าง 100,001 - 500,000 บาท
FASSET ₅	คือ มูลค่าทรัพย์สินทางการเงินอยู่ระหว่าง 500,001 - 1,000,000 บาท
FASSET ₆	คือ มูลค่าทรัพย์สินทางการเงินอยู่ระหว่าง 1,000,001 - 5,000,000 บาท
FASSET ₇	คือ มูลค่าทรัพย์สินทางการเงินอยู่ระหว่าง 5,000,001 - 10,000,000 บาท
FASSET ₈	คือ มูลค่าทรัพย์สินทางการเงินมากกว่า 10,000,000 บาท
EDU ₁	คือ ประถมศึกษาและต่ำกว่า
EDU ₂	คือ มัธยมศึกษา
EDU ₃	คือ อนุปริญญา
EDU ₄	คือ ปริญญาตรี
EDU ₅	คือ ปริญญาโทและสูงกว่า

โดยที่กำหนดให้กลุ่มอ้างอิงของตัวแปรอิสระ 7 ตัว คือ

LCS ₀	คือ วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน ช่วงหนุ่มสาวโสด
PROBLEM ₀	คือ การไม่มีปัญหาทางการเงินของครัวเรือน

CBIZ ₀	คือ การไม่สามารถกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตรได้
CSOS ₀	คือ การไม่สามารถกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็นได้
HASSET ₀	คือ มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนน้อยกว่า 10,000 บาท
FASSET ₀	คือ มูลค่าทรัพย์สินทางการเงินน้อยกว่า 10,000 บาท
EDU ₀	คือ การศึกษาอื่นๆ

มีการประมาณค่าด้วยวิธี Maximum Likelihood โดยมีเป้าหมายให้การประมาณเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด และดำเนินการโดยการเลือกตัวแปรอิสระเข้าสู่สมการความถดถอยโลจิสติกในขั้นตอนเดียว (Enter Method) ซึ่งผู้วิจัยจะเป็นผู้เลือกว่าตัวแปรอิสระใดบ้างที่มีผลต่อโอกาสในการเกิดเหตุการณ์ มีขั้นตอนการวิเคราะห์ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลอง

การทดสอบสมมติฐานของความเหมาะสมของแบบจำลอง

$$H_0 : \beta_0 = \beta_1 = \dots = \beta_{11} = 0$$

$$H_1 : \beta_0 \neq \beta_1 \neq \dots \neq \beta_{11} \neq 0$$

หรือ H_0 : โอกาสที่การกีดกันครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครจะไม่เกิดขึ้นกับตัวแปรอิสระทั้ง 11 ตัว

H_1 : โอกาสที่การกีดกันครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครจะเกิดขึ้นกับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัว

โดยสถิติที่ใช้ในการทดสอบ คือ Likelihood Ratio Chi-Square test (χ^2_{LR}) หรือ Model Chi-Square คือ สถิติการทดสอบอัตราส่วนความเหมาะสม (Likelihood Ratio) ที่มีการแจกแจงแบบไคสแควร์ (χ^2) และมีระดับความเป็นอิสระ (Degree of Freedom) เท่ากับจำนวนตัวแปรอิสระของแบบจำลอง ซึ่งก็คือการวัดค่าความเปลี่ยนแปลงของความเหมาะสมของรูปแบบความสัมพันธ์กรณีที่ไม่มีตัวแปรอิสระในแบบจำลอง ($-2LL_0$) เทียบกับกรณีที่มีตัวแปรอิสระในแบบจำลอง ($-2LL_M$) โดยใช้สำหรับการตรวจสอบความเหมาะสมหรือความคล่องของ (Goodness of fit test) ของสมการการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก

สามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$\chi^2_{LR} = -2[\ln L_M - \ln L_0]$$

หรือ
$$\chi^2_{LR} = 2LL_0 - 2LL_M$$

โดยที่ $\ln L_0$ หรือ LL_0 คือ ค่าลอการิทึมของความเหมาะสมของแบบจำลอง (Log Likelihood) กรณีที่ไม่มีตัวแปรอิสระที่กำหนดในแบบจำลอง ซึ่งหมายถึง สัมประสิทธิ์ทุกตัวมีค่าเท่ากับศูนย์และมีค่าคงที่เพียงค่าเดียว

$\ln L_M$ หรือ LL_M คือ ค่าลอการิทึมของความเหมาะสมของแบบจำลอง (Log Likelihood) กรณีที่มีตัวแปรอิสระที่กำหนดในแบบจำลอง

มีหลักเกณฑ์ในการทดสอบสมมติฐาน คือ ค่านัยสำคัญทางสถิติ (Significant : *Sig.*) ซึ่งทดสอบ ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 95 ($\alpha = 0.05$) โดยที่

ถ้า $Sig > \alpha$ แสดงว่า ปฏิเสธ H_1 : โอกาสที่การก่อกวนนี้คร้วเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร จะเกิดขึ้นกับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัว

ถ้า $Sig < \alpha$ แสดงว่า ปฏิเสธ H_0 : โอกาสที่การก่อกวนนี้คร้วเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร จะไม่เกิดขึ้นกับตัวแปรอิสระทั้ง 11 ตัว

และหลักเกณฑ์ในการทดสอบค่า -2Log Likelihood คือ เมื่อตัวแปรอิสระที่กำหนดในแบบจำลองมีความสัมพันธ์ที่สมบูรณ์แบบ (Perfect Model) จะทำให้ค่า -2LL เท่ากับ 0

ขั้นตอนที่ 2 การวัดระดับความสัมพันธ์

การวัดระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระในการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงเส้น จะใช้สถิติทดสอบสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) ซึ่งเป็นค่าที่ระบุถึงสัดส่วนความผันแปรของตัวแปรตามที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรอิสระ สำหรับการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกจากแบบจำลองที่ใช้ไม่ได้เป็นเส้นตรง ซึ่งประมาณค่าด้วยวิธีแบบ Maximum likelihood ดังนั้นจึงต้องพิจารณาจากค่า $Pseudo - R^2$ แทน ซึ่งวิธีการการคำนวณ $Pseudo - R^2$ มีหลากหลายวิธี แต่วิธีที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ วิธี *Cox & Snell R^2*

สามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$Pseudo - R^2 = Cox \& Snell \ R^2 = 1 - \left[\frac{L_0}{L_M} \right]^{\frac{2}{N}}$$

ซึ่ง $0 \leq Cox \& Snell \ R^2 < 1$

โดยที่ L_0 คือ ค่าความเหมาะสมของแบบจำลอง (Likelihood) กรณีที่ไม่มีตัวแปรอิสระที่กำหนด
ในแบบจำลอง ซึ่งหมายถึงสัมประสิทธิ์ทุกตัวมีค่าเท่ากับศูนย์และมีค่าคงที่เพียงค่า
เดียว

L_M คือ ค่าความเหมาะสมของแบบจำลอง (Likelihood) กรณีที่มีตัวแปรอิสระที่กำหนด
ในแบบจำลอง

N คือ จำนวนข้อมูล

มีหลักเกณฑ์ในการทดสอบค่า $Pseudo - R^2$ โดยที่
ถ้าตัวแปรอิสระที่กำหนดในแบบจำลองมีความสัมพันธ์ใกล้เคียงกับความสมบูรณ์แบบ
(Perfect Model) จะทำให้ค่า $Cox \& Snell \ R^2$ ใกล้เคียงกับ 1
ถ้าตัวแปรอิสระที่กำหนดในแบบจำลองไม่มีความสัมพันธ์ใดๆ เกิดขึ้นเลย จะทำให้ค่า
 $Cox \& Snell \ R^2$ เท่ากับ 0

ขั้นตอนที่ 3 การทดสอบสัมประสิทธิ์และค่าพารามิเตอร์ของสมการถดถอยโลจิสติกของ
ตัวแปรอิสระแต่ละตัว จากสถิติทดสอบวอลด์ (Wald test)

การทดสอบสมมติฐานค่าพารามิเตอร์ของสมการถดถอยโลจิสติกของตัวแปรอิสระ

$$H_0 : \beta_i = 0 \quad ; i = 1, 2, \dots, p$$

$$H_1 : \beta_i \neq 0$$

หรือ H_0 : โอกาสที่การก่อกวนนี้คร้วเรือนในเขตกรุงเทพมหานครจะไม่เกิดขึ้นกับตัวแปรอิสระ
 H_1 : โอกาสที่การก่อกวนนี้คร้วเรือนในเขตกรุงเทพมหานครจะเกิดขึ้นกับตัวแปรอิสระ

โดยสถิติที่ใช้ในการทดสอบ คือ สถิติทดสอบวอลด์ (Wald test) เป็นค่าที่ใช้ในการทดสอบค่าพารามิเตอร์ของสมการถดถอยโลจิสติก โดยมีการแจกแจงแบบไคสแควร์ (χ^2) และมีระดับความเป็นอิสระ (Degree of Freedom) เท่ากับ 1

$$Wald = \left(\frac{\beta}{S.E.} \right)^2$$

โดยที่ β หรือ Logistic Regression Coefficient คือ ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยโลจิสติกของตัวแปรอิสระ

S.E. หรือ Standard Error of the Estimate คือ ค่าความผิดพลาดมาตรฐานในการประมาณการณ์

มีหลักเกณฑ์ในการทดสอบสมมติฐาน คือ ค่านัยสำคัญทางสถิติ (Significant : Sig.) ซึ่งทดสอบ ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 99 ($\alpha = 0.01$) 95 ($\alpha = 0.05$) และ 90 ($\alpha = 0.10$) โดยที่

ถ้า $Sig > \alpha$ แสดงว่า ปฏิเสธ H_1 : โอกาสที่การก่อกวนนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครจะเกิดขึ้นกับตัวแปรอิสระ

ถ้า $Sig < \alpha$ แสดงว่า ปฏิเสธ H_0 : โอกาสที่การก่อกวนนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครจะไม่เกิดขึ้นกับตัวแปรอิสระ

และค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยโลจิสติกของตัวแปรอิสระ สามารถระบุถึงทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยที่

ถ้า $\beta > 0$ แสดงว่า ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน คือ เมื่อตัวแปรอิสระเพิ่ม ตัวแปรตามก็จะเพิ่มขึ้นด้วย และเมื่อตัวแปรอิสระลด ตัวแปรตามก็จะลดลงด้วย

ถ้า $\beta < 0$ แสดงว่า ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกัน คือ เมื่อตัวแปรอิสระเพิ่มขึ้น ตัวแปรตามจะลดลง และเมื่อตัวแปรอิสระลดลง ตัวแปรตามจะเพิ่มขึ้น

ถ้า $\beta = 0$ แสดงว่า ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามไม่มีความสัมพันธ์กัน

ในการอธิบายค่าความเป็นไปได้ในการก่อกวนนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร จะนำเสนอและอธิบายผลในรูปของตารางมีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Coefficient: β) และค่าพารามิเตอร์ของสมการถดถอยโลจิสติก (Probability Value: P-value or

Significant: Sig.) ของตัวแปรอิสระจากสถิติทดสอบวอลด์ (Wald test) ค่าความผันแปรของตัวแปรตาม (Pseudo-R²) และค่าความเหมาะสมของแบบจำลอง (-2Log likelihood)

5.2 การศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

การสรุปข้อมูลของตัวแปรเชิงกลุ่มหรือเชิงคุณภาพ โดยมีตัวแปรตาม คือ การก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยที่เกี่ยวกับวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน และปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมของครัวเรือน ซึ่งในการอธิบายค่าของตารางแจกแจงความถี่ (Crosstabs) จะนำเสนอและอธิบายผลในรูปของกราฟแท่ง

5.3 การศึกษาครัวเรือนที่มีหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะการก่อหนี้ครัวเรือน

การสรุปข้อมูลของตัวแปรเชิงกลุ่มหรือเชิงคุณภาพ โดยมีตัวแปรตาม คือ ครัวเรือนที่มีหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามแหล่งเงินกู้ ส่วนตัวแปรอิสระ คือ หนี้ครัวเรือนคงค้าง และวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม ซึ่งในการอธิบายค่าของตารางแจกแจงความถี่ (Crosstabs) จะนำเสนอและอธิบายผลในรูปของกราฟแท่ง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อกำเนิดครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ใช้ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2549 จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นข้อมูลแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional Data) และไม่มีการถ่วงน้ำหนัก (Unweighted Data) ซึ่งมีจำนวนตัวอย่างครัวเรือนทั่วประเทศจำนวนทั้งสิ้น 44,918 ครัวเรือน เมื่อคัดเลือกเฉพาะตัวอย่างครัวเรือนที่ต้องการนำมาใช้ในการศึกษานี้ มีจำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 2,235 ครัวเรือน สำหรับสถิติวิเคราะห์ที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression) ด้วยแบบจำลอง Logit Model และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงกลุ่ม ด้วยตารางแจกแจงความถี่ (Crosstabs) เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะตัวแปรที่ใช้ศึกษา

สำหรับตัวแปรอิสระได้พิจารณาเลือกตัวแปรที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับการก่อกำเนิดครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 14 ตัวแปร โดยตัวแปร 11 ตัว เป็นลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมสามารถจำแนกเป็น 3 ปัจจัย คือ (1) ปัจจัยที่เกี่ยวกับวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน ประกอบด้วย วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน (2) ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ประกอบด้วย ปัญหาทางการเงิน ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร และเพื่อกรณีจำเป็น ค่าใช้จ่ายและรายได้ มูลค่าทรัพย์สินและทรัพย์สินทางการเงิน และสถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย และ (3) ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมของครัวเรือน ประกอบด้วย สถานภาพการทำงาน และระดับการศึกษา ส่วนตัวแปรอีก 3 ตัว เป็นลักษณะการก่อกำเนิด คือ หนี้ครัวเรือนคงค้าง แหล่งเงินกู้ และวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม

การนำเสนอผลของข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อกำเนิดครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อกำเนิดครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร

ส่วนที่ 2 การนำเสนอผลการศึกษากการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

ส่วนที่ 3 การนำเสนอผลการศึกษาร้อยละของหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะการก่อกำเนิดครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร

ในการศึกษาปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ใช้การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) ในแบบจำลอง Logit Model ตามสมการที่ (9) ด้วยวิธีประมาณค่า Maximum Likelihood โดยทดสอบหาค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Coefficient: β) และค่าพารามิเตอร์ของสมการถดถอยโลจิสติก (Probability Value: P-value or Significant: *Sig.*) ของตัวแปรอิสระจากสถิติทดสอบวอลด์ (Wald test) ค่าของสมการ ค่าความผันแปรของตัวแปรตาม (Pseudo- R^2) และค่าความเหมาะสมของแบบจำลอง (-2Log likelihood) ซึ่งมีตัวแปรตาม คือ การก่อหนี้ครัวเรือน และตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยเกี่ยวกับวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน ปัจจัยเกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน และปัจจัยเกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมของครัวเรือน จะแสดงผลการวิเคราะห์ดังนี้

การทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลอง จาก LR Chi-Square มีค่านัยสำคัญทางสถิติ 0.000 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 กล่าวคือ แบบจำลองนี้มีความเหมาะสม เนื่องจากสามารถปฏิเสธสมมติฐานที่ว่าค่าสัมประสิทธิ์ทุกตัวมีค่าเท่ากับศูนย์ กล่าวคือ มีตัวแปรอิสระ 7 ตัวจากทั้งหมด 11 ตัว ในแบบจำลองที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม แต่เมื่อพิจารณาระดับความเหมาะสมของแบบจำลองจาก -2Log likelihood กรณีที่มีตัวแปรอิสระที่กำหนดในแบบจำลอง มีค่าเท่ากับ 2661.115 ซึ่งอยู่ในระดับที่สูงเมื่อเทียบกับกรณีที่ไม่มีค่าคงที่เพียงค่าเดียว มีค่าเท่ากับ 3026.474 กล่าวคือ แบบจำลองนี้มีระดับความเหมาะสมที่ต่ำ

การวัดระดับความสัมพันธ์ จาก Pseudo- R^2 ด้วยวิธี Cox & Snell R^2 มีค่าเท่ากับ 0.151 ซึ่งอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ กล่าวคือ ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ถูกต้องเพียง 15.1%

การทดสอบสัมประสิทธิ์ความถดถอยโลจิสติก และค่าพารามิเตอร์ของสมการถดถอยโลจิสติก ของตัวแปรอิสระจาก Wald test พบว่า Constant มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -12.942 และมีค่า *Sig.* เท่ากับ 0.000 โดยจะแสดงผลการวิเคราะห์ตัวแปรอิสระตามปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1.1 ปัจจัยที่เกี่ยวกับวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน ประกอบด้วย

วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน (LCS)

การวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน พบว่ามีค่า *Sig.* เท่ากับ 0.716 กล่าวคือ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า วัฏจักรชีวิตของครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือน

1.2 ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ประกอบด้วย

ปัญหาทางการเงินของครัวเรือน (PROBLEM)

การวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และปัญหาทางการเงินของครัวเรือน พบว่ามีค่า *Sig.* เท่ากับ 0.000 กล่าวคือ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 โดยเมื่อพิจารณาการมีปัญหาเฉพาะบางเดือน (PROBLEM₁) และการมีปัญหาลายเดือน (PROBLEM₂) เทียบกับการไม่มีปัญหา (PROBLEM₀) พบว่ามีค่า *Sig.* เท่ากับ 0.000 และ 0.018 ตามลำดับ และมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.704 และ 1.330 ตามลำดับ กล่าวคือ มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน (+) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน แสดงว่าเมื่อครัวเรือนมีปัญหาทางการเงินเฉพาะบางเดือนหรือหลายเดือน จึงมีความเป็นไปได้ที่การก่อหนี้ครัวเรือนจะสูงขึ้นด้วย

ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร (CBIZ)

การวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร พบว่ามีค่า *Sig.* เท่ากับ 0.099 กล่าวคือ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 โดยเมื่อพิจารณาความสามารถกู้ยืมได้บางส่วน (CBIZ₁) เทียบกับการไม่สามารถกู้ยืมได้ (CBIZ₀) พบว่ามีค่า *Sig.* เท่ากับ 0.195 กล่าวคือ ไม่มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือน ในขณะที่ความสามารถกู้ยืมได้ทั้งหมด (CBIZ₂) เทียบกับการไม่สามารถกู้ยืมได้ (CBIZ₀) พบว่ามีค่า *Sig.* เท่ากับ 0.032 และมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.533 กล่าวคือ มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน (+) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน แสดงว่าเมื่อครัวเรือนมีความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตรได้ทั้งหมด จึงมีความเป็นไปได้ที่การก่อหนี้ครัวเรือนจะสูงขึ้นด้วย

ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็น (CSOS)

การวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็น พบว่ามีค่า *Sig.* เท่ากับ 0.006 กล่าวคือ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 โดยเมื่อพิจารณาความสามารถกู้ยืมได้บางส่วน (CSOS₁) และความสามารถกู้ยืมได้ทั้งหมด (CSOS₂) เทียบกับการไม่สามารถกู้ยืมได้ (CSOS₀) พบว่ามีค่า *Sig.* เท่ากับ 0.003 เช่นเดียวกัน และมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.754 และ 0.880 ตามลำดับ กล่าวคือ มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน (+) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน แสดงว่าเมื่อครัวเรือนมีความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็นทั้งที่ได้บางส่วนหรือได้ทั้งหมดเพิ่มขึ้น จึงมีความเป็นไปได้ที่การก่อหนี้ครัวเรือนจะสูงขึ้นด้วย

ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน (InEXPEND)

การวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และค่าใช้จ่ายของครัวเรือน พบว่ามีค่า *Sig.* เท่ากับ 0.000 กล่าวคือ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 และมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 1.092 กล่าวคือ มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน (+) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน แสดงว่า เมื่อครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายของครัวเรือนทั้งสิ้นต่อเดือนสูง จึงมีความเป็นไปได้ที่การก่อหนี้ครัวเรือนจะสูงขึ้นด้วย

รายได้ของครัวเรือน (InINCOME)

การวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และรายได้ของครัวเรือน พบว่ามีค่า *Sig.* เท่ากับ 0.334 กล่าวคือ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า รายได้ของครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือน

มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน (HASSET)

การวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และมูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน พบว่ามีค่า *Sig.* เท่ากับ 0.000 กล่าวคือ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 โดยเมื่อพิจารณามูลค่าทรัพย์สินระหว่าง 10,001 – 1,000,000 บาท (HASSET₁, HASSET₂, HASSET₃, HASSET₄, HASSET₅) เทียบกับการมูลค่าทรัพย์สินน้อยกว่า 10,000 บาท (HASSET₀) พบว่ามีค่า *Sig.* เท่ากับ 0.044 0.000 0.009 0.002 และ 0.000 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อยู่ระหว่าง 0.360 ถึง 1.158 กล่าวคือ มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน (+) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน แสดงว่าเมื่อครัวเรือนมีมูลค่าทรัพย์สินอยู่

ระหว่าง 10,001 – 1,000,000 บาท จึงมีความเป็นไปได้ที่การก่อกวนนี้ครัวเรือนจะสูงขึ้นด้วย ในขณะที่มูลค่าทรัพย์สินระหว่าง 1,000,001 – มากกว่า 10,000,000 บาท (HASSET₆, HASSET₇, HASSET₈) เทียบกับการมูลค่าทรัพย์สินน้อยกว่า 10,000 บาท (HASSET₀) พบว่ามีค่า Sig. เท่ากับ 0.309 0.739 และ 0.250 กล่าวคือ ไม่มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อกวนนี้ครัวเรือน

มูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน (FASSET)

การวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อกวนนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ระหว่างการก่อกวนนี้ครัวเรือน และมูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน พบว่ามีค่า Sig. เท่ากับ 0.000 กล่าวคือ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 โดยเมื่อพิจารณามูลค่าทรัพย์สินทางการเงินระหว่าง 10,001 – มากกว่า 10,000,000 บาท (FASSET₁, FASSET₂, FASSET₃, FASSET₄, FASSET₅, FASSET₆, FASSET₇, FASSET₈) เทียบกับการมูลค่าทรัพย์สินทางการเงินน้อยกว่า 10,000 บาท (FASSET₀) พบว่ามูลค่าทรัพย์สินทางการเงินระหว่าง 10,001 – 30,000 บาท มีค่า Sig. เท่ากับ 0.065 และระหว่าง 30,001 – 10,000,000 บาท มีค่า Sig. เท่ากับ 0.000 และมากกว่า 10,000,000 บาท มีค่า Sig. เท่ากับ 0.001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อยู่ระหว่าง -0.261 ถึง -4.110 กล่าวคือ มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อกวนนี้ครัวเรือนในทิศทางตรงกันข้าม (-) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน แสดงว่าเมื่อครัวเรือนมีมูลค่าทรัพย์สินทางการเงินสูง จึงมีความเป็นไปได้ที่การก่อกวนนี้ครัวเรือนจะลดลงด้วย

สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย (HOME)

การวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อกวนนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ระหว่างการก่อกวนนี้ครัวเรือน และสถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย พบว่ามีค่า Sig. เท่ากับ 0.008 กล่าวคือ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 โดยเมื่อพิจารณาการมีที่อยู่อาศัยเป็นของตัวเอง (HOME₁) เทียบกับการไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตัวเอง (HOME₀) พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.432 กล่าวคือ มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อกวนนี้ครัวเรือนในทิศทางตรงกันข้าม (-) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน แสดงว่าเมื่อครัวเรือนมีที่อยู่อาศัยเป็นของตัวเอง จึงมีความเป็นไปได้ที่การก่อกวนนี้ครัวเรือนจะลดลงด้วย

1.3 ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมของครัวเรือน

สถานภาพการทำงาน (WORK)

การวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อกวนนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ระหว่างการก่อกวนนี้ครัวเรือน และสถานภาพการทำงาน พบว่ามีค่า Sig. เท่ากับ 0.731 กล่าวคือ ไม่มี

นัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า หัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการ ก่อหนี้ครัวเรือน

ระดับการศึกษา (EDU)

การวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และระดับการศึกษา พบว่ามีค่า Sig. เท่ากับ 0.882 กล่าวคือ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือน

ตาราง 5 สรุปผลปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร

ข้อมูล	มีความสัมพันธ์	ไม่มีความสัมพันธ์
ปัจจัยที่เกี่ยวกับวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน		
- วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน (LCS)		✓
ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน		
- ปัญหาทางการเงินของครัวเรือน (PROBLEM)	✓	
- ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร (CBIZ)	✓	
- ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็น (CSOS)	✓	
- ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน (InEXPEND)	✓	
- รายได้ของครัวเรือน (InINCOME)		✓
- มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน (HASSET)	✓	
- มูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน (FASSET)	✓	
- สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย (HOME)	✓	
ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมของครัวเรือน		
- สถานภาพการทำงาน (WORK)		✓
- ระดับการศึกษา (EDU)		✓

ที่มา : จากการคำนวณ

ตาราง 6 สรุปข้อมูลสำคัญของตัวอย่างครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ใช้ในการทดสอบสมการถดถอย

ข้อมูลปี 2549	จำนวน	%
ตัวอย่างครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร	2,762	-
ตัวอย่างครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ (HDEBT)	2,235	100.0
- ครัวเรือนที่มีหนี้สิน	919	41.1
- ครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน	1,316	58.9
วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน (LCS)		
- ช่วงหนุ่มสาวโสด	615	27.5
- ช่วงแต่งงานมีครอบครัวและมีลูก	515	23.0
- ช่วงที่ลูกโต	319	14.3
- ช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่	392	17.5
- ช่วงที่ครอบครัวแตกแยกและเลี้ยงลูกลำพัง	187	8.4
- ช่วงสิ้นสุดชีวิตครอบครัว	207	9.3
สถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน		
ปัญหาทางการเงินของครัวเรือน (PROBLEM)		
- ไม่มีปัญหา	2,044	91.5
- มีปัญหาเฉพาะบางเดือน	175	7.8
- มีปัญหาลายเดือน	16	0.7
ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร (CBIZ)		
- ไม่สามารถกู้ยืมได้	411	18.4
- สามารถกู้ยืมได้บางส่วน	832	37.2
- สามารถกู้ยืมได้ทั้งหมด	992	44.4
ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็น (CSOS)		
- ไม่สามารถกู้ยืมได้	221	9.9
- สามารถกู้ยืมได้บางส่วน	885	39.6
- สามารถกู้ยืมได้ทั้งหมด	1,129	50.5
ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนทั้งสิ้นต่อเดือน (EXPEND) (บาท)	25,660	-
รายได้ของครัวเรือนทั้งสิ้นต่อเดือน (INCOME) (บาท)	34,728	-

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อมูลปี 2549	จำนวน	%
มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน (HASSET)		
- น้อยกว่า 10,000 บาท	667	29.8
- 10,001 – 30,000 บาท	196	8.8
- 30,001 – 50,000 บาท	65	2.9
- 50,001 – 100,000 บาท	69	3.1
- 100,001 – 500,000 บาท	280	12.5
- 500,001 – 1,000,000 บาท	205	9.2
- 1,000,001 – 5,000,000 บาท	532	23.8
- 5,000,001 – 10,000,000 บาท	133	6.0
- มากกว่า 10,000,000 บาท	88	3.9
มูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน (FASSET)		
- น้อยกว่า 10,000 บาท	554	24.8
- 10,001 – 30,000 บาท	487	21.8
- 30,001 – 50,000 บาท	367	16.4
- 50,001 – 100,000 บาท	319	14.3
- 100,001 – 500,000 บาท	289	12.9
- 500,001 – 1,000,000 บาท	118	5.3
- 1,000,001 – 5,000,000 บาท	76	3.4
- 5,000,001 – 10,000,000 บาท	16	0.7
- มากกว่า 10,000,000 บาท	9	0.4
สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย (HOME)		
- ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง	1,144	51.2
- มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง	1,091	48.8
สถานภาพทางสังคมของครัวเรือน		
สถานภาพการทำงาน (WORK)		
- ผู้ไม่ประกอบอาชีพ	684	30.6
- ผู้ประกอบอาชีพ	1,551	69.4

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อมูลปี 2549	จำนวน	%
ระดับการศึกษา (EDU)		
- ประถมศึกษาและต่ำกว่า	776	34.7
- มัธยมศึกษา	725	32.4
- อนุปริญญา	94	4.2
- ปริญญาตรี	479	21.4
- ปริญญาโทและสูงกว่า	69	3.1
- การศึกษาอื่นๆ	92	4.1

ที่มา : จากการคำนวณ



ตาราง 7 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร

ตัวแปรอิสระ	β	Sig.
วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน (LCS)		0.716
- ช่วงหนุ่มสาวโสด (LCS ₀)	-	-
- ช่วงแต่งงานมีครอบครัวและมีลูก (LCS ₁)	-0.182	0.185
- ช่วงที่ลูกโต (LCS ₂)	-0.221	0.169
- ช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่ (LCS ₃)	-0.116	0.454
- ช่วงที่ครอบครัวแตกแยกและเลี้ยงลูกลำพัง (LCS ₄)	-0.211	0.288
- ช่วงสิ้นสุดชีวิตครอบครัว (LCS ₅)	-0.106	0.569
สถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน		
ปัญหาทางการเงินของครัวเรือน (PROBLEM)		0.000*
- ไม่มีปัญหา (PROBLEM ₀)	-	-
- มีปัญหาเฉพาะบางเดือน (PROBLEM ₁)	0.704	0.000*
- มีปัญหาหลายเดือน (PROBLEM ₂)	1.330	0.018**
ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร (CBIZ)		0.099***
- ไม่สามารถกู้ยืมได้ (CBIZ ₀)	-	-
- สามารถกู้ยืมได้บางส่วน (CBIZ ₁)	0.245	0.195
- สามารถกู้ยืมได้ทั้งหมด (CBIZ ₂)	0.533	0.032**
ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็น (CSOS)		0.006*
- ไม่สามารถกู้ยืมได้ (CSOS ₀)	-	-
- สามารถกู้ยืมได้บางส่วน (CSOS ₁)	0.754	0.003*
- สามารถกู้ยืมได้ทั้งหมด (CSOS ₂)	0.880	0.003*
ln ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนทั้งสิ้นต่อเดือน (lnEXPEND)	1.092	0.000*
ln รายได้ของครัวเรือนทั้งสิ้นต่อเดือน (lnINCOME)	0.131	0.334

ตาราง 7 (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	β	Sig.
มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน (HASSET)		0.000*
- น้อยกว่า 10,000 บาท (HASSET ₀)	-	-
- 10,001 – 30,000 บาท (HASSET ₁)	0.360	0.044**
- 30,001 – 50,000 บาท (HASSET ₂)	1.158	0.000*
- 50,001 – 100,000 บาท (HASSET ₃)	0.783	0.009*
- 100,001 – 500,000 บาท (HASSET ₄)	0.562	0.002*
- 500,001 – 1,000,000 บาท (HASSET ₅)	0.930	0.000*
- 1,000,001 – 5,000,000 บาท (HASSET ₆)	0.243	0.309
- 5,000,001 – 10,000,000 บาท (HASSET ₇)	-0.106	0.739
- มากกว่า 10,000,000 บาท (HASSET ₈)	-0.423	0.250
มูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน (FASSET)		0.000*
- น้อยกว่า 10,000 บาท (FASSET ₀)	-	-
- 10,001 – 30,000 บาท (FASSET ₁)	-0.261	0.065***
- 30,001 – 50,000 บาท (FASSET ₂)	-0.589	0.000*
- 50,001 – 100,000 บาท (FASSET ₃)	-0.856	0.000*
- 100,001 – 500,000 บาท (FASSET ₄)	-1.367	0.000*
- 500,001 – 1,000,000 บาท (FASSET ₅)	-1.600	0.000*
- 1,000,001 – 5,000,000 บาท (FASSET ₆)	-2.500	0.000*
- 5,000,001 – 10,000,000 บาท (FASSET ₇)	-4.138	0.000*
- มากกว่า 10,000,000 บาท (FASSET ₈)	-3.540	0.001*
สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย (HOME)		0.008*
- ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตัวเอง (HOME ₀)	-	-
- มีที่อยู่อาศัยเป็นของตัวเอง (HOME ₁)	-0.432	0.008*
สถานภาพทางสังคมของครัวเรือน		
สถานภาพการทำงาน (WORK)		0.731
- ผู้ไม่ประกอบอาชีพ (WORK ₀)	-	-
- ผู้ประกอบอาชีพ (WORK ₁)	0.038	0.731

ตาราง 7 (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	β	Sig.
ระดับการศึกษา (EDU)		0.882
- ประถมศึกษาและต่ำกว่า (EDU ₁)	0.025	0.921
- มัธยมศึกษา (EDU ₂)	-0.097	0.715
- อนุปริญญา (EDU ₃)	-0.092	0.786
- ปริญญาตรี (EDU ₄)	-0.125	0.648
- ปริญญาโทและสูงกว่า (EDU ₅)	0.082	0.825
- การศึกษาอื่นๆ (EDU ₆)	-	-
Constant	-12.942	0.000*
Observation	2235	
-2Log Likelihood	2661.115	
LR Chi-Square	366.359	
Prob > LR Chi-Square	0.000*	
Pseudo-R ²	0.151	

ที่มา : จากการคำนวณ

หมายเหตุ : ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และตัวอักษรย่อที่ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

-2Log likelihood แทน ค่าความเหมาะสมของแบบจำลองกรณีที่มีตัวแปรอิสระที่กำหนดในแบบจำลอง

LR Chi-Square แทน ค่าความเหมาะสมของแบบจำลองที่เทียบระหว่างกรณีที่ไม่มีความแปรอิสระที่กำหนดในแบบจำลองและกรณีที่มีตัวแปรอิสระที่กำหนดในแบบจำลอง

Pseudo-R² แทน ค่าความผันแปรของตัวแปรตาม จากการคำนวณด้วยวิธี Cox&Snell R²

β แทน ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรอิสระแต่ละตัว

Sig. แทน ค่านัยสำคัญทางสถิติจาก Wald test

*, **, *** แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 95 และ 90 ตามลำดับ

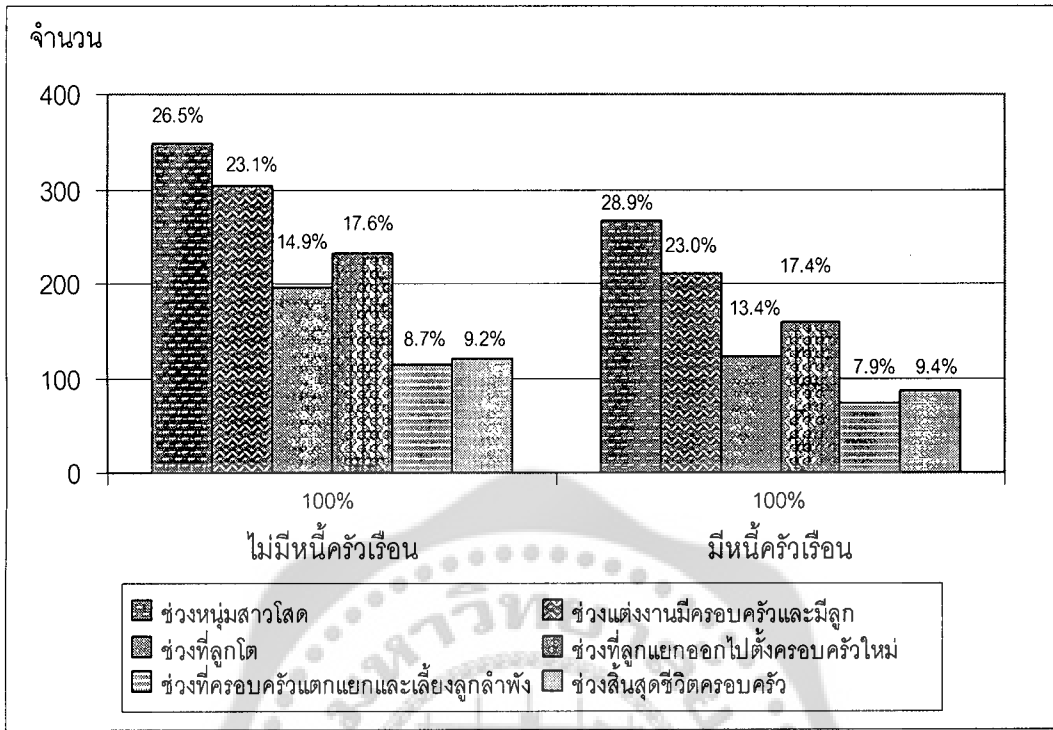
2. การศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

ในการศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงกลุ่ม โดยสร้างตารางแจกแจงความถี่ (Crosstabs) ซึ่งมีตัวแปรตาม คือ การก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร และตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพทางสังคมของครัวเรือน จะแสดงผลการวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

2.1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน

วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน (LCS)

การศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน พบว่าครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2549 ที่มีหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 41.1 และที่ไม่มีหนี้ คิดเป็นร้อยละ 58.9 และมีวัฏจักรชีวิตของครัวเรือนส่วนใหญ่อยู่ในช่วงหนุ่มสาวโสด คิดเป็นร้อยละ 27.5 รองลงมา คือ ช่วงแต่งงานมีครอบครัวและมีลูก และช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่ คิดเป็นร้อยละ 23.0 และ 17.5 ตามลำดับ นอกจากนี้ พบว่าทั้งครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สินและครัวเรือนที่มีหนี้สิน ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงหนุ่มสาวโสด (ร้อยละ 26.5 และ 28.9 ตามลำดับ) รองลงมา คือ ช่วงแต่งงานมีครอบครัวและมีลูก (ร้อยละ 23.1 และ 23.0 ตามลำดับ) และช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่ (ร้อยละ 17.6 และ 17.6 ตามลำดับ) เช่นเดียวกัน

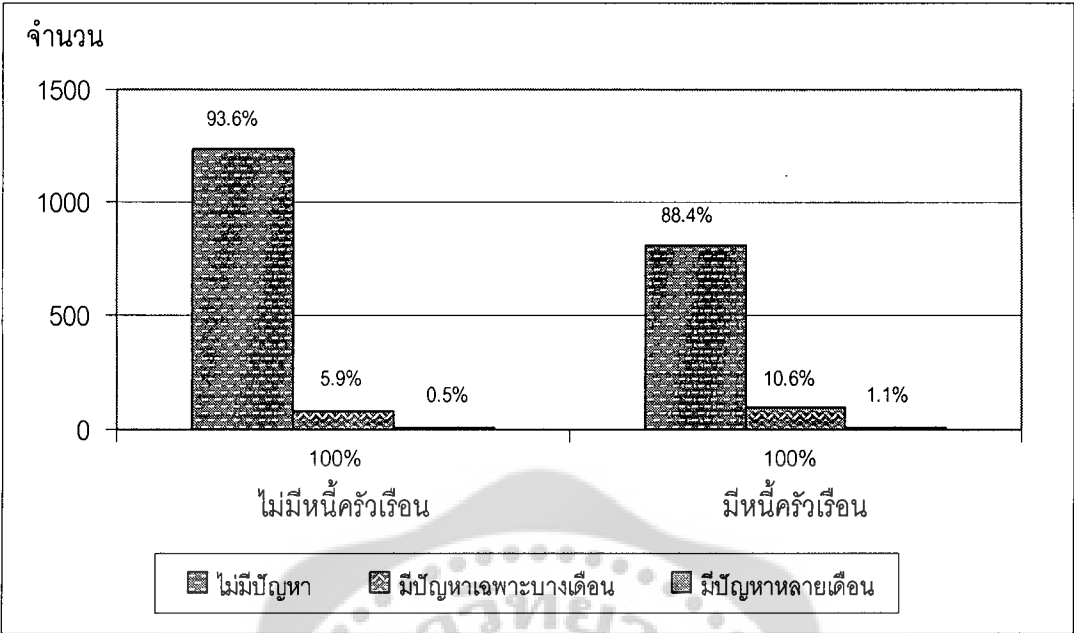


ภาพประกอบ 14 การกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน

ที่มา : จากการคำนวณ

2.2 ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน
ปัญหาทางการเงินของครัวเรือน (PROBLEM)

การศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และปัญหาทางการเงินของครัวเรือน พบว่าครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2549 ที่ไม่มีปัญหาทางการเงิน คิดเป็นร้อยละ 91.5 รองลงมา คือ มีปัญหาทางการเงินเฉพาะบางเดือน และมีปัญหาทางการเงินหลายเดือน คิดเป็นร้อยละ 7.8 และ 0.7 ตามลำดับ นอกจากนี้ พบว่าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน ส่วนใหญ่จะไม่มีปัญหาทางการเงิน (ร้อยละ 93.6) ในขณะที่ครัวเรือนบางส่วนยอมรับว่ามีปัญหาทางการเงินเฉพาะบางเดือน และมีปัญหาทางการเงินหลายเดือน (ร้อยละ 5.9 และ 0.5 ตามลำดับ) ในขณะที่ครัวเรือนที่มีหนี้สิน ส่วนใหญ่จะไม่มีปัญหาทางการเงิน (ร้อยละ 88.4) รองลงมาคือ มีปัญหาทางการเงินเฉพาะบางเดือนและหลายเดือน (ร้อยละ 10.6 และ 1.1 ตามลำดับ)

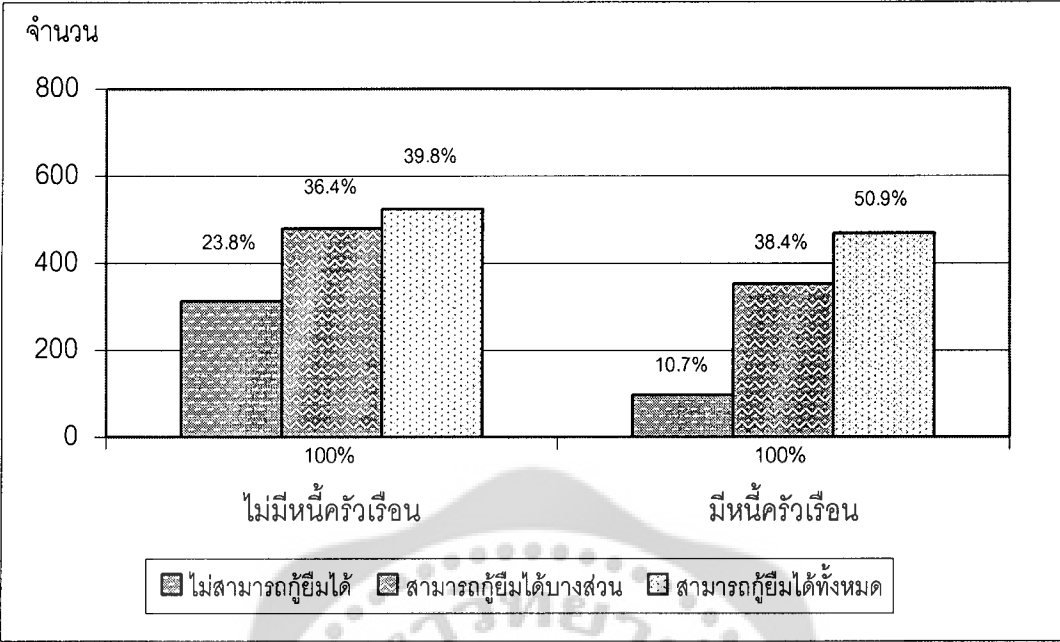


ภาพประกอบ 15 การกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และปัญหาทางการเงินของครัวเรือน

ที่มา : จากการคำนวณ

ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร (CBIZ)

การศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร พบว่าครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2549 สามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตรได้ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 44.4 รองลงมา คือ ครัวเรือนที่สามารถกู้ยืมได้บางส่วน และไม่สามารถกู้ยืมได้ คิดเป็นร้อยละ 37.2 และ 18.4 ตามลำดับ นอกจากนี้ พบว่าทั้งครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สินและครัวเรือนที่มีหนี้สินจะสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตรได้ทั้งหมดสูงสุด (ร้อยละ 39.8 และ 50.9 ตามลำดับ) รองลงมา คือ สามารถกู้ยืมได้บางส่วน เช่นเดียวกัน (ร้อยละ 36.4 และ 38.4 ตามลำดับ)

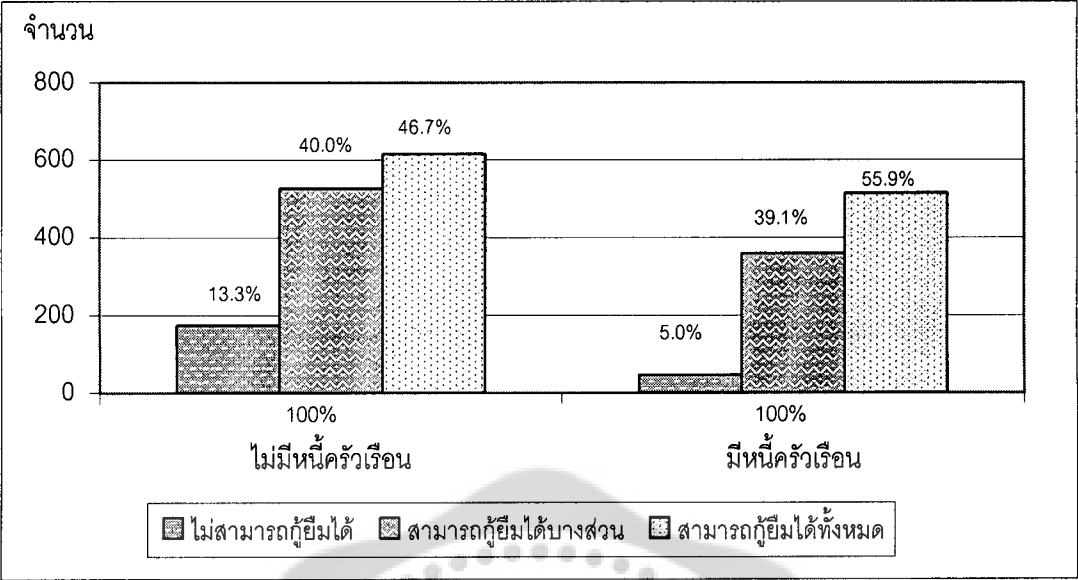


ภาพประกอบ 16 การกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร

ที่มา : จากการคำนวณ

ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็น (CSOS)

การศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็น พบว่าครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2549 สามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อเพื่อกรณีจำเป็นได้ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 50.5 รองลงมา คือ ครัวเรือนที่สามารถกู้ยืมได้บางส่วน และไม่สามารถกู้ยืมได้ คิดเป็นร้อยละ 39.6 และ 9.9 ตามลำดับ นอกจากนี้ พบว่าทั้งครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สินและครัวเรือนที่มีหนี้สินจะสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตรได้ทั้งหมดสูงสุด (ร้อยละ 46.7 และ 55.9 ตามลำดับ) รองลงมา คือ สามารถกู้ยืมได้บางส่วน เช่นเดียวกัน (ร้อยละ 40.0 และ 39.1 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณาเฉพาะครัวเรือนที่ไม่สามารถกู้ยืม พบว่าอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร ทั้งครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สินและมีหนี้สิน (ร้อยละ 13.3 และ 5.0 ตามลำดับ)

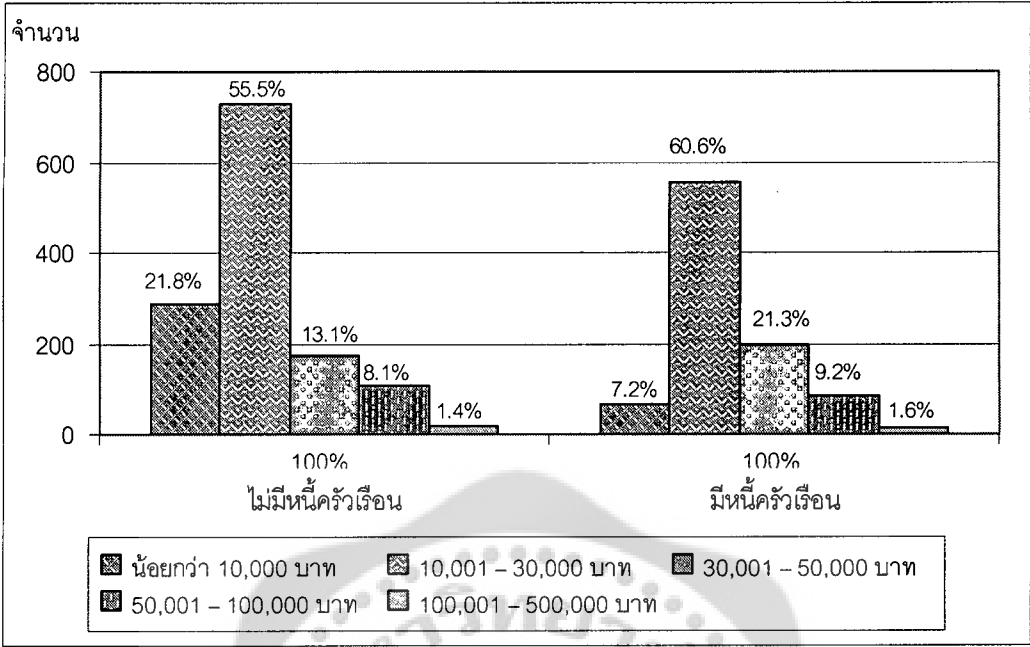


ภาพประกอบ 17 การกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็น

ที่มา : จากการคำนวณ

ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน (EXPEND)

การศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และค่าใช้จ่ายของครัวเรือน พบว่าครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2549 ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายของครัวเรือนทั้งสิ้นอยู่ระหว่าง 10,001 – 30,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 57.6 รองลงมา คือ ค่าใช้จ่ายระหว่าง 30,001 – 50,000 บาทต่อเดือน และต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 16.5 และ 15.8 ตามลำดับ นอกจากนี้ พบว่าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้ ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายของครัวเรือนทั้งสิ้นอยู่ระหว่าง 10,001 – 30,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 55.5) รองลงมา คือ ค่าใช้จ่ายต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน และ 30,001 – 50,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 21.8 และ 13.1 ตามลำดับ) ในขณะที่ครัวเรือนที่มีหนี้ ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายของครัวเรือนทั้งสิ้นอยู่ระหว่าง 10,001 – 30,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 60.6) รองลงมา คือ ค่าใช้จ่ายระหว่าง 30,001 – 50,000 บาทต่อเดือน และ 50,001 – 100,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 21.3 และ 9.2 ตามลำดับ)

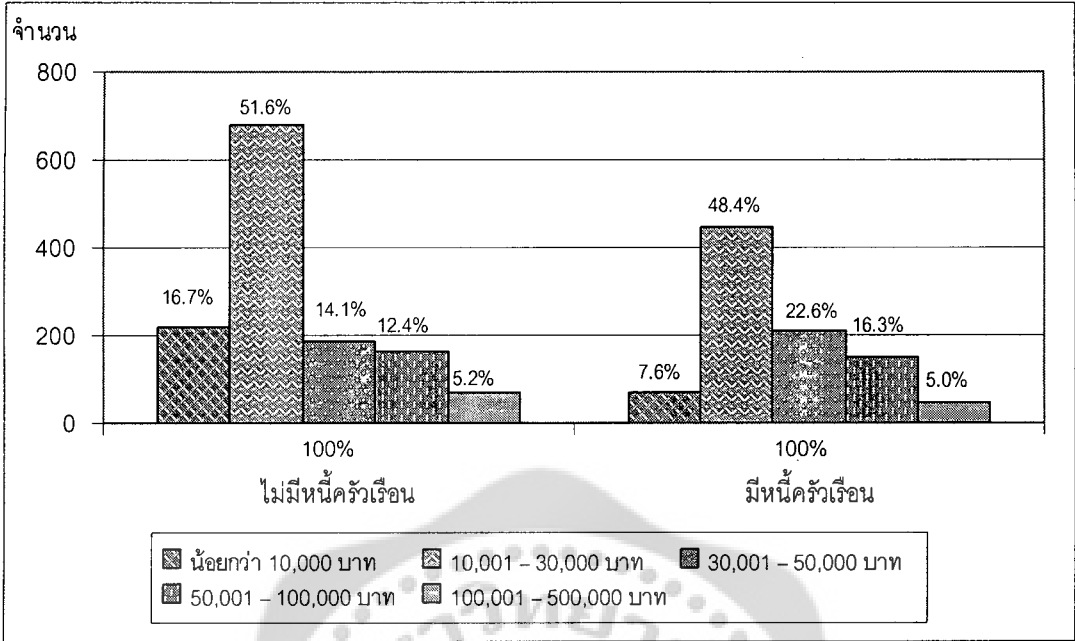


ภาพประกอบ 18 การกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และค่าใช้จ่ายของครัวเรือน

ที่มา : จากการคำนวณ

รายได้ของครัวเรือน (INCOME)

การศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และรายได้ของครัวเรือน พบว่าครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2549 รองลงมา คือ มีรายได้ของครัวเรือนทั้งสิ้นอยู่ระหว่าง 10,001 – 30,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 50.3 ส่วนรายได้ระหว่าง 30,001 – 50,000 บาทต่อเดือน และ 50,001 – 100,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 17.6 และ 14.0 ตามลำดับ นอกจากนี้ พบว่าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้ ส่วนใหญ่มีรายได้ของครัวเรือนทั้งสิ้นอยู่ระหว่าง 10,001 – 30,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 51.6) รองลงมา คือ รายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน และ 30,001 – 50,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 16.7 และ 14.1 ตามลำดับ) ในขณะที่ครัวเรือนที่มีหนี้ ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายของครัวเรือนทั้งสิ้นอยู่ระหว่าง 10,001 – 30,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 48.4) รองลงมา คือ รายได้ระหว่าง 30,001 – 50,000 บาทต่อเดือน และ 50,001 – 100,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 23 และ 16 ตามลำดับ)

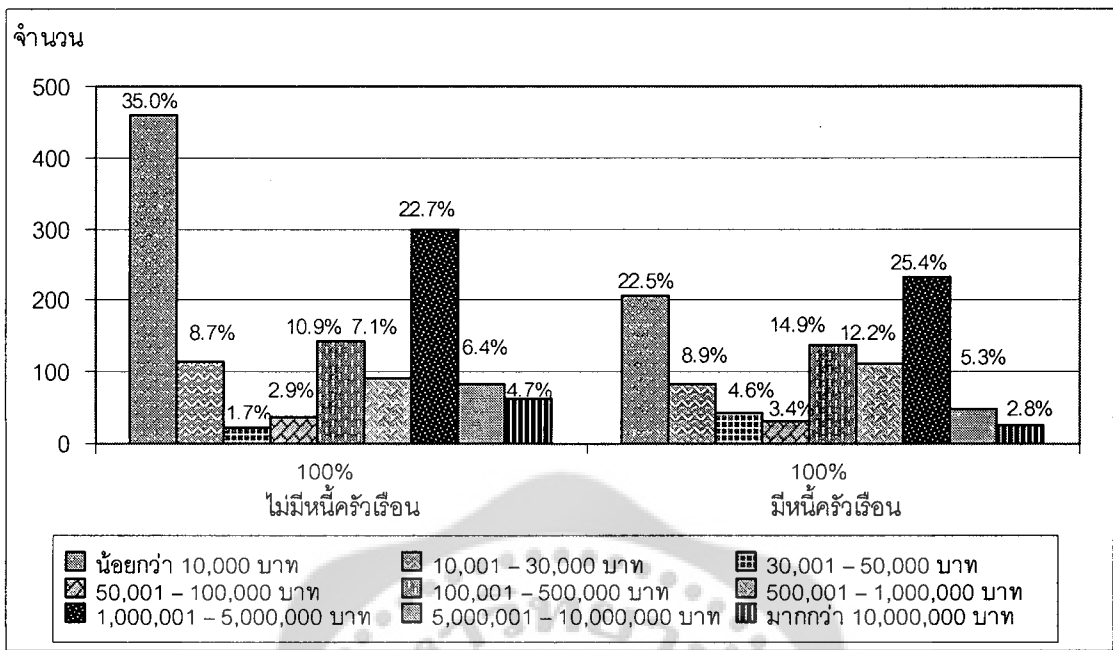


ภาพประกอบ 19 การกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และรายได้ของครัวเรือน

ที่มา : จากการคำนวณ

มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน (HASSET)

การศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และมูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน พบว่าครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2549 ส่วนใหญ่มีมูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนทั้งสิ้นต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.8 รองลงมา คือ มูลค่าทรัพย์สินระหว่าง 1,000,001 – 5,000,000 บาท และ 100,001 – 500,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 23.8 และ 12.5 ตามลำดับ นอกจากนี้ พบว่าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน ส่วนใหญ่จะมีมูลค่าทรัพย์สินต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 35.0) ทำให้ครัวเรือนไม่สามารถกู้ยืมเงินตามความต้องการได้ เนื่องจากไม่มีทรัพย์สินที่จะนำไปใช้เพื่อเป็นหลักประกันในการกู้ยืม รองลงมา คือ มูลค่าทรัพย์สินระหว่าง 1,000,001 – 5,000,000 บาท และ 100,001 – 500,000 บาท (ร้อยละ 22.7 และ 10.9 ตามลำดับ) ในขณะที่ครัวเรือนที่มีหนี้สิน ส่วนใหญ่จะมีมูลค่าทรัพย์สินอยู่ระหว่าง 1,000,001 – 5,000,000 บาท (ร้อยละ 25.4)

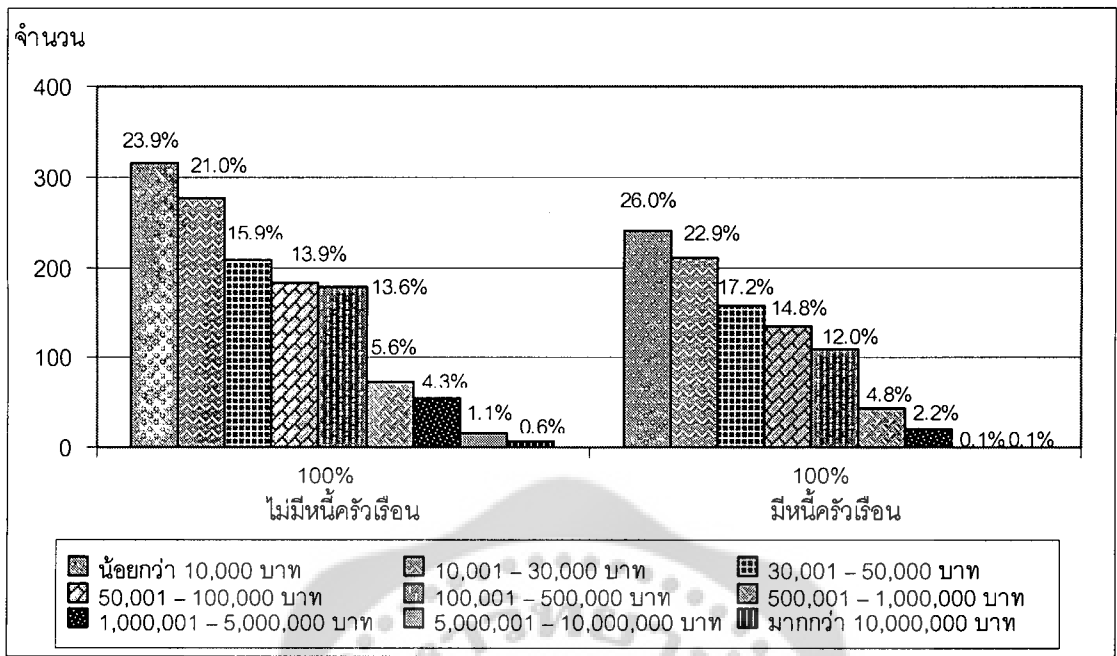


ภาพประกอบ 20 การกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และมูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน

ที่มา : จากการคำนวณ

มูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน (FASSET)

การศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และมูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน พบว่าครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2549 ส่วนใหญ่มีมูลค่าทรัพย์สินทางการเงินทั้งสิ้นต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 24.8 รองลงมา คือ มูลค่าทรัพย์สินทางการเงินระหว่าง 10,001 - 30,000 บาท และ 30,001 - 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.8 และ 16.4 ตามลำดับ นอกจากนี้ พบว่าทั้งครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สินและครัวเรือนที่มีหนี้สิน ส่วนใหญ่มีมูลค่าทรัพย์สินทางการเงินต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 23.9 และ 26.0 ตามลำดับ) รองลงมา คือ มูลค่าทรัพย์สินทางการเงินระหว่าง 10,001 - 30,000 บาท (ร้อยละ 21.0 และ 22.9 ตามลำดับ) และ 30,001 - 50,000 บาท (ร้อยละ 15.9 และ 17.2 ตามลำดับ) เช่นเดียวกัน

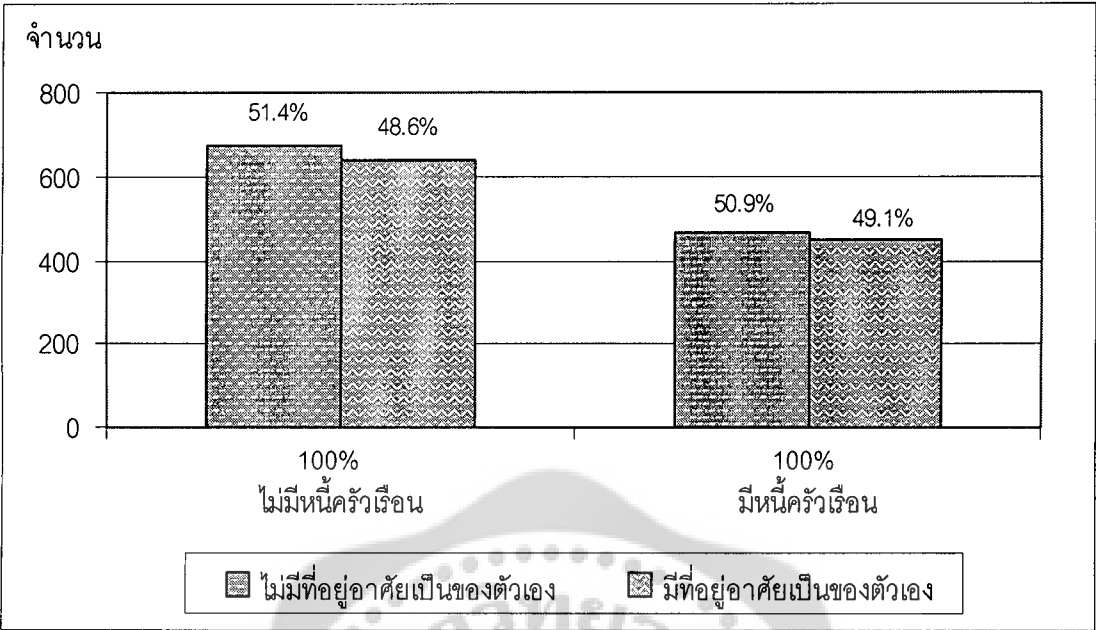


ภาพประกอบ 21 การกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร และมูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน

ที่มา : จากการคำนวณ

สถานการณ์การครอบครองที่อยู่อาศัย (HOME)

การศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และสถานการณ์การครอบครองที่อยู่อาศัย พบว่าครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2549 ที่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง และไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 51.2 และ 48.8 ตามลำดับ นอกจากนี้ พบว่าครัวเรือนทั้งที่ไม่มีหนี้สินและครัวเรือนที่มีหนี้สิน ส่วนใหญ่ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง (ร้อยละ 51.4 และ 50.9 ตามลำดับ) รองลงมาคือ ครัวเรือนทั้งที่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง (ร้อยละ 48.5 และ 49.1 ตามลำดับ) เช่นเดียวกัน ซึ่งมีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย

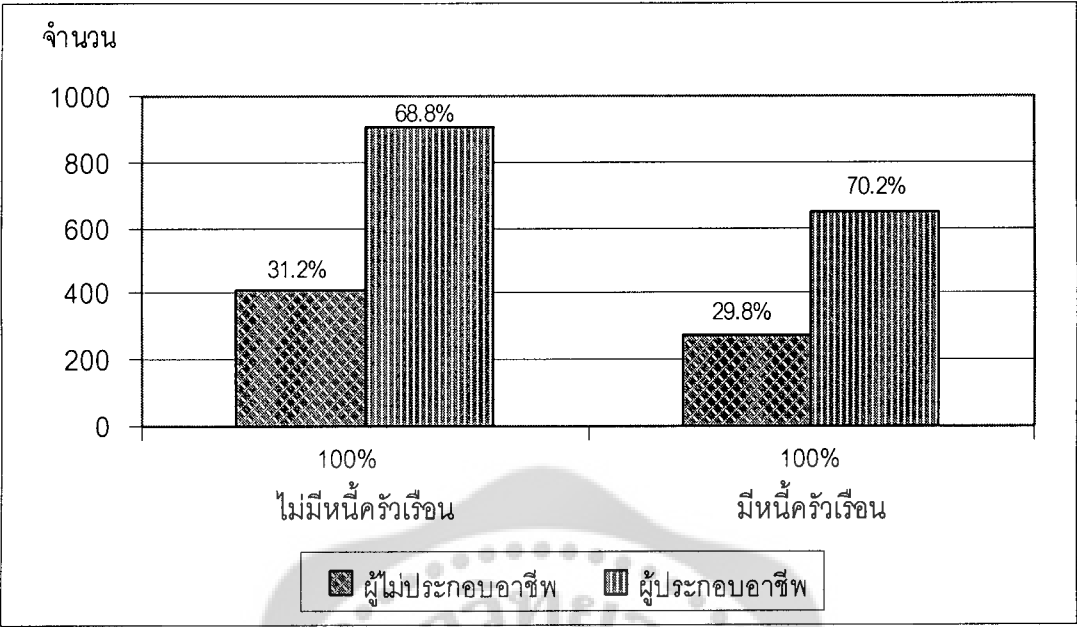


ภาพประกอบ 22 การกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และสถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย

ที่มา : จากการคำนวณ

2.3 ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมของครัวเรือน
สถานภาพการทำงาน (WORK)

การศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และสถานภาพการทำงาน พบว่าครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2549 มีหัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพ และที่ไม่ประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 69.4 และ 30.6 ตามลำดับ นอกจากนี้ พบว่าทั้งครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สินและครัวเรือนที่มีหนี้สิน ส่วนใหญ่หัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพ (ร้อยละ 68.8 และ 70.2 ตามลำดับ) รองลงมา คือ หัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ประกอบอาชีพ (ร้อยละ 31.2 และ 29.8 ตามลำดับ) เช่นเดียวกัน

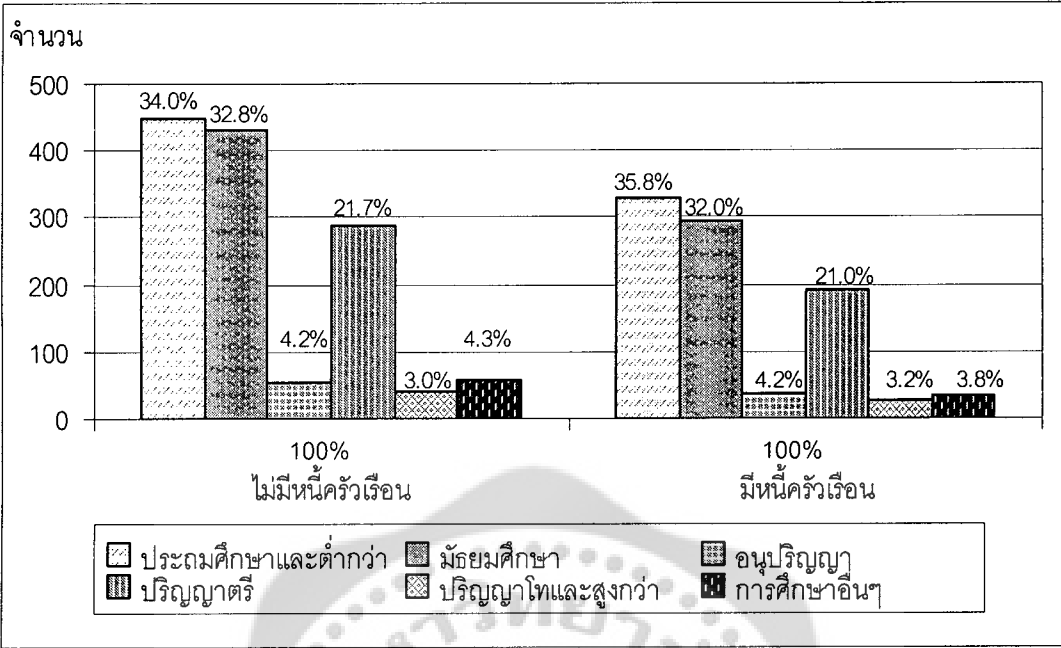


ภาพประกอบ 23 การกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และสถานภาพการทำงาน

ที่มา : จากการคำนวณ

ระดับการศึกษา (EDU)

การศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และระดับการศึกษา พบว่าครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2549 ส่วนใหญ่มีหัวหน้าครัวเรือนที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 34.7 รองลงมา คือ ระดับมัธยมศึกษา และระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 32.4 และ 21.4 ตามลำดับ นอกจากนี้ พบว่าทั้งครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สินและครัวเรือนที่มีหนี้ ส่วนใหญ่หัวหน้าครัวเรือนมีการศึกษาในระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า (ร้อยละ 34.0 และ 35.8 ตามลำดับ) รองลงมา คือ ระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 32.8 และ 32.0 ตามลำดับ) และระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 21.7 และ 21.0 ตามลำดับ) เช่นเดียวกัน และหัวหน้าครัวเรือนที่มีการศึกษาอยู่ในระดับอนุปริญญา ระดับปริญญาโทและสูงกว่า และการศึกษาอื่นๆ จะมีแนวโน้มในการก่อหนี้และไม่ก่อหนี้ในระดับที่มีความแตกต่างกันไม่มากนัก



ภาพประกอบ 24 การกระจายตัวของหน้คร้วเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างการก่อนหน้คร้วเรือน และระดับการศึกษาของหัวหน้าคร้วเรือน

ที่มา : จากการคำนวณ

3. การศึกษาครัวเรือนที่มีหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะการก่อหนี้ครัวเรือน

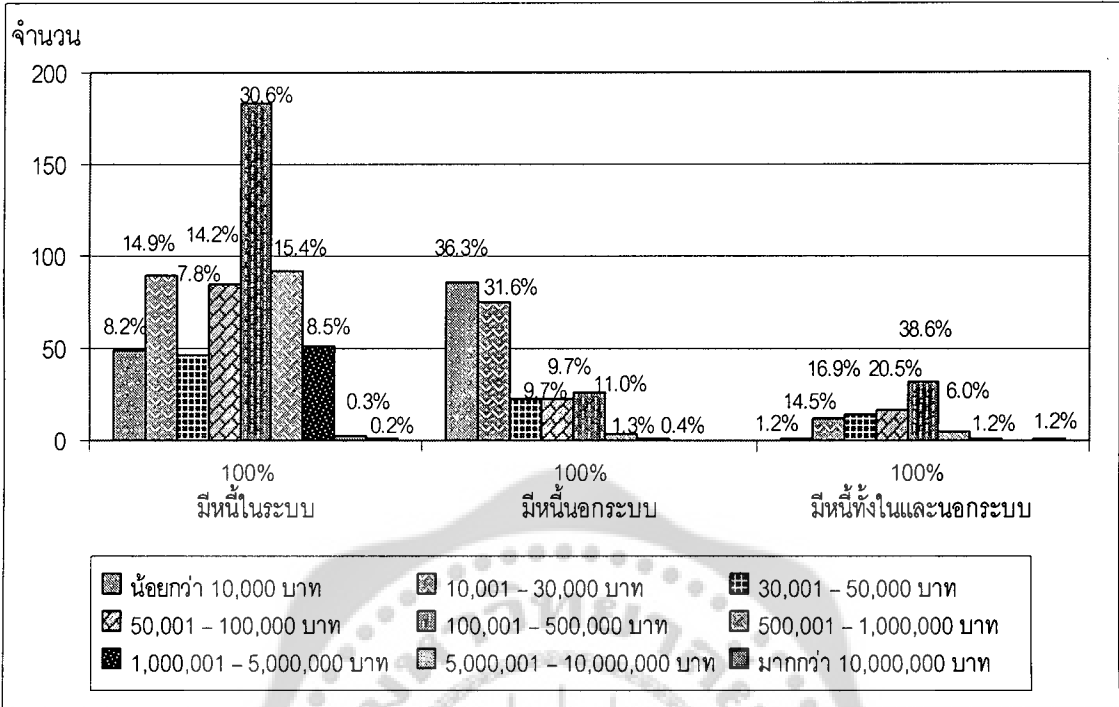
ในการศึกษาครัวเรือนที่มีหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะการก่อหนี้ครัวเรือน ใช้การสรุปข้อมูลของตัวแปรเชิงกลุ่มหรือเชิงคุณภาพ โดยสร้างตารางแจกแจงความถี่ (Crosstabs) ซึ่งมีตัวแปรตาม คือ ครัวเรือนที่มีหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามแหล่งเงินกู้ และตัวแปรอิสระ คือ หนี้ครัวเรือนคงค้าง และวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม จะแสดงผลการวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

3.1 ลักษณะการก่อหนี้ครัวเรือน

หนี้ครัวเรือนคงค้าง (TDEBT)

การศึกษาครัวเรือนที่มีหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะการก่อหนี้ครัวเรือน ระหว่างแหล่งเงินกู้ และหนี้ครัวเรือนคงค้าง พบว่าครัวเรือนที่มีหนี้ในเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2549 มีการกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินกู้ในระบบสูงถึงร้อยละ 65.2 รองลงมา คือ แหล่งเงินกู้นอกระบบ และกู้ทั้งในและนอกระบบ คิดเป็นร้อยละ 25.8 และ 9 ตามลำดับ และครัวเรือนส่วนใหญ่มีหนี้ครัวเรือนคงค้างอยู่ระหว่าง 100,001 – 500,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 26.2 รองลงมา คือ มีหนี้สินทั้งสิ้นอยู่ระหว่าง 10,001 – 30,000 บาท และน้อยกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 19.2 และ 14.8 ตามลำดับ

นอกจากนี้ พบว่าครัวเรือนที่มีหนี้ในระบบ ส่วนใหญ่จะมีหนี้สินทั้งสิ้นอยู่ระหว่าง 100,001 – 500,000 บาท (ร้อยละ 30.6) รองลงมา คือ มีหนี้สินทั้งสิ้นอยู่ระหว่าง 500,001 – 1,000,000 บาท (ร้อยละ 15.4) ส่วนครัวเรือนที่มีหนี้นอกระบบ ส่วนใหญ่จะมีหนี้สินทั้งสิ้นน้อยกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 36.3) รองลงมา คือ มีหนี้สินทั้งสิ้นอยู่ระหว่าง 10,001 – 30,000 บาท (ร้อยละ 31.6) และครัวเรือนที่มีหนี้ทั้งในและนอกระบบ ส่วนใหญ่จะมีหนี้สินทั้งสิ้นอยู่ระหว่าง 100,001 – 500,000 บาท (ร้อยละ 38.6) รองลงมา คือ มีหนี้สินทั้งสิ้นอยู่ระหว่าง 50,001 – 100,000 บาท (ร้อยละ 20.5)

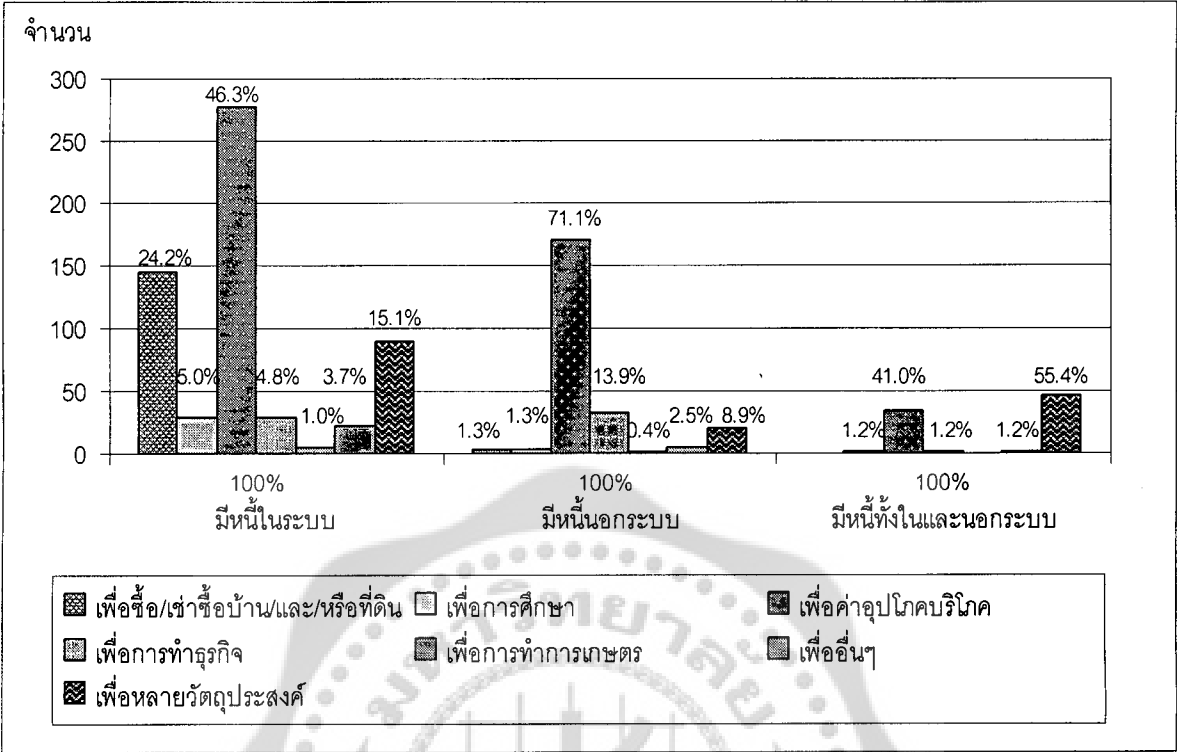


ภาพประกอบ 25 ครั้วเรือนที่มีหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะการก่อหนี้ครัวเรือน ระหว่างแหล่งเงินทุน และหนี้ครัวเรือนคงค้าง

ที่มา : จากการคำนวณ

วัตถุประสงค์ของการกู้ยืม (PURPOSE)

การศึกษาครัวเรือนที่มีหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะการก่อหนี้ครัวเรือนระหว่างแหล่งเงินทุน และวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม พบว่าครัวเรือนที่มีหนี้ในเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2549 ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเพื่อค่าอุปโภคบริโภค คิดเป็นร้อยละ 52.3 รองลงมา คือ เพื่อหลายวัตถุประสงค์ และเพื่อซื้อ/เช่าซื้อบ้าน/และ/หรือที่ดิน คิดเป็นร้อยละ 17.0 และ 16.1 ตามลำดับ นอกจากนี้พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนในระบบเพื่อค่าอุปโภคบริโภค และเพื่อซื้อ/เช่าซื้อบ้าน/และ/หรือที่ดิน (ร้อยละ 46.3 และ 24.2 ตามลำดับ) ในขณะที่มีวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนนอกระบบเพื่อค่าอุปโภคบริโภค และเพื่อการทำธุรกิจ (ร้อยละ 71.7 และ 13.9 ตามลำดับ) และมีวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนทั้งในและนอกระบบเพื่อหลายวัตถุประสงค์ และเพื่อค่าอุปโภคบริโภค (ร้อยละ 55.4 และ 41.0 ตามลำดับ)



ภาพประกอบ 26 ครุฑเรือนที่มีที่ดินในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะการก่อกำเนิดครุฑเรือน ระหว่างแหล่งเงินทุน และวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม

ที่มา : จากการคำนวณ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยนี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2549 เพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถนำข้อมูลไปใช้เพื่อประกอบการตัดสินใจและวางแผนทางการเงิน ส่วนภาคธุรกิจสามารถนำข้อมูลไปใช้ศึกษาวิจัยเพื่อวางแผนและกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมกับสินค้าและบริการได้ และหน่วยงานภาครัฐหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปใช้เพื่อวางแผน กำหนดแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนได้อย่างเหมาะสม

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคม
3. เพื่อศึกษาครัวเรือนที่มีหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะการก่อหนี้ครัวเรือน

สมมติฐานในการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แบ่งปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยที่เกี่ยวกับวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน และปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมของครัวเรือน ซึ่งมีสมมติฐานในการวิจัยดังนี้

1. ปัจจัยที่เกี่ยวกับวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน ประกอบด้วย

1.1 วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน มีความสัมพันธ์ได้ทั้งทางบวกและลบ (+,-) กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะในแต่ละช่วงวัฏจักรชีวิตของครัวเรือนจะมีความจำเป็นและเป้าหมายทางการเงินต่างกัน โดยช่วงที่อายุน้อย จะมีรายได้น้อย แต่มีการบริโภคสูง ทำให้มีการก่อหนี้สินสูง (-) ได้แก่ ช่วงหนุ่มสาวโสด ช่วงแต่งงานมีครอบครัวและมีลูก และช่วงที่ครอบครัวแตกแยกและเลี้ยงลูกลำพัง ในขณะที่ช่วงวัยกลางคน จะมีรายได้สูงกว่าการบริโภค ทำให้มีการก่อหนี้สินต่ำ (-) ได้แก่ ช่วงที่

ลูกโต และช่วงสูงอายุ จะมีรายได้น้อยหรืออาจไม่มีรายได้เลย จึงนำเงินออมมาใช้ในการบริโภค หากไม่เพียงพอจะทำให้มีการก่อหนี้สินสูง (+) ได้แก่ ช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่ และช่วงสิ้นสุดชีวิตครอบครัว

2. ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ประกอบด้วย

2.1 ปัญหาทางการเงินของครัวเรือน มีความสัมพันธ์ทางบวก (+) กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะหากครัวเรือนมีปัญหาทางการเงินทั้งบางเดือนและหลายเดือน จะเป็นภาวะที่ครัวเรือนขาดสภาพคล่องทางการเงิน ทำให้มีความจำเป็นจะต้องก่อหนี้

2.2 ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร มีความสัมพันธ์ทางบวก (+) กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะหากครัวเรือนมีความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตรทั้งที่ได้บางส่วนและได้ทั้งหมด จะมีการก่อหนี้สินสูงกว่าครัวเรือนที่ไม่สามารถกู้ได้ เพราะข้อจำกัดทางการเงินน้อยกว่าและมีความน่าเชื่อถือในการชำระหนี้คืนสูงกว่า

2.3 ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็น มีความสัมพันธ์ทางบวก (+) กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะหากครัวเรือนมีความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็นทั้งที่ได้บางส่วนและได้ทั้งหมด จะมีการก่อหนี้สินสูงกว่าครัวเรือนที่ไม่สามารถกู้ได้ เพราะข้อจำกัดทางการเงินน้อยกว่าและมีความน่าเชื่อถือในการชำระหนี้คืนสูงกว่า

2.4 ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน มีความสัมพันธ์ทางบวก (+) กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะหากครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายสูง จะมีการก่อหนี้สินสูงกว่าครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายต่ำกว่า

2.5 รายได้ของครัวเรือน มีความสัมพันธ์ได้ทั้งทางบวกและลบ (+,-) กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะหากครัวเรือนมีรายได้สูง จะทำให้มีการเก็บออมไว้ใช้จ่าย จึงมีความจำเป็นจะต้องก่อหนี้ต่ำกว่า (-) ครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำ แต่ในอีกทางหนึ่งครัวเรือนที่มีรายได้สูง มีข้อจำกัดในการกู้ต่ำกว่า จึงสามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้ง่าย และสามารถขอวงเงินกู้ได้สูงกว่า (+)

2.6 มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน มีความสัมพันธ์ได้ทั้งทางบวกและลบ (+,-) กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะครัวเรือนที่มีมูลค่าทรัพย์สินสูงอาจเกิดจากการก่อหนี้ของครัวเรือนเพื่อนำมาใช้ซื้อทรัพย์สินเหล่านั้น และยังสามารถนำไปใช้เป็นหลักประกันในการก่อหนี้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ ได้อีก (+) แต่ในอีกทางหนึ่งครัวเรือนที่มีทรัพย์สินสูง ไม่เดือดร้อนที่จะต้องก่อหนี้ (-)

2.7 มูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน มีความสัมพันธ์ทางลบ (-) กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะหากครัวเรือนมีมูลค่าทรัพย์สินทางการเงินสูง ทั้งที่อยู่ในรูปของบัญชีเงินฝาก

พันธบัตร หุ้นรูปแบบต่างๆ หรือการลงทุนอื่นๆ นั้น จัดเป็นการออมและการลงทุน ซึ่งครัวเรือนมีโอกาสจะได้รับผลตอบแทน ทำให้ครัวเรือนมีมูลค่าทรัพย์สินทางการเงินเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นต้องก่อหนี้

2.8 สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัยของครัวเรือน มีความสัมพันธ์ได้ทั้งทางบวกและลบ (+,-) กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะหากครัวเรือนมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ซึ่งไม่มีภาระชำระหนี้ค่าที่อยู่อาศัย จะทำให้ครัวเรือนมีรายได้เหลือใช้และไม่จำเป็นต้องก่อหนี้ (-) แต่ในอีกทางหนึ่งหากครัวเรือนมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง แต่มีภาระหนี้จากการซื้อบ้านหรือที่ดิน ซึ่งหมายถึง ครัวเรือนมีการก่อหนี้เพื่อนำมาใช้ซื้อหรือเช่าซื้อที่อยู่อาศัย (+)

3. ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมของครัวเรือน ประกอบด้วย

3.1 สถานภาพการทำงาน มีความสัมพันธ์ได้ทั้งทางบวกและลบ (+,-) กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะหากหัวหน้าครัวเรือนประกอบอาชีพ มีรายได้ประจำที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต จึงไม่จำเป็นต้องก่อหนี้สิน (-) แต่ในอีกทางหนึ่งก็อาจมีการก่อหนี้สินสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ประกอบอาชีพ เพราะข้อจำกัดทางการเงินน้อยกว่าและมีความน่าเชื่อถือในการชำระหนี้คืนสูงกว่า (+)

3.2 ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์ได้ทั้งทางบวกและลบ (+,-) กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะระดับการศึกษาที่ต่างกันมีอิทธิพลต่อการออมที่ต่างกันด้วย ผู้มีระดับการศึกษาสูงจะมีการออมเงินสูง จึงไม่จำเป็นต้องก่อหนี้ (-) แต่ในอีกทางหนึ่งผู้มีระดับการศึกษาสูง จะมีความมั่นคงทางรายได้ และข้อจำกัดในการกู้ต่ำกว่า จึงสามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้ง่าย และสามารถขอวงเงินกู้ได้สูงกว่า (+)

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ข้อมูล

ในการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จากโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2549 จัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลครัวเรือนส่วนบุคคล ทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาลของทุกจังหวัดทั่วประเทศ ตั้งแต่เดือนมกราคม – ธันวาคม 2549 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สำคัญด้านเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ซึ่งมีจำนวนตัวอย่างครัวเรือนทั่วประเทศจำนวนทั้งสิ้น 44,918 ครัวเรือน เมื่อคัดเลือกเฉพาะตัวอย่างครัวเรือนที่ต้องการนำมาใช้ในการศึกษารั้งนี้ มีจำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 2,235 ครัวเรือน จึงคัดเลือกเฉพาะตัวแปรที่ต้องการ กำหนดชื่อตัวแปรและค่าตัวแปร

สำหรับตัวแปรที่กำหนดให้ใช้ในการวิจัยนี้ จะมีความแตกต่างกัน ตามความมุ่งหมายในการวิจัย โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร กำหนดให้ตัวแปรตาม คือ การก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร และตัวแปรอิสระ คือ ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม สามารถจำแนกเป็น 3 ปัจจัย ได้แก่ (1) ปัจจัยที่เกี่ยวกับวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน ประกอบด้วย วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน (2) ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ประกอบด้วย ปัญหาทางการเงิน ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร และเพื่อกรณีจำเป็น ค่าใช้จ่ายและรายได้ มูลค่าทรัพย์สินและทรัพย์สินทางการเงิน และสถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย และ (3) ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมของครัวเรือน ประกอบด้วย สถานภาพการทำงาน และระดับการศึกษา

2. การศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม กำหนดให้ตัวแปรตาม คือ การก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร และตัวแปรอิสระ คือ ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม สามารถจำแนกเป็น 3 ปัจจัย ได้แก่ (1) ปัจจัยที่เกี่ยวกับวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน ประกอบด้วย วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน (2) ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ประกอบด้วย ปัญหาทางการเงิน ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร และเพื่อกรณีจำเป็น ค่าใช้จ่ายและรายได้ มูลค่าทรัพย์สินและทรัพย์สินทางการเงิน และสถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย และ (3) ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมของครัวเรือน ประกอบด้วย สถานภาพการทำงาน และระดับการศึกษา

3. การศึกษาครัวเรือนที่มีหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะการก่อหนี้ครัวเรือน กำหนดให้ตัวแปรตาม คือ ครัวเรือนที่มีหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามแหล่งเงินกู้ และตัวแปรอิสระ คือ หนี้ครัวเรือนคงค้าง และวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional Data) และไม่มีการถ่วงน้ำหนัก (Unweighted Data) ซึ่งมีจำนวนตัวอย่างครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครทั้งสิ้น 2,235 ครัวเรือน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS Version 16.0 และสำหรับสถิติวิเคราะห์ที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก

(Logistic Regression) ด้วยแบบจำลอง Logit Model และใช้การสรุปข้อมูลของตัวแปรเชิงคุณภาพด้วยตารางแจกแจงความถี่ (Crosstabs) เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะตัวแปรที่ใช้ศึกษา

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการทดสอบข้อมูลในการวิจัยนี้ จะแตกต่างกันตามความมุ่งหมายในการวิจัย โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อกวนนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยเลือกใช้การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) ซึ่งประมาณค่าด้วยวิธี Maximum Likelihood โดยทดสอบหาค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Coefficient: β) และค่าพารามิเตอร์ของสมการถดถอยโลจิสติก (Probability Value: P-value or Significant: Sig.) ของตัวแปรอิสระจากสถิติทดสอบวอลด์ (Wald test) ค่าความผันแปรของตัวแปรตาม (Pseudo- R^2) และค่าความเหมาะสมของแบบจำลอง (-2Log likelihood)
2. การศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ผู้วิจัยเลือกใช้การสรุปข้อมูลของตัวแปรเชิงคุณภาพ โดยสร้างตารางแจกแจงความถี่ (Crosstabs)
3. การศึกษาครัวเรือนที่มีหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะการก่อกวนนี้ครัวเรือน ผู้วิจัยเลือกใช้การสรุปข้อมูลของตัวแปรเชิงคุณภาพ โดยสร้างตารางแจกแจงความถี่ (Crosstabs)

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อกวนนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2549 โดยนำปัจจัยที่มีลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม และลักษณะการก่อกวนนี้ ที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์มาใช้ในการศึกษา ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อกวนนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร มีผลการศึกษาดังนี้

การทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลอง จาก LR Chi-Square มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 กล่าวคือ แบบจำลองนี้มีความเหมาะสม และมีตัวแปรอิสระ 7 ตัวจากทั้งหมด 11 ตัวในแบบจำลองที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม แต่แบบจำลองนี้มีระดับความเหมาะสมที่ต่ำเนื่องจาก -2Log likelihood กรณีที่มีตัวแปรอิสระที่กำหนดในแบบจำลอง มีค่าค่อนข้างสูง

การวัดระดับความสัมพันธ์ จาก Pseudo-R² ด้วยวิธี Cox & Snell R² มีค่าค่อนข้างต่ำ กล่าวคือ ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ถูกต้องเพียง 15.1%

การทดสอบสัมประสิทธิ์ความถดถอยโลจิสติก และค่าพารามิเตอร์ของสมการถดถอยโลจิสติก ของตัวแปรอิสระจาก Wald test ได้แก่

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน ประกอบด้วย วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน พบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า วัฏจักรชีวิตของครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ประกอบด้วย 8 ตัวแปร โดยที่ตัวแปรเกือบทั้งหมดมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ปัญหาทางการเงินของครัวเรือน ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจ และการเกษตร ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็น ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน มูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน และสถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย แต่ยกเว้นรายได้ของครัวเรือน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 คือ ปัญหาทางการเงินของครัวเรือน ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็น ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน และมูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน (+) ในขณะที่มูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน และสถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในทิศทางตรงข้าม (-)

ตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 คือ ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร โดยเมื่อพิจารณาความสามารถกู้ยืมได้บางส่วน พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือน ในขณะที่ความสามารถกู้ยืมได้ทั้งหมด พบว่ามีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน (+)

ตัวแปรที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ คือ รายได้ของครัวเรือน แสดงว่า รายได้ของครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพทางสังคมของครัวเรือน ประกอบด้วย 2 ตัวแปร โดยที่ตัวแปรทั้งหมดไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ คือ สถานภาพการทำงาน และระดับการศึกษา แสดงว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือน

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษากการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม มีผลการศึกษาดังนี้

ปัจจัยที่เกี่ยวกับวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน ประกอบด้วย

วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน พบว่าทั้งครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สินและครัวเรือนที่มีหนี้สิน ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงหนุ่มสาวโสด (ร้อยละ 26.5 และ 28.9 ตามลำดับ) รองลงมา คือ ช่วงแต่งงานมีครอบครัวและมีลูก (ร้อยละ 23.1 และ 23.0 ตามลำดับ) และช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่ (ร้อยละ 17.6 และ 17.6 ตามลำดับ) เช่นเดียวกัน

ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ประกอบด้วย

ปัญหาทางการเงินของครัวเรือน พบว่าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน ส่วนใหญ่จะไม่มีปัญหาทางการเงิน (ร้อยละ 93.6) รองลงมา คือ มีปัญหาทางการเงินเฉพาะบางเดือน และมีปัญหาทางการเงินหลายเดือน (ร้อยละ 5.9 และ 0.5 ตามลำดับ) ในขณะที่ครัวเรือนที่มีหนี้สิน ส่วนใหญ่จะไม่มีปัญหาทางการเงิน (ร้อยละ 88.4) รองลงมา คือ มีปัญหาทางการเงินเฉพาะบางเดือน และหลายเดือน (ร้อยละ 10.6 และ 1.1 ตามลำดับ)

ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร พบว่าทั้งครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สินและครัวเรือนที่มีหนี้สินจะสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตรได้ทั้งหมดสูงสุด (ร้อยละ 39.8 และ 50.9 ตามลำดับ) รองลงมา คือ สามารถกู้ยืมได้บางส่วน (ร้อยละ 36.4 และ 38.4 ตามลำดับ) เช่นเดียวกัน

ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็น พบว่าทั้งครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สินและครัวเรือนที่มีหนี้สินจะสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตรได้ทั้งหมดสูงสุด (ร้อยละ 46.7 และ 55.9 ตามลำดับ) รองลงมา คือ สามารถกู้ยืมได้บางส่วน (ร้อยละ 40.0 และ 39.1 ตามลำดับ) เช่นเดียวกัน

ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน พบว่าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้ ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายของครัวเรือนทั้งสิ้นอยู่ระหว่าง 10,001 – 30,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 55.5) รองลงมา คือ ค่าใช้จ่ายต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน และ 30,001 – 50,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 21.8 และ 13.1 ตามลำดับ) ในขณะที่ครัวเรือนที่มีหนี้ ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายของครัวเรือนทั้งสิ้นอยู่ระหว่าง 10,001 – 30,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 60.6) รองลงมา คือ ค่าใช้จ่ายระหว่าง 30,001 – 50,000 บาทต่อเดือน และ 50,001 – 100,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 21.3 และ 9.2 ตามลำดับ)

รายได้ของครัวเรือน พบว่าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้ ส่วนใหญ่มีรายได้ของครัวเรือนทั้งสิ้นอยู่ระหว่าง 10,001 – 30,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 51.6) รองลงมา คือ รายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน และ 30,001 – 50,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 16.7 และ 14.1 ตามลำดับ) ในขณะที่ครัวเรือนที่มีหนี้ ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายของครัวเรือนทั้งสิ้นอยู่ระหว่าง 10,001 – 30,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 48.4) รองลงมา คือ รายได้ระหว่าง 30,001 – 50,000 บาทต่อเดือน และ 50,001 – 100,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 23 และ 16 ตามลำดับ)

มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน พบว่าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน ส่วนใหญ่จะมีมูลค่าทรัพย์สินต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 35.0) รองลงมา คือ มูลค่าทรัพย์สินระหว่าง 1,000,001 – 5,000,000 บาท และ 100,001 – 500,000 บาท (ร้อยละ 22.7 และ 10.9 ตามลำดับ) ในขณะที่ครัวเรือนที่มีหนี้สิน ส่วนใหญ่จะมีมูลค่าทรัพย์สินอยู่ระหว่าง 1,000,001 – 5,000,000 บาท (ร้อยละ 25.4) รองลงมา คือ ครัวเรือนที่มีมูลค่าทรัพย์สินต่ำกว่า 10,000 บาท และระหว่าง 100,001 – 500,000 บาท (ร้อยละ 22.5 และ 14.9 ตามลำดับ)

มูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน พบว่าทั้งครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สินและครัวเรือนที่มีหนี้สิน ส่วนใหญ่มีมูลค่าทรัพย์สินทางการเงินต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 23.9 และ 26.0 ตามลำดับ) รองลงมา คือ มูลค่าทรัพย์สินทางการเงินระหว่าง 10,001 – 30,000 บาท (ร้อยละ 21.0 และ 22.9 ตามลำดับ) และ 30,001 – 50,000 บาท (ร้อยละ 15.9 และ 17.2 ตามลำดับ) เช่นเดียวกัน

สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัยของครัวเรือน พบว่าครัวเรือนทั้งที่ไม่มีหนี้สินและครัวเรือนที่มีหนี้สิน ส่วนใหญ่ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง (ร้อยละ 51.4 และ 50.9 ตามลำดับ) รองลงมาคือ ครัวเรือนทั้งที่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง (ร้อยละ 48.5 และ 49.1 ตามลำดับ) เช่นเดียวกัน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพทางสังคมของครัวเรือน ประกอบด้วย

สถานภาพการทำงาน พบว่าทั้งครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สินและครัวเรือนที่มีหนี้สิน ส่วนใหญ่หัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพ (ร้อยละ 68.8 และ 70.2 ตามลำดับ) รองลงมา คือ หัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ประกอบอาชีพ (ร้อยละ 31.2 และ 29.8 ตามลำดับ) เช่นเดียวกัน

ระดับการศึกษา พบว่าทั้งครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สินและครัวเรือนที่มีหนี้สิน ส่วนใหญ่หัวหน้าครัวเรือนมีการศึกษาในระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า (ร้อยละ 34.0 และ 35.8 ตามลำดับ) รองลงมา คือ ระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 32.8 และ 32.0 ตามลำดับ) และระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 21.7 และ 21.0 ตามลำดับ) เช่นเดียวกัน

ส่วนที่ 3 ผลการศึกษาครัวเรือนที่มีหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะการก่อหนี้
ครัวเรือน มีผลการศึกษาดังนี้

ลักษณะการก่อหนี้ครัวเรือน ประกอบด้วย

หนี้ครัวเรือนคงค้าง พบว่าครัวเรือนที่มีหนี้ในระบบ ส่วนใหญ่จะมีหนี้สินทั้งสิ้นอยู่ระหว่าง 100,001 – 500,000 บาท (ร้อยละ 30.6) รองลงมา คือ มีหนี้สินทั้งสิ้นอยู่ระหว่าง 500,001 – 1,000,000 บาท (ร้อยละ 15.4) ส่วนครัวเรือนที่มีหนี้นอกระบบ ส่วนใหญ่จะมีหนี้สินทั้งสิ้นน้อยกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 36.3) รองลงมา คือ มีหนี้สินทั้งสิ้นอยู่ระหว่าง 10,001 – 30,000 บาท (ร้อยละ 31.6) และครัวเรือนที่มีหนี้ทั้งในและนอกระบบ ส่วนใหญ่จะมีหนี้สินทั้งสิ้นอยู่ระหว่าง 100,001 – 500,000 บาท (ร้อยละ 38.6) รองลงมา คือ มีหนี้สินทั้งสิ้นอยู่ระหว่าง 50,001 – 100,000 บาท (ร้อยละ 20.5)

วัตถุประสงค์ของการกู้ยืม พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ในระบบเพื่อค่าอุปโภคบริโภค และเพื่อซื้อ/เช่าซื้อบ้าน/และ/หรือที่ดิน (ร้อยละ 46.3 และ 24.2 ตามลำดับ) ในขณะที่มีวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้นอกระบบเพื่อค่าอุปโภคบริโภค และเพื่อการทำธุรกิจ (ร้อยละ 71.7 และ 13.9 ตามลำดับ) และมีวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ทั้งในและนอกระบบเพื่อหลายวัตถุประสงค์ และเพื่อค่าอุปโภคบริโภค (ร้อยละ 55.4 และ 41.0 ตามลำดับ)

อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2549 โดยนำปัจจัยที่มีลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม และลักษณะการก่อหนี้สามารถอภิปรายผลการศึกษาเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร มีผลการศึกษาดังนี้

ผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครจากครัวเรือนตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 2,235 ครัวเรือน พบว่าแบบจำลองนี้มีความเหมาะสม และมีตัวแปรอิสระ 7 ตัวจากทั้งหมด 11 ตัวในแบบจำลองที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม แต่แบบจำลองนี้มีระดับความเหมาะสมที่ต่ำ เนื่องจากตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ถูกต้องเพียง 15.1%

การทดสอบสมมติฐานที่ความถ้อยโลจิสติก และค่าพารามิเตอร์ของสมการถ้อยโลจิสติกของตัวแปรอิสระจาก Wald test ได้แก่

ปัจจัยที่เกี่ยวกับวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน พบว่าวัฏจักรชีวิตของครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือน ซึ่งสาเหตุที่วัฏจักรชีวิตของครัวเรือนไม่สามารถใช้อธิบายครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครได้ อาจเนื่องจากประชาชนในประเทศไทยส่วนใหญ่มีฐานะค่อนข้างยากจน ซึ่งรายงานประเมินความยากจน ปี 2550 ของสภาพัฒน์ฯ เปิดเผยว่าสัดส่วนคนจนเท่ากับร้อยละ 8.48 มีจำนวนคนจนประมาณ 5.4 ล้านคน โดยครัวเรือนยากจนในกรุงเทพมหานครมีรายได้เฉลี่ยสูงสุดมีแหล่งที่มาของรายได้มาจากค่าจ้างและเงินเดือน ร้อยละ 41.7 และมีรายจ่ายเพื่อการบริโภคส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายหมวดอาหารและเครื่องดื่ม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550:ออนไลน์) ดังนั้นไม่ว่าครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอยู่ช่วงใดก็ตาม ก็มีแนวโน้มในการกู้เงินด้วยกันทั้งสิ้น ประกอบกับการเพิ่มขึ้นของอัตราราคาสินค้าและบริการที่สูงกว่าอัตรารายได้ที่ครัวเรือนได้รับ อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมามาตราฐานได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้มากขึ้นผ่านระบบสถาบันการเงินของรัฐ จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนในปี 2549 โดยแบ่งกลุ่มประชากรตามโครงการช่วยเหลือทางการเงินที่รัฐจัดให้ ซึ่งได้แก่ การพักชำระหนี้ฯ กองทุนช่วยเหลือเกษตรกรอื่นๆ เงินกู้เพื่อการศึกษา ธนาคารประชาชน และกองทุนหมู่บ้านฯ พบว่ามีประชากรขอรับประโยชน์จากกองทุนหมู่บ้านฯ มากที่สุด คือ ประมาณ 6.5 ล้านคน หรือร้อยละ 10.28 ของจำนวนประชากรทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2549:ออนไลน์)

ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน พบว่า

ปัญหาทางการเงินของครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน (+) แสดงว่าเมื่อครัวเรือนมีปัญหาทางการเงินเฉพาะบางเดือนหรือหลายเดือน จึงมีความเป็นไปได้ที่การก่อหนี้ครัวเรือนจะสูงขึ้นด้วย เนื่องจากครัวเรือนขาดสภาพคล่องทางการเงิน ทำให้จำเป็นต้องกู้เงินจากแหล่งเงินกู้ต่างๆ และครัวเรือนที่มีหนี้สินคงค้างจะขาดความสามารถในการชำระหนี้ตามกำหนดสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับรายงานแนวโน้มเงินเฟ้อจากธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) เปิดเผยถึงภาวะภาคครัวเรือนว่า ครัวเรือนเริ่มมีปัญหาทางการเงินมากขึ้น เนื่องจากคุณภาพสินเชื่อบัตรเครดิตและสินเชื่อส่วนบุคคลที่ด้อยลง โดยเฉพาะกลุ่มที่มีรายได้น้อยถึงปานกลาง มีสัดส่วนหนี้จัดชั้นกล่าวถึงเป็นพิเศษ หรือสินเชื่อที่ค้างชำระตั้งแต่ 1 - 3 เดือน มีแนวโน้มสูงขึ้นต่อเนื่อง และมีสัญญาณการเงินที่เปราะบางของกลุ่มผู้มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาท ซึ่งมียอดการค้างชำระหนี้ของครัวเรือนที่นานขึ้น หรือหนี้ได้กลายเป็นสินเชื่อจัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน คือ ค้างชำระตั้งแต่ 3 - 6 เดือน ปรับสูงขึ้นต่อเนื่อง และชัดเจนกว่ากลุ่มรายได้อื่น (ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2550:ออนไลน์)

ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในบางส่วน คือ ความสามารถกู้ยืมได้ทั้งหมด มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน (+) แสดงว่าเมื่อครัวเรือนมีความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตรได้ทั้งหมด จึงมีความเป็นไปได้ที่การก่อหนี้ครัวเรือนจะสูงขึ้นด้วย เนื่องจากครัวเรือนมีข้อจำกัดในการกู้เงินต่ำ สามารถขอกู้ในจำนวนวงเงินที่สูงได้ เพื่อให้สามารถนำเงินไปลงทุนได้ตามความต้องการ นอกจากนี้ รายงานที่ตีอาอี เรื่องโอกาสที่จะเข้าถึงแหล่งสินเชื่อกับการลดปัญหาความยากจน กล่าวว่า ข้อจำกัดทางการเงินต่อโอกาสในการลงทุนเพื่อเริ่มต้นกิจการหรือขยายกิจการ บ่งชี้ให้เห็นว่า 1) ครัวเรือนที่มีความมั่งคั่งมีโอกาสดำเนินธุรกิจมากกว่า 2) ความสามารถในการเชิงพาณิชย์ของผู้ประกอบการและความมั่งคั่งเป็นปัจจัยช่วยเสริมให้เกิดการลงทุนเพิ่มขึ้น และ 3) ข้อจำกัดทางการเงิน ทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจได้ดีนัก (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2551:ออนไลน์) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษานี้ที่พบว่าครัวเรือนที่มีมูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนสูง จะมีโอกาสกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตรสูงกว่า ทั้งที่ได้บางส่วนหรือทั้งหมดก็ตาม (ตารางในภาคผนวก ง)

ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็น มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน (+) แสดงว่าเมื่อครัวเรือนมีความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็นทั้งที่ได้บางส่วนหรือได้ทั้งหมดเพิ่มขึ้น จึงมีความเป็นไปได้ที่การก่อหนี้ครัวเรือนจะสูงขึ้นด้วย เนื่องจากครัวเรือนมีข้อจำกัดในการกู้เงินต่ำ สามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้ง่าย และทันเวลาต่อความจำเป็นนั้น สอดคล้องกับรายงานการขยายตัวของธุรกิจบัตรเครดิตในเดือนพฤศจิกายน 2549 จากธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) เปิดเผยว่าการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตขยายตัวจากเดือนตุลาคม 2549 เมื่อรวมบัตรเครดิตที่ออกโดยผู้ประกอบการทุกกลุ่ม พบว่ามีปริมาณการใช้จ่ายรวมทั้งสิ้น 66,465 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 1,000 ล้านบาท หรือร้อยละ 1.53 ทั้งนี้ การใช้จ่ายในประเทศผ่านบัตรเครดิตมีจำนวนทั้งสิ้น 47,926.44 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจำนวน 711 ล้านบาท หรือร้อยละ 1.51 ขณะที่การใช้จ่ายในต่างประเทศผ่านบัตรเครดิตอยู่ที่ 2,134.92 ล้านบาท ลดลง 350 ล้านบาท หรือร้อยละ 14 เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปี 2548 จำนวน 150.71 ล้านบาท หรือร้อยละ 7.60 ส่วนการเบิกเงินสดล่วงหน้าผ่านบัตรเครดิตทั้งระบบอยู่ที่ 6,403.65 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 639 ล้านบาท หรือร้อยละ 4.05 โดยในเดือนพฤศจิกายน 2549 มีบัตรเครดิตใ้ช้อยู่ในระบบ 10,830,979 บัตร เพิ่มขึ้นจากเดือนตุลาคม 2549 จำนวน 110,447 ล้านบาท หรือร้อยละ 1.03 (ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2549:ออนไลน์)

ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน (+) แสดงว่า เมื่อครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายของครัวเรือนทั้งสิ้นต่อเดือนสูง จึงมีความเป็นไปได้ที่การก่อหนี้ครัวเรือนจะสูงขึ้นด้วย เนื่องจากการมีค่าใช้จ่ายสูงกว่ารายได้ ทำให้ครัวเรือนประสบปัญหาทางการเงิน จำเป็นต้องกู้เงินเพื่อรักษาระดับการบริโภคที่จำเป็น ซึ่งบทความเรื่องการบริโภคภาคเอกชนในภาวะค่าครองชีพสูง กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายของครัวเรือนที่สูงขึ้น ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของราคาน้ำมันในตลาดโลกที่เป็นผลมาจากอุปสงค์น้ำมันของโลกขยายตัวต่อเนื่อง ทำให้ภาครัฐยกเลิกมาตรการตรึงราคาน้ำมันเบนซินและดีเซล ส่งผลให้ระดับราคาสินค้าและบริการปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตามราคาดัชนีที่แท้จริง สอดคล้องกับผลสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่พบว่า ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนในการบริโภคเชื้อเพลิงในปี 2549 เพิ่มขึ้นร้อยละ 35 จากปี 2547 ทำให้ค่าครองชีพของประชาชนเพิ่มสูงขึ้น ประกอบกับมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐที่เป็นตัวเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค ซึ่งกระตุ้นให้เกิดการบริโภคภาคเอกชนเพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้ ประชาชนที่อยู่ในชนบทจะได้รับผลกระทบมากกว่าประชาชนที่อยู่ในเมือง และครัวเรือนที่มีรายได้น้อยจะได้รับผลกระทบมากกว่าครัวเรือนที่มีรายได้มาก (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2551:ออนไลน์)

รายได้ของครัวเรือน ไม่มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือน ซึ่งสาเหตุที่รายได้ของครัวเรือนไม่สามารถใช้อธิบายครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครได้ อาจเนื่องมาจากรายได้ของครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร ปี 2549 มีอัตราเพิ่มขึ้นสูงมากจากปี 2547 คือ 29,843 บาท เป็น 36,658 บาท (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2549:2) จากค่าครองชีพพุ่งสูงขึ้น ซึ่งเป็นผลกระทบต่อเนื่องมาจากราคาน้ำมันในตลาดโลกที่สูงขึ้น ทำให้ภาครัฐและภาคเอกชนต้องปรับขึ้นอัตราเงินเดือน นอกจากนี้ ผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ที่จะเป็นหนี้ของครัวเรือนไทยทั่วประเทศปี 2537 2541 2545 และ 2547 ของสุระชัย เชื้อลิ้นฟ้า (2550) พบว่ารายได้ทั้งปีของปี 2541 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน ซึ่งอาจมีความสอดคล้องกัน เนื่องจากหลังจากผ่านวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 มาแล้ว ปี 2549 ถือเป็นปีที่ดัชนีชี้วัดสำคัญทางเศรษฐกิจชี้ว่าเศรษฐกิจแย่ที่สุด คือ เงินเพื่อเพิ่มขึ้นมากที่สุดถึงร้อยละ 4.7 ภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว โดยมีอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) เพียงร้อยละ 5.0 และดอกเบี้ยเงินกู้ MRR ปรับตัวสูงขึ้นร้อยละ 8.00-8.50 (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2549:ออนไลน์) แม้ว่าสภาวะเศรษฐกิจจะแย่ไม่เทียบเท่ากับปี 2541 ก็ตาม แต่ในสถานการณ์เช่นนี้ครัวเรือนที่เป็นหนี้จะอยู่ในภาวะที่ลำบากมากที่สุด

มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในบางส่วน คือ มูลค่าทรัพย์สินระหว่าง 10,001 – 1,000,000 บาท มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน (+) แสดงว่า เมื่อครัวเรือนมีมูลค่าทรัพย์สินอยู่ระหว่าง 10,001 – 1,000,000 บาท จึงมีความเป็นไปได้ที่การก่อหนี้ครัวเรือนจะสูงขึ้นด้วย เนื่องจากครัวเรือนในกลุ่มนี้ มีรายได้อยู่ระดับต่ำ

ถึงปานกลาง ในบางช่วงเวลาอาจมีเงินไม่เพียงพอในการใช้จ่าย หรืออาจต้องการกู้ยืมเงิน เพื่อธุรกิจและการเกษตร หรือกรณีจำเป็นอื่นๆ ทำให้ต้องนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้เป็นหลักประกันในการ ก่อหนี้ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลในการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนโดยที่มีเจตนารมณ์เพื่อการสร้าง โอกาสให้กับประชาชนที่มีฐานะยากจนให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบด้วยการใช้ประโยชน์จาก สินทรัพย์ที่มีอยู่เป็นทุน ทั้งนี้ สินทรัพย์ที่สามารถจะใช้ประโยชน์เพื่อเป็นทุนมี 5 ประเภท ได้แก่ ที่ดินและ ทรัพย์สินติดกับดิน สัญญาเช่า เช่าซื้อ หนังสืออนุญาตให้เช่าที่สาธารณะและหนังสือรับรองอื่นๆ ทรัพย์สิน ทางปัญญา ซึ่งก่อให้เกิดกระบวนการสร้างงาน สร้างรายได้ รวมทั้งกระตุ้นให้เกิดการสร้างผู้ประกอบการ รายใหม่ รวมทั้งเป็นการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

มูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในทิศทาง ตรงกันข้าม (-) แสดงว่าเมื่อครัวเรือนมีมูลค่าทรัพย์สินทางการเงินสูง จึงมีความเป็นไปได้ที่การก่อหนี้ ครัวเรือนจะลดลงด้วย เนื่องจากครัวเรือนมีการออมหรือสะสมเงินในรูปแบบต่างๆ ทำให้ครัวเรือนมีเงิน เพียงพอสำหรับความจำเป็นในใช้จ่ายต่างๆ สอดคล้องกับรายงานเชิงวิเคราะห์เรื่องพฤติกรรมการออมของ ครัวเรือนในปี 2541 พบว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของหนี้ภาคครัวเรือนส่งผลต่ออัตราการลดลงของการออมภาค ครัวเรือน โดยภาวะหนี้สินของครัวเรือนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนที่สำคัญอันดับ 2 รองจาก ระดับรายได้ประจำต่อเดือนของครัวเรือน โดยครัวเรือนที่มีหนี้สินจะมีโอกาสในการออมเงินน้อยกว่า ครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สินถึงร้อยละ 33 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2541:21) นอกจากนี้ แนวโน้มเงินออมเป็น ปัจจัยสำคัญของประเทศ ทั้งเพื่อการรองรับความไม่แน่นอนของภาวะเศรษฐกิจและเชื่อมต่อกับเศรษฐกิจ โลกนอกประเทศ จึงมีความจำเป็นต้องทำให้เงินออมในประเทศสูงมากขึ้นหรืออย่างน้อยไม่ควรต่ำกว่า 10-15% จากปัจจุบันเงินออมของประเทศอยู่ที่ 6% ซึ่งเป็นระดับการออมที่ต่ำ (ดร.ศิริณ พงศ์มพัฒน์, 2549:ออนไลน์)

สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนใน ทิศทางตรงกันข้าม (-) แสดงว่าเมื่อครัวเรือนมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง จึงมีความเป็นไปได้ที่การก่อหนี้ ครัวเรือนจะลดลงด้วย เนื่องจากความต้องการกู้ยืมเพื่อซื้อ/เช่าซื้อบ้านและ/หรือที่ดินลดลงหรือหมดไป ซึ่งจากรายงานภาวะตลาดที่อยู่อาศัยและสินเชื่อที่อยู่อาศัยปี 2549 และแนวโน้มปี 2550 พบว่า ราคาที่อยู่ อาศัยที่เปิดขายในเขตกทม. และปริมณฑล เฉลี่ยต่อหน่วย ณ สิ้นไตรมาสที่ 3 ของปี 2549 2.570 ล้าน บาท ลดลงจากประมาณ 3.086 ล้านบาท ในสิ้นปี 2548 แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของผู้ประกอบการใน การสร้างที่อยู่อาศัยที่ลงมาสู่ตลาดล่างมากขึ้น (ธนาคารอาคารสงเคราะห์, 2549:ออนไลน์) ดังนั้นครัวเรือน ที่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง และไม่มีภาระชำระหนี้ค่าที่อยู่อาศัย ซึ่งมีจำนวนเงินที่สูง จะทำให้ครัวเรือน

มีรายได้เหลือใช้และสามารถเก็บออมได้ด้วย สอดคล้องกับการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2549 จังหวัดกรุงเทพมหานคร ที่พบว่าหนี้เพื่อการใช้จ่ายในครัวเรือน มีสัดส่วนของหนี้ครัวเรือนเพื่อซื้อ/เช่าซื้อบ้านและ/หรือที่ดินสูงถึงร้อยละ 65.6 รองลงมาคือ ร้อยละ 30.2 หนี้เพื่อค่าอุปโภคบริโภคอื่นๆ และร้อยละ 4.2 หนี้เพื่อค่าการศึกษา (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2549:19)

ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมของครัวเรือน

สถานภาพการทำงาน ไม่มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือน ซึ่งสาเหตุที่สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือนไม่สามารถใช้อธิบายครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครได้ อาจเนื่องจากผู้ประกอบอาชีพ มีระดับรายได้ที่แน่นอน และความน่าเชื่อถือสูง จึงมีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินกู้สูง ด้วยข้อจำกัดในการกู้ต่ำ และจำนวนเงินกู้ที่สูง ทำให้สามารถก่อหนี้ได้ง่าย สอดคล้องกับผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ของครัวเรือนในประเภทของหนี้สิน ของ Baek and Hong (2004) พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการก่อหนี้ ทั้งนี้เงินผ่อน และหนี้บัตรเครดิต หรืออาจเนื่องจากผู้ไม่ประกอบอาชีพหรือเป็นผู้ได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐหรือองค์กรต่างๆ ซึ่งอาจไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย จึงมีความจำเป็นต้องก่อหนี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ที่จะเป็นหนี้ของครัวเรือนไทยทั่วประเทศปี 2537 2541 2545 และ 2547 ของสุระชัย เชื้อลิ้นฟ้า (2550) พบว่าเงินช่วยเหลือของครัวเรือนทั้งปีจากรัฐหรือองค์กรต่างๆ มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ที่ครัวเรือนจะเป็นหนี้ในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ครัวเรือนที่ได้รับเงินช่วยเหลือย่อมแสดงถึงสถานะทางเศรษฐกิจที่ไม่มั่นคง รายได้ไม่เพียงพอความต้องการใช้ และเมื่อเงินช่วยเหลือที่ได้รับมีจำนวนน้อย ย่อมทำให้ครัวเรือนต้องการที่จะก่อหนี้เพิ่มขึ้น

ระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือน ซึ่งสาเหตุที่ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนไม่สามารถใช้อธิบายครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครได้ อาจเนื่องจากผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง มีรายได้สูง จะมีการคาดการณ์เกี่ยวกับรายได้ที่ดี อาจทำให้มีความต้องการก่อหนี้ที่สูง สอดคล้องกับการประยุกต์ทฤษฎีรายได้ถาวร และทฤษฎีวัฏจักรชีวิตเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการก่อหนี้ครัวเรือน ของ ยรรยง ไทยเจริญ และคณะ (2547) พบว่าปัจจัยหนึ่งที่สำคัญของความต้องการกู้เงินของครัวเรือน คือ การคาดการณ์เกี่ยวกับรายได้ในอนาคต ซึ่งหนี้ครัวเรือนจะมีแนวโน้มสูงขึ้น เมื่อครัวเรือนคาดการณ์ว่ารายได้ในอนาคตจะเพิ่มสูงขึ้น เป็นแรงจูงใจที่ทำให้ครัวเรือนก่อหนี้มากขึ้น หรืออาจเนื่องจากผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ มีรายได้น้อย ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย จึงมีความจำเป็นต้องก่อหนี้เพื่อการดำรงชีวิต สอดคล้องกับผลการศึกษาภาวะหนี้ครัวเรือนไทย : ความเสี่ยงและนโยบายของ ยรรยง ไทยเจริญ และคณะ (2547) โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและ

สังคมของครัวเรือน โครงการศึกษาความต้องการบริการทางการเงิน ปี 2546 และโครงการสำรวจทัศนคติครัวเรือนต่อการก่อหนี้และการออม พบว่าความเสี่ยงของปัญหาหนี้สินนั้นยังคงกระจุกตัวอยู่ที่ครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำ มีการศึกษาและความรู้ทางการเงินน้อย และพึ่งพาแหล่งเงินทุนนอกระบบเป็นหลัก และครัวเรือนภาคเกษตรยังมีความซับซ้อนมากกว่าครัวเรือนทั่วไป

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม มีผลการศึกษาดังนี้

ปัจจัยที่เกี่ยวกับวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน ประกอบด้วย

วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน พบว่าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงหนุ่มสาวโสด เนื่องจากยังไม่แต่งงาน จึงทำให้มีภาระทางการเงินน้อยกว่า ในขณะที่ครัวเรือนที่แต่งงานแล้ว โดยเฉพาะช่วงที่ลูกโตจะมีภาระทางการเงินสูงกว่าช่วงแต่งงานมีครอบครัวและมีลูก และช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่ เนื่องจากช่วงที่ลูกโตมีความจำเป็นในการใช้เงินเพื่อการศึกษาและวางแผนอนาคตให้บุตร และเมื่อพิจารณาเฉพาะครัวเรือนที่มีหนี้สิน พบว่ามีความสอดคล้องกับการกระจายรายได้และการบริโภคของบุคคลในวัฏจักรชีวิต โดยครัวเรือนที่มีหนี้ ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงหนุ่มสาวโสดและช่วงแต่งงานมีครอบครัวและมีลูก เนื่องจากเป็นช่วงอายุน้อย มีระดับรายได้ต่ำ แต่มีระดับการบริโภคสูง ซึ่งเมื่อเข้าสู่ช่วงที่ลูกโต เป็นช่วงอยู่ในวัยกลางคน จะมีระดับรายได้สูงกว่าระดับการบริโภค จึงมีความสามารถในการชำระหนี้คงค้าง ทำให้มีปริมาณครัวเรือนที่มีหนี้สินลดลง ในขณะที่ช่วงที่ครอบครัวแตกแยกและเลี้ยงลูกลำพัง มีปริมาณครัวเรือนที่มีหนี้สินน้อยกว่า เนื่องจากจำนวนสมาชิกของครัวเรือนลดลง ทำให้มีระดับค่าใช้จ่ายต่ำกว่า และเมื่อถึงช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่ และช่วงสิ้นสุดชีวิตครอบครัว จัดเป็นช่วงเกษียณอายุ จะมีระดับรายได้ลดลงหรือไม่มีรายได้ ทำให้ครัวเรือนต้องนำเงินออมมาใช้หรือทรัพย์สินที่สะสมไว้มาขาย หากไม่เพียงพอครัวเรือนจึงจำเป็นต้องก่อหนี้เพื่อรักษาระดับการบริโภคนั้นไว้

ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ประกอบด้วย

ปัญหาทางการเงินของครัวเรือน พบว่าร้อยละ 94 ของครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน จะไม่มีปัญหาทางการเงิน ในขณะที่ครัวเรือนบางส่วนยอมรับว่ามีปัญหาทางการเงินเฉพาะบางเดือน และมีปัญหาทางการเงินหลายเดือน เนื่องจากในบางช่วงของปีครัวเรือนอาจมีความจำเป็นในการใช้จ่ายเพิ่มมากกว่าระดับปกติ ในขณะที่ร้อยละ 88 ของครัวเรือนที่มีหนี้สิน จะไม่มีปัญหาทางการเงิน เนื่องจากหนี้สินดังกล่าวเป็นหนี้สินคงค้างจากในปีที่ผ่านมา ซึ่งครัวเรือนก็มีการจัดสรรการใช้จ่าย และชำระหนี้คงค้างอย่างเหมาะสม ทำให้ครัวเรือนไม่มีปัญหาทางการเงิน แม้ว่าจะเป็นหนี้ก็ตาม ครัวเรือนบางส่วนมีปัญหาทางการเงิน

เฉพาะบางเดือน ซึ่งจะทำให้ครัวเรือนขาดสภาพคล่องทางการเงิน และที่น่าเป็นห่วงที่สุด คือ ครัวเรือนที่มีหนี้และมีปัญหาทางการเงินหลายเดือน เพราะมีแนวโน้มในการขาดชำระหนี้ค่อนข้างสูง ประกอบกับดอกเบี้ยที่บวกเพิ่มในจำนวนหนี้สินทั้งสิ้น อาจทำให้สถานภาพทางการเงินของครัวเรือนเข้าขั้นวิกฤติได้

ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร พบว่าทั้งครัวเรือนที่มีหนี้สินและครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สินจะสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตรได้ทั้งหมดสูงสุด รองลงมา คือ สามารถกู้ยืมได้บางส่วน และไม่สามารถกู้ยืมได้ เช่นเดียวกัน และเมื่อพิจารณาเฉพาะครัวเรือนที่ไม่สามารถกู้ยืมพบว่า มีร้อยละ 24 ของครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน อาจมีความต้องการในการกู้ยืม แต่มีข้อจำกัดทางการเงินทำให้ไม่สามารถกู้ยืมเงินได้ ในขณะที่ครัวเรือนที่มีหนี้สินไม่สามารถกู้ยืมจากในระบบ มีความเป็นไปได้ที่จะกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้นอกระบบทดแทน

ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็น พบว่าทั้งครัวเรือนที่มีหนี้สินและครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สินจะสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตรได้ทั้งหมดสูงสุด รองลงมา คือ สามารถกู้ยืมได้บางส่วน และไม่สามารถกู้ยืมได้ เช่นเดียวกัน และเมื่อพิจารณาเฉพาะครัวเรือนที่ไม่สามารถกู้ยืม พบว่าอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร ทั้งครัวเรือนที่มีหนี้สินและไม่มีหนี้สิน เนื่องจากจำนวนเงินของการกู้ยืมเพื่อกรณีจำเป็นอาจอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าการกู้ยืมเพื่อธุรกิจและการเกษตร ทำให้ข้อจำกัดในการกู้ยืมลดลง ดังนั้นครัวเรือนส่วนใหญ่จึงสามารถกู้ยืมได้ ทั้งที่สามารถกู้ยืมได้บางส่วนหรือทั้งหมด

ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน พบว่าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้ ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายของครัวเรือนทั้งสิ้นตั้งแต่ต่ำกว่า 10,000 บาท ถึง 50,000 บาทต่อเดือน ในขณะที่ครัวเรือนที่มีหนี้ ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายของครัวเรือนทั้งสิ้นสูงกว่า คือ ระหว่าง 10,001 – 100,000 บาทต่อเดือน ซึ่งครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายสูงมีความเป็นไปได้ในการก่อหนี้สูงกว่า

รายได้ของครัวเรือน พบว่าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้ ส่วนใหญ่มีรายได้ของครัวเรือนทั้งสิ้นตั้งแต่ต่ำกว่า 10,000 บาท ถึง 50,000 บาทต่อเดือน ในขณะที่ครัวเรือนที่มีหนี้ ส่วนใหญ่มีรายได้ของครัวเรือนทั้งสิ้นสูงกว่า คือ ระหว่าง 10,001 – 100,000 บาทต่อเดือน ซึ่งรายได้ของครัวเรือนมีความสอดคล้องกับค่าใช้จ่ายของครัวเรือน กล่าวคือ ครัวเรือนที่มีรายได้สูงก็จะมีค่าใช้จ่ายสูงตามไปด้วย

มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน พบว่าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้ ส่วนใหญ่มีมูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนต่ำกว่า 10,000 บาท เนื่องจากครัวเรือนมีรายได้ต่ำ จึงมีข้อจำกัดในการกู้ยืมสูง ในขณะที่ครัวเรือนที่มีหนี้ ส่วนใหญ่มีมูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนอยู่ระหว่าง 1,000,001 – 5,000,000 บาท เนื่องจากครัวเรือนมีการกู้ยืมเพื่อการสะสมทรัพย์สินของครัวเรือน

มูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน พบว่าครัวเรือนทั้งที่ไม่มีหนี้สินและครัวเรือนที่มีหนี้สิน ส่วนใหญ่มีมูลค่าทรัพย์สินทางการเงินตั้งแต่ต่ำกว่า 10,000 บาท ถึง 50,000 บาท เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ ครัวเรือนจะมีแนวโน้มของการก่อหนี้ครัวเรือนลดลง เมื่อมูลค่าทรัพย์สินทางการเงินอยู่ในระดับที่สูง กล่าวคือ ครัวเรือนที่มีมูลค่าทรัพย์สินทางการเงินต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 26 ของครัวเรือนที่มีหนี้สิน และครัวเรือนที่มีมูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนตั้งแต่ 5,000,001 บาทขึ้นไป จะไม่มีหนี้สิน

สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัยของครัวเรือน พบว่าครัวเรือนทั้งที่ไม่มีหนี้สินและครัวเรือนที่มีหนี้สิน ส่วนใหญ่ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ทั้งนี้ ครัวเรือนทั้งที่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง และไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง จะมีแนวโน้มในการก่อหนี้และไม่ก่อหนี้ในระดับที่มีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพทางสังคมของครัวเรือน ประกอบด้วย

สถานภาพการทำงาน พบว่าทั้งครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สินและครัวเรือนที่มีหนี้สิน ส่วนใหญ่หัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพ ทั้งนี้ ครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนประกอบอาชีพจะมีหนี้ครัวเรือนสูงกว่าไม่ประกอบอาชีพ เนื่องจากการมีงานทำและมีรายได้ประจำ จะทำให้ข้อจำกัดในการกู้ยืมต่ำลง ส่วนครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนประกอบอาชีพก็จะมีหนี้ครัวเรือนสูงกว่าไม่ประกอบอาชีพเช่นกัน เนื่องจากครัวเรือนที่มีรายได้ สามารถนำไปออมเพื่อใช้ในยามจำเป็นได้

ระดับการศึกษา พบว่าทั้งครัวเรือนที่มีหนี้และไม่หนี้ ส่วนใหญ่หัวหน้าครัวเรือนมีการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า รองลงมา คือ ระดับมัธยมศึกษา และระดับปริญญาตรี เช่นเดียวกัน และหัวหน้าครัวเรือนที่มีการศึกษาอยู่ในระดับอนุปริญญา ระดับปริญญาโทและสูงกว่า และการศึกษาอื่นๆ จะมีแนวโน้มในการก่อหนี้และไม่ก่อหนี้ในระดับที่มีความแตกต่างกันไม่มากนัก

ส่วนที่ 3 ผลการศึกษาครัวเรือนที่มีหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะการก่อหนี้
ครัวเรือน มีผลการศึกษาดังนี้

ลักษณะการก่อหนี้ครัวเรือน ประกอบด้วย

หนี้ครัวเรือนคงค้าง พบว่าครัวเรือนที่มีหนี้ตั้งแต่ 30,000 บาทขึ้นไป มีแนวโน้มที่จะกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ในระบบ เนื่องจากแหล่งเงินกู้ในระบบมีอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่า ทำให้ครัวเรือนเลือกกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ในระบบทดแทน ส่วนครัวเรือนที่มีหนี้ต่ำกว่า 10,000 บาท จะกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ในระบบ ซึ่งครัวเรือนดังกล่าวอาจมีรายได้น้อย ทำให้มีข้อจำกัดทางการเงินในการกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ในระบบ และครัวเรือนที่มีหนี้ตั้งแต่ 10,001 – 30,000 บาท จะกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ในระบบและนอกระบบในระดับที่ใกล้เคียงกัน ส่วนครัวเรือนที่มีหนี้ระหว่าง 100,001 – 500,00 บาท จะกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ทั้งในและนอก

ระบบอยู่ในระดับที่สูง เนื่องจากข้อจำกัดทางการเงินแต่ละครัวเรือน ทำให้ครัวเรือนจำเป็นจะต้องกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ในระบบและนอกระบบเพื่อให้ได้จำนวนเงินที่ครอบคลุมกับความต้องการ

วัตถุประสงค์ของการกู้ยืม พบว่าครัวเรือนที่มีหนี้มีวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเพื่อค่าอุปโภคบริโภค ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 ของแต่ละแหล่งเงินกู้ ซึ่งจัดเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ส่งผลให้รายจ่ายในอนาคตของครัวเรือนที่มีหนี้สินจะสูงขึ้น เนื่องจากต้องแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งเพื่อใช้ในการชำระหนี้พร้อมดอกเบี้ยในอนาคต ส่วนวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ทั้งในระบบและนอกระบบเพื่อหลายวัตถุประสงค์อยู่ในระดับที่สูง เนื่องจากครัวเรือนต้องการใช้เงินเพื่อสนองความต้องการที่หลากหลาย ทำให้ครัวเรือนไม่สามารถกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ในระบบหรือนอกระบบเพียงอย่างเดียวได้เพียงพอ

หนี้ครัวเรือนไม่ใช่สิ่งที่เสียหายตราบดีที่อยู่ในภาวะที่สามารถบริหารจัดการได้ และเป็นการก่อหนี้เพื่อการสะสมทุนหรือการลงทุนที่สามารถให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่า แต่การก่อหนี้เพื่อการบริโภคอาจเป็นอันตรายทั้งต่อผู้เป็นหนี้ และต่อระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะเศรษฐกิจชะลอตัวและมีปัญหาด้านเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

ข้อเสนอแนะ

การเข้าใจภาพรวมและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ช่วยเพิ่มความสำคัญในการป้องกันผลกระทบอันเกิดขึ้นจากการที่ระดับหนี้ครัวเรือนมีแนวโน้มจะเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต ผลจากการวิจัยทำให้ได้ข้อเสนอแนะดังนี้

1. ครัวเรือนควรมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน เพื่อให้ครัวเรือนสามารถจัดการด้านการเงินได้อย่างเหมาะสมกับแต่ละช่วงวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน หากครัวเรือนจำเป็นจะต้องก่อหนี้ ก็ควรมีความสามารถบริหารจัดการและชำระหนี้ตามกำหนดได้
2. ครัวเรือนควรติดตามข่าวสารเกี่ยวเศรษฐกิจ โดยเฉพาะครัวเรือนที่มีภาระหนี้สิน ซึ่งเป็นกลุ่มครัวเรือนที่มีความอ่อนไหวต่อความผันผวนทางเศรษฐกิจ เพื่อให้สามารถเตรียมพร้อมและวางแผนทางการเงินได้อย่างถูกต้อง
3. ครัวเรือนควรทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้ทราบถึงรายการด้านรายรับและรายจ่ายทั้งหมดของครัวเรือน ทำให้ครัวเรือนสามารถตัดรายการด้านรายจ่ายที่ไม่จำเป็นออกในเดือนต่อไป และควรมีการเก็บออมเงินอย่างสม่ำเสมอ เพื่อใช้ในกรณีฉุกเฉินและเมื่อเกษียณอายุ

4. รัฐควรส่งเสริมแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สร้างวินัยทางการเงินและทัศนคติในการให้ความระมัดระวังในการก่อหนี้ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมและปลูกฝังให้เกิดการออมในครัวเรือนด้วย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับครัวเรือน และระบบเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาแบบต่อเนื่อง คือ มีจำนวนช่วงเวลาในการศึกษาเป็นระยะเวลาหลายปี ซึ่งจะให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของการก่อหนี้ของครัวเรือนในแต่ละช่วงเวลาได้ชัดเจนขึ้น และสามารถวัดผลกระทบจากตัวแปรได้ดียิ่งขึ้น

2. ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นของปัจจัยทางเศรษฐกิจและการเงินอื่นๆ เพื่อให้การวิจัยมีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงในอัตราการเติบโตของอัตราดอกเบี้ย การเปลี่ยนแปลงในอัตราการเติบโตของรายได้ การเปลี่ยนแปลงในวัฏจักรธุรกิจ จำนวนเงินช่วยเหลือจากรัฐหรือองค์กรต่างๆ ภาระหนี้ทางการเงิน เป็นต้น และศึกษาผลกระทบจากปัจจัยดังกล่าว ซึ่งจะให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของการก่อหนี้ของครัวเรือนในด้านอื่นๆ



บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2548). *การวิเคราะห์ข้อมูลหลายตัวแปร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2549). *การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2549). *การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2548). *หนี้ครัวเรือน : ความเสี่ยงต่อเสถียรภาพการดำรงชีพ*. ในนิตยสาร ภาษีธุรกิจ เล่ม 11 ฉบับที่ 131. หน้า 104-108. กรุงเทพฯ: Tax Research Center.
- ชยันต์ ดันดีวิศดาการ. (2550). *เศรษฐศาสตร์จุลภาค : ทฤษฎีและการประยุกต์*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนวัฒน์ รินันท์; อิติ เกตุพิทยา; และ อธิวิทย์ พบสุขศิริ. (2551). *การบริโภคภาคเอกชนในภาวะค่าครองชีพสูง*. ใน *แนวโน้มเศรษฐกิจ ฉบับที่ 2 เมษายน 2551*. กรุงเทพฯ: สายนโยบายการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- ธนาคารอาคารสงเคราะห์. (2549). *รายงานภาวะตลาดที่อยู่อาศัยและสินเชื่อที่อยู่อาศัยปี 2549 และแนวโน้มปี 2550*. กรุงเทพฯ: ธนาคารอาคารสงเคราะห์.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2549). *รายงานการขยายตัวของธุรกิจบัตรเครดิต 2549*. กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- _____. (2550). *รายงานเศรษฐกิจและการเงิน 2550*. กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- _____. (2550). *รายงานแนวโน้มเงินเฟ้อ 2550*. กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- เยาวเรศ ทับพันธ์. (2530). *ปัจจัยกำหนดแหล่งเงินกู้และระดับการกู้ยืมของครัวเรือนชนบท*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- วรารณ กาญจนวัฒน์. (2548). *ภาวะหนี้ครัวเรือนไทยในปัจจุบัน (ตอนที่ 2)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง.
- ศรีเพ็ญ ทรัพย์มันชัย. (2545). *การวิเคราะห์การถดถอยเชิงธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: บริษัท ปิ่นเกล้าการพิมพ์จำกัด.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2551). โอกาสที่จะเข้าถึงแหล่งสินเชื่อกับการลดปัญหาความยากจน. ในรายงานทีดีอาร์ไอ ฉบับที่ 63 เดือนตุลาคม 2551. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

สมชาย จิตสุชน. (2546). การกระจายรายได้ ความยากจน : ปัญหาและแนวทางแก้ไข. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

สมปอง แจ่งสุบิน. (2544). เปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือนก่อนและระหว่างเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุระชัย เชื้อลิ้นฟ้า. (2550). พฤติกรรมการก่อหนี้ภาคครัวเรือนก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุทธภา อมรวิวัฒน์; และ วราภรณ์ กาญจนวัฒน์. (2548). ภาวะหนี้ครัวเรือนไทยในปัจจุบัน (ตอนที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). รายงานประเมินความยากจน ปี 2550. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2541). รายงานเชิงวิเคราะห์เรื่องพฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือน พ.ศ. 2541. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

_____. (2547). รายงานสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2547 ทั่วราชอาณาจักร. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

_____. (2547). รายงานสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2547 กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

_____. (2549). รายงานสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2549 ทั่วราชอาณาจักร. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

- _____. (2549). รายงานสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2549 กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- _____. (2549). รายงานเชิงวิเคราะห์เรื่องรายได้และการกระจายรายได้ของครัวเรือน พ.ศ. 2549 ระดับจังหวัด. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- อภิชัย พันธเสน; และคนอื่นๆ. (2537). การศึกษาแบบจำลองพฤติกรรมของครัวเรือนในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มายด์ พับลิชชิง.
- อรรณณ ยี่สาร. (2538). พฤติกรรมการออมของครัวเรือน : วิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลภาคตัดขวางในปี 2535/2536. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุไรวรรณ อมรมณิต (2546). การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ Logistic Regression : ทางเลือกของการวิเคราะห์ความเสี่ยง. ในวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ปีที่ 23 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2546. หน้า 21-35. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- Ando, Albert; & Modigliani, Franco. (2002). *The Life Cycle Hypothesis of Saving : Aggregate Implications and Test*. The American Economic Review.
- Bark, Eunyoung; & Hong, Gong-Soog. (2004). *Effects of Family Life-Cycle Stages on Consumer Debts*. Journal of Family and Economic Issues Vol.25(3).
- Barnes, Sebastian; & Young, Gary. (2003). *The Rise in US Household Debt : Assessing Its Causes and Sustainability*. London : Bank of England, Working Paper no.206.
- Cava, Gianni La; & Simon, John. (2003). *A Tale of Two Surveys : Household Debt and Financial Constraints in Australia*. Reserve Bank of Australia, Research Discussion Paper 2003-08.
- Debelle, Guy. (2004). *Macroeconomic Implications of Rising Household Debt*. Basel : Bank For International Settlements, BIS Working Paper no.153.
- Friedman, Milton. (1990). Theory of the Consumption Function. quoted in Froyen, Richard T.. *Macroeconomics : Theories and Policies*. 3rd edition. New York : Macmillan Publishing Company.

Menard, Scott W. (2002). *Applied Logistic Regression Analysis*. 2nd edition. SAGE Publications, Inc.

Thaicharoen, Yunyong; & Ariyapruchya, Kiatipong; & Chucherd, Thitima. (2004). *Rising Thai Household Debt: Assessing Risks and Policy Implications*. Bangkok: BOT symposium 2004 Bank of Thailand.

รัฐสภาไทย. เงินออมภาคครัวเรือนชะงัก คลังดันกระตุ้นใช้จ่าย-ลงทุน.

<http://www.parliament.go.th/news/news_detail.php?prid=11379>.

Richard Williams. *Logistic Regression I: Problems with the Linear Probability Model (LPM)*.

<<http://www.nd.edu/~rwilliam/stats2/l81.pdf>>

_____. *Logistic Regression II: The Logistic Regression Model (LRM)*.

<<http://www.nd.edu/~rwilliam/stats2/l82.pdf>>

_____. *Logistic Regression III: Hypothesis Testing, Comparisons with OLS*.

<<http://www.nd.edu/~rwilliam/stats2/l83.pdf>>

North Carolina State University. *Logistic Regression*.

<<http://faculty.chass.ncsu.edu/garson/PA765/logistic.htm>>

UCLA Academic Technology Services. *FAQ: What are pseudo R-squareds?*.

<http://www.ats.ucla.edu/stat/mult_pkg/faq/general/Psuedo_RSquareds.htm>

ภาคผนวก



ภาคผนวก ก

ผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อกวนครีวเรื้อนในเขตกรุงเทพมหานคร



ผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อกำเนิดครัวเรือนในเขต
กรุงเทพมหานคร

ตาราง สรุปผลปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อกำเนิดครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร

ข้อมูล	มีความสัมพันธ์	ไม่มีความสัมพันธ์
ปัจจัยที่เกี่ยวกับวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน		
- วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน (LCS)		✓
ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน		
- ปัญหาทางการเงินของครัวเรือน (PROBLEM)	✓	
- ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร (CBIZ)	✓	
- ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็น (CSOS)	✓	
- ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน (InEXPEND)	✓	
- รายได้ของครัวเรือน (InINCOME)		✓
- มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน (HASSET)	✓	
- มูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน (FASSET)	✓	
- สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย (HOME)	✓	
ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมของครัวเรือน		
- สถานภาพการทำงาน (WORK)		✓
- ระดับการศึกษา (EDU)		✓

ที่มา : จากการคำนวณ

ตาราง สรุปข้อมูลสำคัญของตัวอย่างครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ใช้ในการทดสอบสมการถดถอย

ข้อมูลปี 2549	จำนวน	%
ตัวอย่างครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร	2,762	-
ตัวอย่างครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ (HDEBT)	2,235	100.0
- ครัวเรือนที่มีหนี้สิน	919	41.1
- ครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน	1,316	58.9
วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน (LCS)		
- ช่วงหนุ่มสาวโสด	615	27.5
- ช่วงแต่งงานมีครอบครัวและมีลูก	515	23.0
- ช่วงที่ลูกโต	319	14.3
- ช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่	392	17.5
- ช่วงที่ครอบครัวแตกแยกและเลี้ยงลูกลำพัง	187	8.4
- ช่วงสิ้นสุดชีวิตครอบครัว	207	9.3
สถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน		
ปัญหาทางการเงินของครัวเรือน (PROBLEM)		
- ไม่มีปัญหา	2,044	91.5
- มีปัญหาเฉพาะบางเดือน	175	7.8
- มีปัญหาหลายเดือน	16	0.7
ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร (CBIZ)		
- ไม่สามารถกู้ยืมได้	411	18.4
- สามารถกู้ยืมได้บางส่วน	832	37.2
- สามารถกู้ยืมได้ทั้งหมด	992	44.4
ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็น (CSOS)		
- ไม่สามารถกู้ยืมได้	221	9.9
- สามารถกู้ยืมได้บางส่วน	885	39.6
- สามารถกู้ยืมได้ทั้งหมด	1,129	50.5
ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนทั้งสิ้นต่อเดือน (EXPEND) (บาท)	25,660	-
รายได้ของครัวเรือนทั้งสิ้นต่อเดือน (INCOME) (บาท)	34,728	-

ตาราง (ต่อ)

ข้อมูลปี 2549	จำนวน	%
มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน (HASSET)		
- น้อยกว่า 10,000 บาท	667	29.8
- 10,001 – 30,000 บาท	196	8.8
- 30,001 – 50,000 บาท	65	2.9
- 50,001 – 100,000 บาท	69	3.1
- 100,001 – 500,000 บาท	280	12.5
- 500,001 – 1,000,000 บาท	205	9.2
- 1,000,001 – 5,000,000 บาท	532	23.8
- 5,000,001 – 10,000,000 บาท	133	6.0
- มากกว่า 10,000,000 บาท	88	3.9
มูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน (FASSET)		
- น้อยกว่า 10,000 บาท	554	24.8
- 10,001 – 30,000 บาท	487	21.8
- 30,001 – 50,000 บาท	367	16.4
- 50,001 – 100,000 บาท	319	14.3
- 100,001 – 500,000 บาท	289	12.9
- 500,001 – 1,000,000 บาท	118	5.3
- 1,000,001 – 5,000,000 บาท	76	3.4
- 5,000,001 – 10,000,000 บาท	16	0.7
- มากกว่า 10,000,000 บาท	9	0.4
สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย (HOME)		
- ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง	1,144	51.2
- มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง	1,091	48.8
สถานภาพทางสังคมของครัวเรือน		
สถานภาพการทำงาน (WORK)		
- ผู้ไม่ประกอบอาชีพ	684	30.6
- ผู้ประกอบอาชีพ	1,551	69.4

ตาราง (ต่อ)

ข้อมูลปี 2549	จำนวน	%
ระดับการศึกษา (EDU)		
- ประถมศึกษาและต่ำกว่า	776	34.7
- มัธยมศึกษา	725	32.4
- อนุปริญญา	94	4.2
- ปริญญาตรี	479	21.4
- ปริญญาโทและสูงกว่า	69	3.1
- การศึกษาอื่นๆ	92	4.1

ที่มา : จากการคำนวณ



ตาราง ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร

ตัวแปรอิสระ	β	Sig.
วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน (LCS)		0.716
- ช่วงหนุ่มสาวโสด (LCS ₀)	-	-
- ช่วงแต่งงานมีครอบครัวและมีลูก (LCS ₁)	-0.182	0.185
- ช่วงที่ลูกโต (LCS ₂)	-0.221	0.169
- ช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่ (LCS ₃)	-0.116	0.454
- ช่วงที่ครอบครัวแตกแยกและเลี้ยงลูกลำพัง (LCS ₄)	-0.211	0.288
- ช่วงสิ้นสุดชีวิตครอบครัว (LCS ₅)	-0.106	0.569
สถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน		
ปัญหาทางการเงินของครัวเรือน (PROBLEM)		0.000*
- ไม่มีปัญหา (PROBLEM ₀)	-	-
- มีปัญหาเฉพาะบางเดือน (PROBLEM ₁)	0.704	0.000*
- มีปัญหาหลายเดือน (PROBLEM ₂)	1.330	0.018**
ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร (CBIZ)		0.099***
- ไม่สามารถกู้ยืมได้ (CBIZ ₀)	-	-
- สามารถกู้ยืมได้บางส่วน (CBIZ ₁)	0.245	0.195
- สามารถกู้ยืมได้ทั้งหมด (CBIZ ₂)	0.533	0.032**
ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็น (CSOS)		0.006*
- ไม่สามารถกู้ยืมได้ (CSOS ₀)	-	-
- สามารถกู้ยืมได้บางส่วน (CSOS ₁)	0.754	0.003*
- สามารถกู้ยืมได้ทั้งหมด (CSOS ₂)	0.880	0.003*
ln ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนทั้งสิ้นต่อเดือน (lnEXPEND)	1.092	0.000*
ln รายได้ของครัวเรือนทั้งสิ้นต่อเดือน (lnINCOME)	0.131	0.334

ตาราง (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	β	Sig.
มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน (HASSET)		0.000*
- น้อยกว่า 10,000 บาท (HASSET ₀)	-	-
- 10,001 – 30,000 บาท (HASSET ₁)	0.360	0.044**
- 30,001 – 50,000 บาท (HASSET ₂)	1.158	0.000*
- 50,001 – 100,000 บาท (HASSET ₃)	0.783	0.009*
- 100,001 – 500,000 บาท (HASSET ₄)	0.562	0.002*
- 500,001 – 1,000,000 บาท (HASSET ₅)	0.930	0.000*
- 1,000,001 – 5,000,000 บาท (HASSET ₆)	0.243	0.309
- 5,000,001 – 10,000,000 บาท (HASSET ₇)	-0.106	0.739
- มากกว่า 10,000,000 บาท (HASSET ₈)	-0.423	0.250
มูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน (FASSET)		0.000*
- น้อยกว่า 10,000 บาท (FASSET ₀)	-	-
- 10,001 – 30,000 บาท (FASSET ₁)	-0.261	0.065***
- 30,001 – 50,000 บาท (FASSET ₂)	-0.589	0.000*
- 50,001 – 100,000 บาท (FASSET ₃)	-0.856	0.000*
- 100,001 – 500,000 บาท (FASSET ₄)	-1.367	0.000*
- 500,001 – 1,000,000 บาท (FASSET ₅)	-1.600	0.000*
- 1,000,001 – 5,000,000 บาท (FASSET ₆)	-2.500	0.000*
- 5,000,001 – 10,000,000 บาท (FASSET ₇)	-4.138	0.000*
- มากกว่า 10,000,000 บาท (FASSET ₈)	-3.540	0.001*
สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย (HOME)		0.008*
- ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง (HOME ₀)	-	-
- มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง (HOME ₁)	-0.432	0.008*
สถานภาพทางสังคมของครัวเรือน		
สถานภาพการทำงาน (WORK)		0.731
- ผู้ไม่ประกอบอาชีพ (WORK ₀)	-	-
- ผู้ประกอบอาชีพ (WORK ₁)	0.038	0.731

ตาราง (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	β	Sig.
ระดับการศึกษา (EDU)		0.882
- ประถมศึกษาและต่ำกว่า (EDU ₁)	0.025	0.921
- มัธยมศึกษา (EDU ₂)	-0.097	0.715
- อนุปริญญา (EDU ₃)	-0.092	0.786
- ปริญญาตรี (EDU ₄)	-0.125	0.648
- ปริญญาโทและสูงกว่า (EDU ₅)	0.082	0.825
- การศึกษาอื่นๆ (EDU ₀)	-	-
Constant	-12.942	0.000*
Observation	2235	
-2Log Likelihood	2661.115	
LR Chi-Square	366.359	
Prob > LR Chi-Square	0.000*	
Pseudo-R ²	0.151	

ที่มา : จากการคำนวณ

หมายเหตุ : ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และตัวอักษรย่อที่ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

-2Log likelihood แทน ค่าความเหมาะสมของแบบจำลองกรณีที่มีตัวแปรอิสระที่กำหนดในแบบจำลอง

LR Chi-Square แทน ค่าความเหมาะสมของแบบจำลองที่เทียบระหว่างกรณีที่ไม่มีตัวแปรอิสระที่กำหนดในแบบจำลองและกรณีที่ตัวแปรอิสระที่กำหนดในแบบจำลอง

Pseudo-R² แทน ค่าความผันแปรของตัวแปรตาม จากการคำนวณด้วยวิธี Cox&Snell R²

β แทน ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรอิสระแต่ละตัว

Sig. แทน คำนัยสำคัญทางสถิติจาก Wald test

*, **, *** แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 95 และ 90 ตามลำดับ

ภาคผนวก ข

ผลการศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร
ตามลักษณะเศรษฐกิจและสังคม



ผลการศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะ
เศรษฐกิจและสังคม

ตาราง ผลการศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจ
และสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน

วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน		การก่อหนี้ครัวเรือน		รวม
		ไม่มีหนี้ครัวเรือน	มีหนี้ครัวเรือน	
ช่วงหนุ่มสาวโสด	จำนวน	349	266	615
	วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน (%)	56.7%	43.3%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	26.5%	28.9%	27.5%
ช่วงแต่งงานมีครอบครัวและมีลูก	จำนวน	304	211	515
	วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน (%)	59.0%	41.0%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	23.1%	23.0%	23.0%
ช่วงที่ลูกโต	จำนวน	196	123	319
	วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน (%)	61.4%	38.6%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	14.9%	13.4%	14.3%
ช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่	จำนวน	232	160	392
	วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน (%)	59.2%	40.8%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	17.6%	17.4%	17.5%
ช่วงที่ครอบครัวแตกแยกและเลี้ยงลูกลำพัง	จำนวน	114	73	187
	วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน (%)	61.0%	39.0%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	8.7%	7.9%	8.4%
ช่วงสิ้นสุดชีวิตครอบครัว	จำนวน	121	86	207
	วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน (%)	58.5%	41.5%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	9.2%	9.4%	9.3%

ตาราง (ต่อ)

วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน		การก่อกำเนิดครัวเรือน		รวม
		ไม่มีหนี้ครัวเรือน	มีหนี้ครัวเรือน	
รวมทั้งหมด	จำนวน	1316	919	2235
	วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน (%)	58.9%	41.1%	100.0%
	การก่อกำเนิดครัวเรือน (%)	100.0%	100.0%	100.0%

ที่มา : จากการคำนวณ



ตาราง ผลการศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจ
และสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และปัญหาทางการเงินของครัวเรือน

ปัญหาทางการเงินของครัวเรือน		การก่อหนี้ครัวเรือน		รวม
		ไม่มีหนี้ครัวเรือน	มีหนี้ครัวเรือน	
ไม่มีปัญหา	จำนวน	1232	812	2044
	ปัญหาทางการเงิน (%)	60.3%	39.7%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	93.6%	88.4%	91.5%
มีปัญหาเฉพาะบางเดือน	จำนวน	78	97	175
	ปัญหาทางการเงิน (%)	44.6%	55.4%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	5.9%	10.6%	7.8%
มีปัญหาหลายเดือน	จำนวน	6	10	16
	ปัญหาทางการเงิน (%)	37.5%	62.5%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	0.5%	1.1%	0.7%
รวมทั้งหมด	จำนวน	1316	919	2235
	ปัญหาทางการเงิน (%)	58.9%	41.1%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	100.0%	100.0%	100.0%

ที่มา : จากการคำนวณ

ตาราง ผลการศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจ
และสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร

ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร		การก่อหนี้ครัวเรือน		รวม
		ไม่มีหนี้ครัวเรือน	มีหนี้ครัวเรือน	
ไม่สามารถกู้ยืมได้	จำนวน	313	98	411
	กู้เพื่อธุรกิจและการเกษตร (%)	76.2%	23.8%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	23.8%	10.7%	18.4%
สามารถกู้ยืมได้บางส่วน	จำนวน	479	353	832
	กู้เพื่อธุรกิจและการเกษตร (%)	57.6%	42.4%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	36.4%	38.4%	37.2%
สามารถกู้ยืมได้ทั้งหมด	จำนวน	524	468	992
	กู้เพื่อธุรกิจและการเกษตร (%)	52.8%	47.2%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	39.8%	50.9%	44.4%
รวมทั้งหมด	จำนวน	1316	919	2235
	กู้เพื่อธุรกิจและการเกษตร (%)	58.9%	41.1%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	100.0%	100.0%	100.0%

ที่มา : จากการคำนวณ

ตาราง ผลการศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็น

ความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อกรณีจำเป็น		การก่อหนี้ครัวเรือน		รวม
		ไม่มีหนี้ครัวเรือน	มีหนี้ครัวเรือน	
ไม่สามารถกู้ยืมได้	จำนวน	175	46	221
	กู้ยืมเพื่อกรณีจำเป็น (%)	79.2%	20.8%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	13.3%	5.0%	9.9%
สามารถกู้ยืมได้บางส่วน	จำนวน	526	359	885
	กู้ยืมเพื่อกรณีจำเป็น (%)	59.4%	40.6%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	40.0%	39.1%	39.6%
สามารถกู้ยืมได้ทั้งหมด	จำนวน	615	514	1129
	กู้ยืมเพื่อกรณีจำเป็น (%)	54.5%	45.5%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	46.7%	55.9%	50.5%
รวมทั้งหมด	จำนวน	1316	919	2235
	กู้ยืมเพื่อกรณีจำเป็น (%)	58.9%	41.1%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	100.0%	100.0%	100.0%

ที่มา : จากการคำนวณ

ตาราง ผลการศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และค่าใช้จ่ายของครัวเรือน

ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน		การก่อหนี้ครัวเรือน		รวม
		ไม่มีหนี้ครัวเรือน	มีหนี้ครัวเรือน	
น้อยกว่า 10,000 บาท	จำนวน	287	66	353
	ค่าใช้จ่าย (%)	81.3%	18.7%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	21.8%	7.2%	15.8%
10,001 – 30,000 บาท	จำนวน	731	557	1288
	ค่าใช้จ่าย (%)	56.8%	43.2%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	55.5%	60.6%	57.6%
30,001 – 50,000 บาท	จำนวน	172	196	368
	ค่าใช้จ่าย (%)	46.7%	53.3%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	13.1%	21.3%	16.5%
50,001 – 100,000 บาท	จำนวน	107	85	192
	ค่าใช้จ่าย (%)	55.7%	44.3%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	8.1%	9.2%	8.6%
100,001 – 500,000 บาท	จำนวน	19	15	34
	ค่าใช้จ่าย (%)	55.9%	44.1%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	1.4%	1.6%	1.5%
รวมทั้งหมด	จำนวน	1316	919	2235
	ค่าใช้จ่าย (%)	58.9%	41.1%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	100.0%	100.0%	100.0%

ที่มา : จากการคำนวณ

ตาราง ผลการศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจ
และสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และรายได้ของครัวเรือน

รายได้ของครัวเรือน		การก่อหนี้ครัวเรือน		รวม
		ไม่มีหนี้ครัวเรือน	มีหนี้ครัวเรือน	
น้อยกว่า 10,000 บาท	จำนวน	220	70	290
	รายได้ (%)	75.9%	24.1%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	16.7%	7.6%	13.0%
10,001 – 30,000 บาท	จำนวน	679	445	1124
	รายได้ (%)	60.4%	39.6%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	51.6%	48.4%	50.3%
30,001 – 50,000 บาท	จำนวน	186	208	394
	รายได้ (%)	47.2%	52.8%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	14.1%	22.6%	17.6%
50,001 – 100,000 บาท	จำนวน	163	150	313
	รายได้ (%)	52.1%	47.9%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	12.4%	16.3%	14.0%
100,001 – 500,000 บาท	จำนวน	68	46	114
	รายได้ (%)	59.6%	40.4%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	5.2%	5.0%	5.1%
รวมทั้งหมด	จำนวน	1316	919	2235
	รายได้ (%)	58.9%	41.1%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	100.0%	100.0%	100.0%

ที่มา : จากการคำนวณ

ตาราง ผลการศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจ
และสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และมูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน

มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน		การก่อหนี้ครัวเรือน		รวม
		ไม่มีหนี้ครัวเรือน	มีหนี้ครัวเรือน	
น้อยกว่า 10,000 บาท	จำนวน	460	207	667
	ทรัพย์สินของครัวเรือน (%)	69.0%	31.0%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	35.0%	22.5%	29.8%
10,001 – 30,000 บาท	จำนวน	114	82	196
	ทรัพย์สินของครัวเรือน (%)	58.2%	41.8%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	8.7%	8.9%	8.8%
30,001 – 50,000 บาท	จำนวน	23	42	65
	ทรัพย์สินของครัวเรือน (%)	35.4%	64.6%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	1.7%	4.6%	2.9%
50,001 – 100,000 บาท	จำนวน	38	31	69
	ทรัพย์สินของครัวเรือน (%)	55.1%	44.9%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	2.9%	3.4%	3.1%
100,001 – 500,000 บาท	จำนวน	143	137	280
	ทรัพย์สินของครัวเรือน (%)	51.1%	48.9%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	10.9%	14.9%	12.5%
500,001 – 1,000,000 บาท	จำนวน	93	112	205
	ทรัพย์สินของครัวเรือน (%)	45.4%	54.6%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	7.1%	12.2%	9.2%
1,000,001 – 5,000,000 บาท	จำนวน	299	233	532
	ทรัพย์สินของครัวเรือน (%)	56.2%	43.8%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	22.7%	25.4%	23.8%

ตาราง (ต่อ)

มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน		การก่อกั้นครัวเรือน		รวม
		ไม่มีก่อกั้นครัวเรือน	มีก่อกั้นครัวเรือน	
5,000,001 – 10,000,000 บาท	จำนวน	84	49	133
	ทรัพย์สินของครัวเรือน (%)	63.2%	36.8%	100.0%
	การก่อกั้นครัวเรือน (%)	6.4%	5.3%	6.0%
มากกว่า 10,000,000 บาท	จำนวน	62	26	88
	ทรัพย์สินของครัวเรือน (%)	70.5%	29.5%	100.0%
	การก่อกั้นครัวเรือน (%)	4.7%	2.8%	3.9%
รวมทั้งหมด	จำนวน	1316	919	2235
	ทรัพย์สินของครัวเรือน (%)	58.9%	41.1%	100.0%
	การก่อกั้นครัวเรือน (%)	100.0%	100.0%	100.0%

ที่มา : จากการคำนวณ

ตาราง ผลการศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจ
และสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และมูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน

มูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน		การก่อหนี้ครัวเรือน		รวม
		ไม่มีหนี้ครัวเรือน	มีหนี้ครัวเรือน	
น้อยกว่า 10,000 บาท	จำนวน	315	239	554
	ทรัพย์สินทางการเงิน(%)	56.9%	43.1%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	23.9%	26.0%	24.8%
10,001 – 30,000 บาท	จำนวน	277	210	487
	ทรัพย์สินทางการเงิน(%)	56.9%	43.1%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	21.0%	22.9%	21.8%
30,001 – 50,000 บาท	จำนวน	209	158	367
	ทรัพย์สินทางการเงิน(%)	56.9%	43.1%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	15.9%	17.2%	16.4%
50,001 – 100,000 บาท	จำนวน	183	136	319
	ทรัพย์สินทางการเงิน(%)	57.4%	42.6%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	13.9%	14.8%	14.3%
100,001 – 500,000 บาท	จำนวน	179	110	289
	ทรัพย์สินทางการเงิน(%)	61.9%	38.1%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	13.6%	12.0%	12.9%
500,001 – 1,000,000 บาท	จำนวน	74	44	118
	ทรัพย์สินทางการเงิน(%)	62.7%	37.3%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	5.6%	4.8%	5.3%
1,000,001 – 5,000,000 บาท	จำนวน	56	20	76
	ทรัพย์สินทางการเงิน(%)	73.7%	26.3%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	4.3%	2.2%	3.4%

ตาราง (ต่อ)

มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน		การก่อกั้นครัวเรือน		รวม
		ไม่มีหนี้ครัวเรือน	มีหนี้ครัวเรือน	
5,000,001 – 10,000,000 บาท	จำนวน	15	1	16
	ทรัพย์สินทางการเงิน(%)	93.8%	6.3%	100.0%
	การก่อกั้นครัวเรือน (%)	1.1%	0.1%	0.7%
มากกว่า 10,000,000 บาท	จำนวน	8	1	9
	ทรัพย์สินทางการเงิน(%)	88.9%	11.1%	100.0%
	การก่อกั้นครัวเรือน (%)	0.6%	0.1%	0.4%
รวมทั้งหมด	จำนวน	1316	919	2235
	ทรัพย์สินทางการเงิน(%)	58.9%	41.1%	100.0%
	การก่อกั้นครัวเรือน (%)	100.0%	100.0%	100.0%

ที่มา : จากการคำนวณ

ตาราง ผลการศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจ
และสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และสถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย

สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย		การก่อหนี้ครัวเรือน		รวม
		ไม่มีหนี้ครัวเรือน	มีหนี้ครัวเรือน	
ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตัวเอง	จำนวน	676	468	1144
	การครอบครองที่อยู่อาศัย (%)	59.1%	40.9%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	51.4%	50.9%	51.2%
มีที่อยู่อาศัยเป็นของตัวเอง	จำนวน	640	451	1091
	การครอบครองที่อยู่อาศัย (%)	58.7%	41.3%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	48.6%	49.1%	48.8%
รวมทั้งหมด	จำนวน	1316	919	2235
	การครอบครองที่อยู่อาศัย (%)	58.9%	41.1%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	100.0%	100.0%	100.0%

ที่มา : จากการคำนวณ

ตาราง ผลการศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจ
และสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และสถานภาพการทำงาน

สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน		การก่อหนี้ครัวเรือน		รวม
		ไม่มีหนี้ครัวเรือน	มีหนี้ครัวเรือน	
ผู้ไม่ประกอบอาชีพ	จำนวน	410	274	684
	สถานภาพการทำงาน (%)	59.9%	40.1%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	31.2%	29.8%	30.6%
ผู้ประกอบอาชีพ	จำนวน	906	645	1551
	สถานภาพการทำงาน (%)	58.4%	41.6%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	68.8%	70.2%	69.4%
รวมทั้งหมด	จำนวน	1316	919	2235
	สถานภาพการทำงาน (%)	58.9%	41.1%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	100.0%	100.0%	100.0%

ที่มา : จากการคำนวณ

ตาราง ผลการศึกษาการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจ
และสังคม ระหว่างการก่อหนี้ครัวเรือน และระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน

ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน		การก่อหนี้ครัวเรือน		รวม
		ไม่มีหนี้ครัวเรือน	มีหนี้ครัวเรือน	
ประถมศึกษาและต่ำกว่า	จำนวน	447	329	776
	ระดับการศึกษา (%)	57.6%	42.4%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	34.0%	35.8%	34.7%
มัธยมศึกษา	จำนวน	431	294	725
	ระดับการศึกษา (%)	59.4%	40.6%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	32.8%	32.0%	32.4%
อนุปริญญา	จำนวน	55	39	94
	ระดับการศึกษา (%)	58.5%	41.5%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	4.2%	4.2%	4.2%
ปริญญาตรี	จำนวน	286	193	479
	ระดับการศึกษา (%)	59.7%	40.3%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	21.7%	21.0%	21.4%
ปริญญาโทและสูงกว่า	จำนวน	40	29	69
	ระดับการศึกษา (%)	58.0%	42.0%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	3.0%	3.2%	3.1%
การศึกษาอื่นๆ	จำนวน	57	35	92
	ระดับการศึกษา (%)	62.0%	38.0%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	4.3%	3.8%	4.1%
รวมทั้งหมด	จำนวน	1316	919	2235
	ระดับการศึกษา (%)	58.9%	41.1%	100.0%
	การก่อหนี้ครัวเรือน (%)	100.0%	100.0%	100.0%

ที่มา : จากการคำนวณ

ภาคผนวก ค

ผลการศึกษารั้วเรือนที่มีหนี้ในเขตกรุงเทพมหานคร ตามลักษณะการก่อหนี้ครัวเรือน



ผลการศึกษาครัวเรือนที่มีหนี้ในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะการก่อหนี้ครัวเรือน

ตาราง ผลการศึกษาครัวเรือนที่มีหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะการก่อหนี้ครัวเรือน ระหว่างแหล่งเงินทุน และหนี้ครัวเรือนคงค้าง

หนี้ครัวเรือนทั้งสิ้น		แหล่งเงินทุน			รวม
		มีหนี้ในระบบ	มีหนี้นอกระบบ	มีหนี้ทั้งในและนอกระบบ	
น้อยกว่า 10,000 บาท	จำนวน	49	86	1	136
	หนี้ครัวเรือนทั้งสิ้น (%)	36.0%	63.2%	0.7%	100.0%
	แหล่งเงินทุน (%)	8.2%	36.3%	1.2%	14.8%
10,001 – 30,000 บาท	จำนวน	89	75	12	176
	หนี้ครัวเรือนทั้งสิ้น (%)	50.6%	42.6%	6.8%	100.0%
	แหล่งเงินทุน (%)	14.9%	31.6%	14.5%	19.2%
30,001 – 50,000 บาท	จำนวน	47	23	14	84
	หนี้ครัวเรือนทั้งสิ้น (%)	56.0%	27.4%	16.7%	100.0%
	แหล่งเงินทุน (%)	7.8%	9.7%	16.9%	9.1%
50,001 – 100,000 บาท	จำนวน	85	23	17	125
	หนี้ครัวเรือนทั้งสิ้น (%)	68.0%	18.4%	13.6%	100.0%
	แหล่งเงินทุน (%)	14.2%	9.7%	20.5%	13.6%
100,001 – 500,000 บาท	จำนวน	183	26	32	241
	หนี้ครัวเรือนทั้งสิ้น (%)	75.9%	10.8%	13.3%	100.0%
	แหล่งเงินทุน (%)	30.6%	11.0%	38.6%	26.2%

ตาราง (ต่อ)

หนี้ครัวเรือนทั้งสิ้น		แหล่งเงินทุน			รวม
		มีหนี้ในระบบ	มีหนี้นอกระบบ	มีหนี้ทั้งในและนอกระบบ	
500,001 – 1,000,000 บาท	จำนวน	92	3	5	100
	หนี้ครัวเรือนทั้งสิ้น (%)	92.0%	3.0%	5.0%	100.0%
	แหล่งเงินทุน (%)	15.4%	1.3%	6.0%	10.9%
1,000,001 – 5,000,000 บาท	จำนวน	51	1	1	53
	หนี้ครัวเรือนทั้งสิ้น (%)	96.2%	1.9%	1.9%	100.0%
	แหล่งเงินทุน (%)	8.5%	0.4%	1.2%	5.8%
5,000,001 – 10,000,000 บาท	จำนวน	2	0	0	2
	หนี้ครัวเรือนทั้งสิ้น (%)	100.0%	0.0%	0.0%	100.0%
	แหล่งเงินทุน (%)	0.3%	0.0%	0.0%	0.2%
มากกว่า 10,000,000 บาท	จำนวน	1	0	1	2
	หนี้ครัวเรือนทั้งสิ้น (%)	50.0%	0.0%	50.0%	100.0%
	แหล่งเงินทุน (%)	0.2%	0.0%	1.2%	0.2%
รวมทั้งหมด	จำนวน	599	237	83	919
	หนี้ครัวเรือนทั้งสิ้น (%)	65.2%	25.8%	9.0%	100.0%
	แหล่งเงินทุน (%)	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

ที่มา : จากการคำนวณ

ตาราง ผลการศึกษาครัวเรือนที่มีหนี้สินในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะการก่อหนี้ครัวเรือน ระหว่าง แหล่งเงินกู้ และวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม

วัตถุประสงค์ของการกู้ยืม		แหล่งเงินกู้			รวม
		มีหนี้ในระบบ	มีหนี้นอกระบบ	มีหนี้ทั้งในและนอกระบบ	
เพื่อซื้อ/เช่าซื้อบ้านและ/หรือที่ดิน	จำนวน	145	3	0	148
	วัตถุประสงค์ (%)	98.0%	2.0%	0.0%	100.0%
	แหล่งเงินกู้ (%)	24.2%	1.3%	0.0%	16.1%
เพื่อการศึกษา	จำนวน	30	3	1	34
	วัตถุประสงค์ (%)	88.2%	8.8%	3.0%	100.0%
	แหล่งเงินกู้ (%)	5.0%	1.3%	1.2%	3.7%
เพื่อค่าอุปโภคบริโภค	จำนวน	277	170	34	481
	วัตถุประสงค์ (%)	57.6%	35.3%	7.1%	100.0%
	แหล่งเงินกู้ (%)	46.3%	71.7%	41%	52.3%
เพื่อการทำธุรกิจ	จำนวน	29	33	1	63
	วัตถุประสงค์ (%)	46.0%	52.4%	1.6%	100.0%
	แหล่งเงินกู้ (%)	4.8%	13.9%	1.2%	6.9%
เพื่อการทำเกษตร	จำนวน	6	1	0	7
	วัตถุประสงค์ (%)	85.7%	14.3%	0.0%	100.0%
	แหล่งเงินกู้ (%)	1.0%	0.4%	0.0%	0.8%
เพื่ออื่นๆ	จำนวน	22	6	1	29
	วัตถุประสงค์ (%)	75.9%	20.7%	3.4%	100.0%
	แหล่งเงินกู้ (%)	3.7%	2.5%	1.2%	3.2%
เพื่อหลายวัตถุประสงค์	จำนวน	90	21	46	157
	วัตถุประสงค์ (%)	57.3%	13.4%	29.3%	100.0%
	แหล่งเงินกู้ (%)	15.1%	8.9%	55.4%	17.0%

ตาราง (ต่อ)

หนี้ครัวเรือนทั้งสิ้น		แหล่งเงินทุน			รวม
		มีหนี้ในระบบ	มีหนี้นอกระบบ	มีหนี้ทั้งในและนอกระบบ	
รวมทั้งหมด	จำนวน	599	237	83	919
	วัตถุประสงค์ (%)	65.2%	25.8%	9.0%	100.0%
	แหล่งเงินทุน (%)	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

ที่มา : จากการคำนวณ





ภาคผนวก ง

ผลการศึกษาเพิ่มเติมของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการศึกษาเพิ่มเติมของหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร

ตาราง ผลการศึกษาหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างความสามารถในการกู้ยืมเงินเพื่อธุรกิจและการเกษตร และมูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน

มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน		ความสามารถในการกู้ยืมเงิน			รวม
		เพื่อธุรกิจและการเกษตร			
		ไม่สามารถ กู้ยืมได้	สามารถกู้ยืม ได้บางส่วน	สามารถกู้ยืม ได้ทั้งหมด	
น้อยกว่า 10,000 บาท	จำนวน	218	254	195	667
	ทรัพย์สินของครัวเรือน (%)	32.7%	38.1%	29.2%	100.0%
	กู้เพื่อธุรกิจและการเกษตร (%)	53.0%	30.5%	19.7%	29.8%
10,001 – 30,000 บาท	จำนวน	56	76	64	196
	ทรัพย์สินของครัวเรือน (%)	28.6%	38.8%	32.7%	100.0%
	กู้เพื่อธุรกิจและการเกษตร (%)	13.6%	9.1%	6.5%	8.8%
30,001 – 50,000 บาท	จำนวน	17	25	23	65
	ทรัพย์สินของครัวเรือน (%)	26.2%	38.5%	35.4%	100.0%
	กู้เพื่อธุรกิจและการเกษตร (%)	4.1%	3.0%	2.3%	2.9%
50,001 – 100,000 บาท	จำนวน	22	32	15	69
	ทรัพย์สินของครัวเรือน (%)	31.9%	46.4%	21.7%	100.0%
	กู้เพื่อธุรกิจและการเกษตร (%)	5.4%	3.8%	1.5%	3.1%
100,001 – 500,000 บาท	จำนวน	35	130	115	280
	ทรัพย์สินของครัวเรือน (%)	12.5%	46.4%	41.1%	100.0%
	กู้เพื่อธุรกิจและการเกษตร (%)	8.5%	15.6%	11.6%	12.5%
500,001 – 1,000,000 บาท	จำนวน	24	97	84	205
	ทรัพย์สินของครัวเรือน (%)	11.7%	47.3%	41.0%	100.0%
	กู้เพื่อธุรกิจและการเกษตร (%)	5.8%	11.7%	8.5%	9.2%

ตาราง (ต่อ)

มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน		ความสามารถในการกู้ยืมเงิน			รวม
		เพื่อธุรกิจและการเกษตร			
		ไม่สามารถ กู้ยืมได้	สามารถกู้ยืม ได้บางส่วน	สามารถกู้ยืม ได้ทั้งหมด	
1,000,001 – 5,000,000 บาท	จำนวน	32	169	331	532
	ทรัพย์สินของครัวเรือน (%)	6.0%	31.8%	62.2%	100.0%
	กู้เพื่อธุรกิจและการเกษตร (%)	7.8%	20.3%	33.4%	23.8%
5,000,001 – 10,000,000 บาท	จำนวน	7	28	98	133
	ทรัพย์สินของครัวเรือน (%)	5.3%	21.1%	73.7%	100.0%
	กู้เพื่อธุรกิจและการเกษตร (%)	1.7%	3.4%	9.9%	6.0%
มากกว่า 10,000,000 บาท	จำนวน	0	21	67	88
	ทรัพย์สินของครัวเรือน (%)	0.0%	23.9%	76.1%	100.0%
	กู้เพื่อธุรกิจและการเกษตร (%)	0.0%	2.5%	6.8%	3.9%
รวมทั้งหมด	จำนวน	411	832	992	2235
	ทรัพย์สินของครัวเรือน (%)	18.4%	37.2%	44.4%	100.0%
	กู้เพื่อธุรกิจและการเกษตร (%)	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

ที่มา : จากการคำนวณ

ประวัติย่อผู้วิจัย



ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	ลดาวรรณ หรพวงศ์
วันเดือนปีเกิด	2 กรกฎาคม 2523
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	582/68 หมู่บ้านอยู่เจริญ ถนนอโศกดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร 10400
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	พนักงานวานิชธนกิจ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	บริษัทหลักทรัพย์ สีนเอเซีย จำกัด
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2536	ประถมศึกษา จากโรงเรียนประถมสาธิต มศว.ประสานมิตร
พ.ศ. 2542	มัธยมศึกษา จากโรงเรียนมัธยมสาธิต มศว.ประสานมิตร
พ.ศ. 2546	ปริญญาตรี คณะนิเทศศาสตร์ สาขาการโฆษณา จากมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (ABAC)
พ.ศ. 2552	ปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์การจัดการ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ